

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Δ. ΒΑΦΕΙΑΔΗ

Γραμματική

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΧΑΡΤΗΣ - ΤΥΠΟΣ
Π. Χ. ΑΛΕΞΑΚΗ
ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ ΣΕΡΒΙΑΣ 14
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Δ. ΒΑΦΕΙΑΔΗ

142

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Γραμματική, Ὄρθογραφία,
Λεκτικὲς ἀσκήσεις

Τεῦχος 2^ο

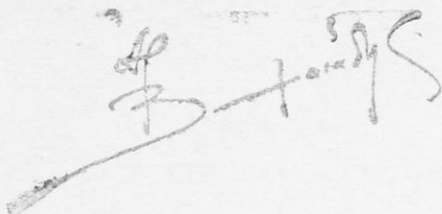
Γιὰ τὴ Δεύτερη τάξη τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞΗ ΔΗΜΑΡΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ : ΧΑΡΤΗΣ-ΤΥΠΟΣ
ΠΟΛΥΒΙΟΥ Χ. ΑΛΕΞΑΚΗ
ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗ ΣΕΡΒΙΑΣ 14
ΑΘΗΝΑΙ 1950

Τὰ γνήσια αντίτυπα ἔχουν τὴν ὑπογραφή τοῦ συγγρα-
φέα καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ ἐκδότη.

A handwritten signature in Greek, appearing to read 'Σπ. Β. Παναγιώτου', is written in dark ink. To the right of the signature, there is a faint, rectangular stamp or seal, which is mostly illegible but appears to contain some text or a logo.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΥΠΟΥΡΓ. ΕΚΚΑΘΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1913

Μέ την τροποποίηση τῆς 13 Ἀπριλίου 1919

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Β' ΤΑΞΙΣ

Α' Ἀνάγνωσις.

1. Ἀνάγνωσις ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου...
2. Ἀπομνημόνευσις καὶ ἀπαγγελία ποιημάτων.

Β' Λεκτικαὶ ἀσκήσεις.

1. Ἀδρομερῆς ἀνάλυσις τοῦ ἡμερησίου παιδικοῦ βίου εἰς σειρὰν προτάσεων παραστατικῶν τῶν κυριωτέρων ἐνεργειῶν καὶ καταστάσεων τοῦ μαθητοῦ κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, καθημερινῆς καὶ ἑορτῆς...

2. Ὅμοια ἀνάλυσις ἐντυπώσεων τοῦ μαθητοῦ ἐκ τοῦ λοιποῦ βίου τῆς οἰκογενείας. Ἔργα τῆς μητρός, τοῦ πατρός, τοῦ πάππου, τῆς μάμμης...

3. Ἀσκήσεις εἰς ἐλευθέραν καὶ ἐν συνεχείᾳ λόγῳ ἀπόδοσιν μύθων καὶ διηγημάτων τῆς ἀναγνώσεως καὶ περιγραφῶν τῆς πατριδογνωσίας.

Γ' Ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις.

Ἐπίμονος ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς τὰ ἀκόλουθα: 1. *Νὰ τονίζου* σωστά τὴν παραλήγουσαν καὶ τὴν βραχεῖαν συλλαβὴν (τὸ ε καὶ τὸ ο). 2. *Νὰ θέτου* *δασειὰν* εἰς τὰς λέξεις τὰς ἀρχομένας ἀπὸ *υ*. 3. *Νὰ γράφου* τὰς *ρηματικὰς καταλήξεις* -ω -εις -ει (τρέχω, τρέχεις, τρέχει), καὶ *νὰ τονίζου* ὀρθῶς ὅσα ῥήματα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν -ῶ -ᾶς -ᾶ (πηδῶ, πηδᾶς, πηδᾷ, πηδοῦν) -εἶς -εἶ (ἀργεῖς, ἀργεῖ). 4. *Νὰ γράφου* τὰς *ὀνομαστικὰς καταλήξεις* -ες (πέτρες, βρύσες, μῆνες), -ο (ξύλο, βουνό), -η (βρύση, βροχή), -ης (ναύτης, διαβάτης), -ος (γέρος, ἄνεμος). 5. *Νὰ γράφου* ὀρθῶς τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις: α) *τὰ ἄρθρα* ὀ, ἦ, τό, τοῦ, τῆς, τόν, τήν, οἱ, τά, τῶν, τοῦς, τίς. β) τὰς *προσωπικὰς ἀντωνυμίας* ἐγώ, ἐμένα, ἐμεῖς, ἐμᾶς, μοῦ, μέ, μᾶς, ἐσύ, ἐσένα, ἐσεῖς, σεῖς, ἐσᾶς, σοῦ, σέ, σᾶς, αὐτός, αὐτή, αὐτό. γ) τὰς συχνοτέρας *προθέσεις* μέ, σέ, γιά, ὡς, χωρίς, ἀπό, ἀντί. δ) τὰ συχνότερα *ἐπιρρήματα* καὶ *μόρια*: κοντά, μαζί, ἴσια, ἐκεῖ, ἐδῶ, ἔξω,

κάτω, επάνω, πίσω, γύρω, τώρα, ύστερα, τότε, πότε, κάποτε, σήμερα, χτές, προχτές, αύριο, μεθαύριο, γρήγορα, αργά, πρώι, πώς, έτσι, χωρίς, διόλου, πόσο, τόσο, όσο, πολύ, λίγο, ναί, όχι, μάλιστα, μή. ε) τους συχνοτέρους *συνδέσμους*: και, κι, αλλά, όταν, γιατί. στ) τὰ *ἀριθμητικά* από τοῦ ἑνα μέχρι τοῦ δέκα.

Πρὸς κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἀνάγκη νὰ διδαχθῇ ὁ μαθητὴς τὰς ἀκολουθοῦσας *γραμματικὰς ἐννοίας*: λήγουσα, παραλήγουσα, προπαραλήγουσα, βραχεῖα συλλαβὴ (ε καὶ ο), ἄρθρον, γένη, ρῆμα.

Σημείωμα

Είναι παλιά ἀλήθεια: πώς ἡ καλλιέργεια τῆς μητρικῆς γλώσσας τοῦ παιδιοῦ πρέπει ν' ἀρχίζει ἀπὸ πολὺ νωρίς. Εἶναι ἀνάγκη, ἡ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς νὰ γίνεται μὲ προσοχὴ κι ἐπιμονή, ἀπὸ τὴν πρώτη ἀκόμη σχολικὴ ἡλικία. Ἔτσι μόνο μποροῦμε νὰ ἐλπίζωμε πὼς τὸ παιδί θὰ μάθῃ τὴ σωστὴ χρῆση τῆς μητρικῆς του γλώσσας — προφορικὴ καὶ γραφτὴ. Ἐπειδὴ ἡ ἡλικία τοῦ δημοτικοῦ σχολείου εἶναι ἡ πιὸ κρίσιμη ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτῆ· ἂν τὸ παιδί ὡς τὰ δεκατρία του χρόνια δὲ μάθῃ νὰ μιλᾷ καὶ νὰ γράφῃ σωστὰ τὴ μητρικὴ του γλώσσα, θὰ κἀν σφάλματα σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, κι ἄς γίνῃ κι ὁ πιὸ μέγανος συγγραφέας τοῦ τόπου του.

Τρεῖς μορφὲς παίρνει ἡ ἐργασία μας γιὰ τὴ γλωσσικὴ καλλιέργεια στὸ κατώτερο τμῆμα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου: Ἡ συζήτησις μὲ τὸ παιδί, *οἱ λεκτικὲς ἀσκήσεις* πάνω σὲ συγκεκριμένα ἀντικείμενα καὶ περιστατικά ποὺ πρῶτα παρατηρεῖ τὸ παιδί· ἐπειδὴ, γιὰ νὰ ἔχωμε σωστὴ γλωσσικὴ διατύπωση, πρέπει νὰ προηγηθῇ σωστὴ σκέψις τοῦ παιδιοῦ, κι αὐτὴ πηγάζει μόνο ἀπὸ τὴν πιστὴ παρατήρησις. Ἡ ἐρμηνευτικὴ *ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἀπομνημόνευσις καὶ ἀπαγγελία* λογοτεχνικῶν κειμένων προσιτῶν στὴν ἀντιληπτικότητα τοῦ παιδιοῦ τῆς ἡλικίας αὐτῆς· ἡ ἐργασία αὐτὴ θὰ δώσῃ τὸ σωστὸ νόημα τῶν λέξεων καὶ τῶν ἐκφραστικῶν τρόπων τῆς ἐθνικῆς γλώσσας καὶ θὰ συμπληρώσῃ τὸ γλωσσικὸ πλοῦτο τοῦ παιδιοῦ. Ἡ διδασκαλία τῆς *γραμματικῆς* τῆς ἐθνικῆς γλώσσας, ποὺ στὸ στάδιο αὐτὸ παίρνει ὀλότελα πρακτικὴ μορφή καὶ δὲν ἀποτελεῖ μικρογραφία τῆς ἐπιστημονικῆς γραμματικῆς: δὲ ζητοῦμε ἀπὸ τὸ

παιδί να ξέρη τί είναι πρόταση, τὸ ἀσκοῦμε ὁμως νὰ λήη προτάσεις, νὰ διαβάζη προτάσεις καὶ νὰ γράφη προτάσεις χωρίζοντας λέξη ἀπὸ λέξη· τὸ ἀσκοῦμε νὰ γράφη σειρά ἀπὸ προτάσεις χωρίζοντας πρόταση ἀπὸ πρόταση μὲ τελεία κ.ἄ. Καὶ ἔχει διπλὸ σκοπὸ ἢ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς· ἓνα ἐξωτερικὸ : μιὰ πού ἡ γραμματικὴ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς αὐτοπαρατήρησης τοῦ ἀνθρώπου στὴ δική του ὁμιλία, φροντίζομε νὰ στρέψωμε τὴν προσοχὴ τοῦ παιδιοῦ στὸ πῶς μιλάει, καθοδηγοῦμε τὴν παρατήρησή του στοὺς γραμματικοὺς κανόνες ὅπου αὐτὸ ἀσυνείδητα ὑπακούει καθὼς μιλάει· κι ἓνα ἑσωτερικὸ : ἀσκοῦμε τὸ παιδί νὰ ἐκφράζη τίς σκέψεις του ὀρθά, ἀπὸ γραμματικὴ ἄποψη, τόσο στὴν προφορικὴ ὁμιλία, ὅσο καὶ στὴ γραφτὴ τους διατύπωση.

Καὶ γιὰ νὰ ἔχωμε συγκεντρωμένο τὸ κατάλληλο γιὰ τὸ μαθητὴ ὕλικὸ μὲ συστηματικὴ παιδαγωγικὴ κατάταξη καὶ διάρθρωση, μὲ συνέπεια ἀπὸ τὸ ἀπλὸ στὸ σύνθετο, ἀπὸ τὸ εὐκόλο στὸ πιὸ δύσκολο· καὶ γιὰ νὰ εἶναι ἀπαλλαγμένος ὁ δάσκαλος ἀπὸ τὰ γλιστρήματα τῆς προχειρότητας, τὸ βοηθητικὸ βιβλίον εἶναι ἀπαραίτητο. Τὸ ἔχουν στίς περισσότερες χώρες.

Γιὰ νὰ προετοιμάσωμε τὸ βιβλίον τῆς γραμματικῆς τὸ προορισμένο γιὰ τὴν πρώτη αὐτὴ σχολικὴ ἡλικία, εἶχαμε νὰ ἀντιμετωπίσωμε τὰ ἀκόλουθα προβλήματα :

1ο Μιὰ πού ὁ σκοπὸς μας ἀποβλέπει στὸ τί θὰ πράξη κι ὄχι στὸ τί θὰ πῆ τὸ παιδί, πρέπει νὰ παρουσιάσωμε ὅσο γίνεται πιὸ συγκεκριμένο ἐκεῖνο πού ζητοῦμε ἀπὸ τὸ παιδί.

2ο Νὰ προσφέρωμε στὸ παιδί ὕλικὸ ἀληθινὰ παιδικὸ πού ν' ἀνταποκρίνεται στίς πνευματικὲς του ἀνάγκες· ἀπλὸ καὶ αὐτονόητο, νὰ τὸ ἀρπάξη στὴ στιγμή καὶ νὰ τὸ κἀνὴ πνευματικὸ του κτῆμα· κι αὐτὸ ὄχι στερημένο ἀπὸ λογοτεχνικὴ μορφή. Πράγμα πολὺ δύσκολο, ἐπειδὴ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ λαϊκὴ δημιουργία, εἶναι ζήτημα ἂν ἓνας εἶτε δυὸ ἀπὸ τοὺς λογοτέχνες μας μπόρεσαν νὰ πλησιάσουν τὸ παιδί καὶ νὰ δώσουν κείμενα παιδικὰ λογοτεχνικά καὶ μαζὶ ἱκανοποιητικά ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ περιεχομένου.

3ο Νά δώσωμε μὲ σαφήνεια καὶ καθαρότητα ὅσο μπορεῖ νά γίνῃ ἀπλούστερη τὴ διατύπωση τοῦ κανόνα· μιὰ διατύπωση ποῦ εἶναι γιὰ νά τὴ λήῃ καὶ νά τὴν ξαναλέῃ ὁ δάσκαλος καὶ ποῦ ἀναφέρεται μόνον στὴν πράξη, στὸ τί κάνομε στὴν ἄλφα εἴτε στὴ βῆτα περίπτωση.

4ο Μὲ τὸ πλῆθος τὶς πρακτικὲς ἀσκήσεις, νά πετύχωμε νά γίνῃ συνήθεια στὸ παιδί ἢ σωστὴ ὁμιλία καὶ τὸ σωστὸ γράψιμο· ἐπειδὴ μόνον μὲ τὴν πράξη ἀποκτοῦμε τὴ συνήθεια : πολλὰ νά δῆ τὸ μάτι καὶ νά πῆ τὸ στόμα, πολλὰ ν' ἀκούσῃ τ' αὐτὶ καὶ νά γράψῃ τὸ χέρι. Καὶ ὅσο περισσότερο ἀσκήσομε τὴ συνήθεια γιὰ τὴ σωστὴ χρῆση τῆς γλώσσας, τόσο καλύτερα προετοιμάζομε τὸ παιδί γιὰ νά ἀφομοιώσῃ ἀργότερα τὴ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς μὲ τὴ θεωρητικὴ της μορφή.

Τὸ βιβλίον τῆς γραμματικῆς καὶ γιὰ τὴ Β' τάξη τοῦ δημοτικοῦ σχολείου προτιμήσαμε ν' ἀποτελέσῃ συνδυασμὸ βιβλίου καὶ τετραδίου μαζὶ - καὶ γιὰ νά ἀποφύγωμε τὴν ἀταξία στὴ μετάβαση ἀπὸ τὴ μιὰ μορφή ἐργασίας στὴν ἄλλη καί, περισσότερο, γιὰ νά εὐκολύνωμε τὸ παιδί στὰ πρῶτα βήματά του : νά κάνῃ τὶς γραπτὲς του ἀσκήσεις, ἔχοντας μπροστὰ στὰ μάτια του τὸ πρότυπο.

§ 1. Ἡ ὁμιλία μας.

Ἡ Εἰρηνούλα κι ὁ Γιαννάκης.

Ἡ Εἰρηνούλα ξύπνησε νωρίς σήμερα. Πλύθηκε, χτενίστηκε καὶ εἶναι ἕτοιμη γιὰ τὸ σχολεῖο. Πηγαίνει στὴ Δεύτερη τάξη φέτος.

Ὁ μικρὸς τῆς ἀδελφούλης, ὁ Γιαννάκης, εἶναι μόλις ἐνὸς χρονοῦ. Εἶδε τὴν Εἰρηνούλα νὰ φεύγει μὲ τὴ σάκα στὸ χέρι κι ἔβαλε τὰ κλάματα. Γύρισε ἡ Εἰρηνούλα καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν κούκλα τῆς, μὰ ὁ Γιαννάκης ἐξακολουθοῦσε νὰ κλαίει.

Ἦρθε ἡ μαμὰ ἀπὸ τὴν κουζίνα καὶ ρωτᾷ τὴν Εἰρηνούλα.

— Τί ἔχει καὶ κλαίει ὁ Γιαννάκης ;

— Δὲν ξέρω, μαμὰ, αὐτὸς δὲ μιλάει· ἀπαντᾷ ἡ Εἰρηνούλα.

Ἡ μαμὰ κατάλαβε, πὼς ὁ Γιαννάκης κλαίει ἐπειδὴ χάνει τὴ συντροφιά τῆς Εἰρηνούλας. Τὸν πῆρε στὴν ἀγκαλιά τῆς καὶ ὁ Γιαννάκης ἠσύχασε.

Γιατί ἡ Εἰρηνούλα δὲν ἤξερε τί θέλει ὁ Γιαννάκης ;
Ποῖον ρώτησε ἡ μαμὰ ; τὸ Γιαννάκη ἢ τὴν Εἰρηνούλα ; γιατί ;
Διαβάστε τὴν ὁμιλία τῆς μαμᾶς. Τί ρώτησε ἡ μαμὰ ;
Διαβάστε τὴν ὁμιλία τῆς Εἰρηνούλας. Τί ἀπάντησε ἡ Εἰρηνούλα ;

Ἡ ὁμιλία μας γίνεται ἀπὸ λέξεις.
Μὲ τὴν ὁμιλία, μὲ τὶς λέξεις μποροῦμε νὰ ποῦμε
ὅ,τι σκεπτόμαστε.

§ 2. Συζήτηση μὲ εἰκόνα.

Τί βλέπετε στὴν εἰκόνα ;
Τί ἔχει στὸ στήθος του
ὁ στρατιώτης ;
Γιατί τάχα πῆρε παρά-
σημο ὁ στρατιώτης ;
Τί κάνει τώρα ὁ στρα-
τιώτης ;

Ποῖος τὸν ἀκούει ;
Τί τάχα διηγεῖται ὁ
στρατιώτης στὰ παιδιά ;
Πῶς μποροῦμε νὰ
τὸ μάθωμε ;
Διαβάστε τὴ διήγη-
σή του ;

Ἡ διήγηση τοῦ στρατιώτη.

Στὸ σχολεῖο μας ἦρθε ἓνας στρατιώτης. Εἶναι ἀνά-
πηρος καὶ περπατᾷ μὲ τὶς πατερίτσες. Στὸ στήθος του
ἔχει ἓνα παράσημο. Τὰ παιδιά ἤθελαν νὰ μάθουν γιατί
πῆρε τὸ παράσημο ὁ στρατιώτης.

Νὰ τὶ τοὺς διηγήθηκε :

— Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο δούλευα στὸ ἐργοστάσιο.

Όταν άρχισε ο πόλεμος, πήγα κι εγώ, μαζί με όλα τὰ Ἑλληνόπουλα, νὰ πολεμήσω γιὰ τὴν πατρίδα.

Μιά μέρα εἶδαμε τοὺς Ἴταλοὺς νὰ ζυγώνουν κοντά μας. Ὁ ἀξιωματικὸς μ' ἔστειλε ἐμένα νὰ τινάξω τὸ γεφύρι, γιὰ νὰ μὴ μπορέσουν νὰ περάσουν οἱ Ἴταλοί. Ἐπρεπε νὰ πάω πλάι στὸ ποτάμι, ν' ἀνάψω τὸ φιτίλι καὶ νὰ γυρίσω, χωρὶς νὰ με δοῦν οἱ ἐχτροί. Πῆγα, τὰ τοίμασα όλα καί, ὅταν ἔκαμα νὰ γυρίσω, με εἶδαν οἱ Ἴταλοί καὶ με πυροβόλησαν με τουφέκια καὶ με αὐτόματα. Μὲ χτύπησαν στὰ πόδια. Ἐγὼ ὅμως μάζεψα ὅλες τὶς δυνάμεις μου, σύρθηκα με τὴν κοιλιὰ καὶ ἀνέφερα στὸν ἀξιωματικὸ πὼς ἔκαμα τὸ καθήκον μου. Νά, γι' αὐτὸ μοῦ ἔδωσαν τὸ παράσημο.

§ 3. Διήγημα με εἰκόνα.

Ποῦ βρίσκεται ὁ γεωργός ;
Τί κάνει ;
Ποιοὶ εἶναι οἱ σύντροφοί
του, ποὺ τὸν βοηθοῦν ;
Μὲ ποιὸ ἐργαλεῖο θὰ σκε-

Τί θέλουν καὶ πετοῦνε χα-
μηλά τὰ πουλιά ;
Γιατί γαβγίζει ὁ σκύλος ;
Ὁ γεωργὸς μιλάει στὸ
σκύλο· γιατί τάχα δὲν

πάση τὸ σπόρο ;

μποροῦμε νὰ ξέρωμε
τί τοῦ λέγει ;

Τί σκέφτεται τὸ κορίτσι ;
Πῶς τὸ καταλαβαίνομε ;

Τί σκέφτεται ὁ λογιστής ;
Πῶς τὸ καταλαβαίνομε ;

*Τις σκέψεις μας οἱ ἄνθρωποι τις λέμε μὲ λέξεις
καὶ τις λέμε ἢ μὲ τὸ στόμα ἢ μὲ τὸ γράψιμο.*

*Τὸ κἀνει πὸν σκεφτόμαστε, πὸν κάνομε, πὸν
βλέπομε καὶ πὸν ἀκοῦμε, μποροῦμε νὰ τὸ ποῦμε μὲ
λέξεις, νὰ τὸ διηγηθοῦμε ἢ νὰ τὸ γράψωμε.*

*Τις λέξεις σὴν ὁμιλία μας τις ἐνώνομε καὶ κά-
νομε προτάσεις.*

§ 4. Προτάσεις.

Ἡ Ἄννα συγυρίζει
τὴν κουζίνα.

Τὰ παιδιὰ
ψαρεύουν.

Ὁ Ντίκ μαθαίνει
γράμματα.

Ὁ κυνηγὸς κυνηγáει
λαγούς.

Ἡ κατσίκá
βόσκει.

Ἡ γάτα κυνηγáει
ποντικούς.

Πόσες εἰκόνες ἔχομε ἐδῶ ; Πόσες προτάσεις ἔχομε κάτω ἀπὸ
τις εἰκόνες ;

Διαβᾶστε τὴν πρόταση κάτω ἀπὸ τὴν πρώτη εἰκόνα· κάτω
ἀπὸ τὴ δεύτερη· κάτω ἀπὸ τὴν τέταρτη· κάτω ἀπὸ τὴν ἕκτη.

Γιὰ ποιὸν μᾶς μιλάει ἡ πρόταση τῆς δεύτερης εἰκόνας ;

Γιὰ ποιὸν μᾶς μιλάει ἡ πρόταση τῆς τέταρτης εἰκόνας ;

Ἄσκηση 1. Νὰ διαβάσετε μὲ τὴ σειρά ὅλες τις προτάσεις κάτω
ἀπὸ τις εἰκόνες.

*Μὲ τὴν κάθε πρόταση λέμε μιὰ δλόκληρη σκέψη
μας.*

*Ὅταν διαβάζουμε, στὸ τέλος τῆς κάθε πρότασης
κόβομε τὴ φωνή μας.*

*Ὅταν γράφουμε, στὸ τέλος τῆς κάθε πρότασης βά-
ζομε τελεία.*

*Τὸ πρῶτο γράμμα τῆς πρότασης τὸ γράφομε κε-
φαλαίω.*

Νὰ πῆτε γιὰ τὴν κάθε εἰκόνα καὶ μιὰ πρόταση.

Ἔστερα ἀπὸ κάθε πρόταση νὰ κάνετε **παύση**, νὰ σταματᾶτε τὴ φωνή σας.

Ἄσκηση 2. Τὶς προτάσεις αὐτὲς νὰ τὶς γράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω. Στὸ τέλος κάθε πρότασης νὰ βάζετε τελεία.

§ 5. Προτάσεις καὶ λέξεις.

Φθινόπωρο.

Φύγανε τὰ χειλιδόνια. Δὲ λαλοῦνε πιά τὰδόνια
Ἄδειες οἱ φολιές. στὶς τριανταφυλλιές.

(Ε. Παπαμιχαήλ, «Μέλισσα».)

Πόσες προτάσεις ἔχει τὸ ποιηματάκι αὐτό ;
Γιὰ ποιά μᾶς μιλάει ἡ πρώτη πρόταση ; Γιὰ ποιὲς ἡ δεύ-
τερη ; Γιὰ ποιά ἡ τρίτη ; ποιά δὲ λαλοῦνε τώρα ;

|| **Ἡ κάθε πρόταση γίνεται ἀπὸ λέξεις.** ||

Πόσες λέξεις ἔχει ἡ πρώτη πρόταση ; Πόσες ἡ δεύτερη ; Πό-
σες ἡ τρίτη ;

Ἄσκηση 3. Νὰ διαβάσετε φωναχτὰ τὸ ποιηματάκι αὐτό :

Ἄερας σφυρίζει. Χειμῶνας ζυγώνει.
Πέφτουνε φύλλα. Κόβομε ξύλα.

Πόσες προτάσεις ἔχει τὸ ποιηματάκι αὐτό ;
Πόσες λέξεις ἔχει ἡ κάθε πρόταση ;

Ἄσκηση 4. Νὰ σκεφθῆτε καὶ νὰ πῆτε προτάσεις μὲ δυὸ λέξεις :
γιὰ τὰ δέντρα, γιὰ τὰ πουλιά, γιὰ τὰ φρούτα, γιὰ τ' ἀγόρια, γιὰ τὰ
κορίτσια.

Ἄσκηση 5. Νὰ σκεφθῆτε καὶ νὰ πῆτε προτάσεις μὲ τρεῖς λέξεις :
γιὰ τὸ φθινόπωρο, γιὰ τὸ χειμῶνα, γιὰ ὅ,τι ἄλλο θέλετε.

§ 6. Συλλαβές.

Σύναξη πουλιῶν

Κότες, χῆνες, πάπιες, γάλαι	Κά-κά-κά οἱ κότες κά-κά-κά,
κάμαν σύναξη μεγάλη	πά-πά-πά οἱ πάπιες πά-πά-
στὸ κοτέτσι, στὴν αὐλή	πά,
γιὰ νὰ πάρουν μιὰ βουλή,	κρά-κρά-κρά οἱ χῆνες κρά-
νὰ βρουν μέσα, νὰ βρουν	κρά-κρά,
τρόπους	γλού - γλού - γλού οἱ γάλαι
νὰ σωθοῦνε ἀπ' τοὺς ἀν-	γλού-γλού-γλού
θρώπους.	ὅλη ἀνάστατη εἶναι ἡ πλάση
	λὲς ὁ κόσμος θὰ χαλάση.

(B. Ρῶτα, Παιδικὰ τραγούδια)

Ἄσκηση 6. Νὰ ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω, τὴν πρώτη στροφὴ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ, χωρίζοντας τὶς λέξεις σὲ συλλαβὲς μὲ τὸ ἐνωτικό, Κατόπι νὰ πῆτε : ποιὲς εἶναι οἱ μονοσύλλαβες λέξεις, ποιὲς οἱ δισύλλαβες καὶ ποιὲς οἱ τρισύλλαβες.

Κό - τες, χῆ - νες,

.....

.....

.....

.....

.....

Άσκησης 7. Τη δεύτερη στροφή να μάθει να τη λέτε απ' έξω όλοι μαζί στην τάξη.

Τις λέξεις τις χωρίζουμε σε συλλαβές.
Όταν τραγουδούμε, προφέρουμε συχνά τις λέξεις χωρισμένες σε συλλαβές.

Παιχνίδια με τις συλλαβές.

1. Ποιός θα γράψη τις περισσότερες λέξεις ;

Τα κορίτσια παίζουν αυτό το παιχνίδι: Λέει η Κατίνα μιὰ συλλαβή. Τα άλλα κορίτσια γράφουν, μέσα σε πέντε λεπτά, όσες λέξεις ξέρουν που ν' αρχίζουν από τη συλλαβή αυτή. Όποια έχει τις περισσότερες λέξεις, αυτή γίνεται μάνα στο παιχνίδι και λέει τη νέα συλλαβή.

Στην αρχή είπαν τη συλλαβή **πα**.

Η Κατίνα έγραψε: **πατέρας, παπούς, πατάτες, πάτωμα, πανί.**

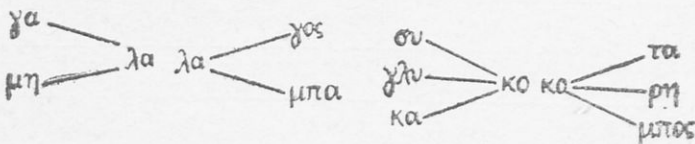
Η Άλίκη έγραψε: **παπούτσι, παλτό, παπάζ.**

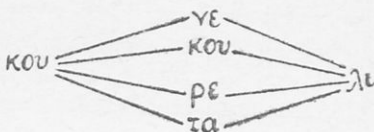
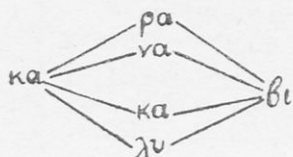
Η Άθηνούλα έγραψε: **παλαμάκια, Παρασκευή, παπάκι, πανωφόρι.**

Η Έλενίτσα έγραψε: **παραπούλια, παραμύθι, παντόφλα.**

Η Κατίνα κέρδισε και είπε τη νέα συλλαβή.

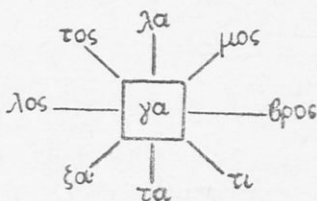
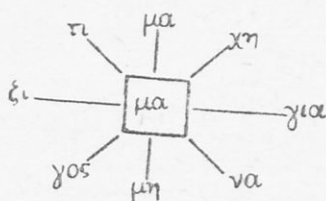
2. Αρχίζοντας από μιὰ συλλαβή, να κάνουμε δισύλλαβες και τρισύλλαβες λέξεις.

νά
νά-τη
Ναυ-σι-κά
να-νού-ρι-σμα

νά
Ξα-νά
κά-στα-να
Ξε-ρα-μέ-να

§ 7. Συλλαβισμός

Όταν δὲ χωρεῖ νὰ γράψωμε δλόκληρη τὴ λέξη στήν ἴδια σειρά, τὴν κόβομε καὶ γράφομε τὸ ἄλλο κομμάτι στήν ἄλλη σειρά.

Προτοῦ τὴν κόψωμε, τὴ χωρίζομε μὲ τὸ νοῦ μας σὲ συλλαβές.

Ἐκεῖ ποὺ κόβομε τὴ λέξη, γράφομε ἔ ν ω τ ι κ ὸ (-).

Ἄσκηση 8. Νὰ ἀντιγράψετε ἀπὸ κάτω τὶς λέξεις αὐτὲς καὶ νὰ τὶς χωρίσετε μὲ ἑνωτικὸ σὲ συλλαβές.

Ἐλα, ἔξω, ἐλάφι, ἄνεμος, γέλα, κυρά, μοῦτρα, μποῦφο, δέματα, πράματα, τρεχάματα, πηδοῦμε, χορεῦομε, φωνάζομε.

.....
.....
.....
.....

Άσκηση 9. Το ίδιο να κάμετε και με τις παρακάτω λέξεις.

Άρρωστος, κόκκινος, μέλισσα, βασίλισσα, Έλλη,
Ελλάδα, Ελληνίδα, ελληνικός.

Αρχίζω, έρχομαι, άρπάζω, άρκετά.

.....
.....
.....
.....

Άσκηση 10. Το ίδιο να κάμετε και με τις παρακάτω λέξεις.

Μπουμπούκι, ξεντύνω, άγγελος, άγκυλώνω, τζίτζιφα,
τζίντζιρας, κορίτσια, άγκλίτσα.

.....
.....
.....
.....

§ 8. Φθόγγοι και γράμματα

ά - λέ - τρι

Πόσες φωνές, πόσους **φθόγγους** έχει η πρώτη συλλαβή; Πόσους φθόγγους έχει η δεύτερη συλλαβή; Πόσους φθόγγους έχει η τρίτη;

Όταν γράφουμε, τούς φθόγγους τούς γράφουμε με γράμματα.

Όλα τὰ γράμματα πὸν χρειάζομαστε γιὰ τὸ γράψιμο τὰ λέμε ἀλφάβητο.

Τὸ ἑλληνικὸ ἀλφάβητο ἔχει 24 γράμματα.

Τὸ ἀλφάβητο

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ

ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω

Στὶς γραμμὲς, κάτω ἀπὸ τὸ κάθε μικρὸ γράμμα, νὰ γράψετε τὸ κεφαλαῖο του.

Τὸ ἀλφάβητο νὰ μάθετε νὰ τὸ γράφετε ἀπ' ἔξω στὸν πίνακα.

Ποιὰ γράμματα λέγονται φωνήεντα; Μετροῦστε τα.

Ποιὰ γράμματα λέγονται σύμφωνα; Πόσα εἶναι;

Άσκηση 11. Ἐδῶ ἀπὸ κάτω νὰ γράψετε ὅλα τὰ φωνήεντα στὴ σειρά.

Άσκηση 12. Στὶς γραμμὲς ἀπὸ κάτω νὰ γράψετε ὅλα τὰ σύμφωνα στὴ σειρά.

Άσκηση 13. Νὰ διαβάσετε τὶς λέξεις αὐτὲς καὶ ν' ἀπαντήσετε: Πόσες σλλαβὲς ἔχει ἢ κάθε λέξη; Πόσα γράμματα; Πόσους φθόγγους;

Γῆ. Φῶς. Χέρι. Νοῦς. Οὐρανός.

Νὰ κοιτάξετε μιὰ μιὰ τὶς λέξεις αὐτὲς καὶ νὰ πῆτε: σὲ ὅλες τάχα τὶς λέξεις ὅσοι εἶναι οἱ φθόγγοι, τόσα εἶναι καὶ τὰ γράμματα;

Πόσους φθόγγους ἔχει ἢ λέξη νοῦς; Μὲ πόσα γράμματα τοὺς γράψαμε τοὺς τρεῖς φθόγγους;

Στὸ γράψιμο, δὲν ἔχομε γιὰ κάθε φθόγγο καὶ γράμμα.

Εἶναι φθόγγοι ποὺ τοὺς γράφουμε μὲ δύο γράμματα.

Εἶναι λέξεις, ὅπου τὰ γράμματα εἶναι περισσότερα ἀπὸ τοὺς φθόγγους.

§ Θ. Τὰ δίψηφα σύμφωνα

Ὁ Φακῆς

Ἐμπρός, ἕνα δυό, προσοχή! Ἡ σάλπιγγα τὰ-ρὰ-τὰ-τά,
Ἐμένα μὲ λένε Φακῆ. σπαθὶ καὶ ντουφέκι χτυπᾶ,
Κορμὶ κορδωμένο μπάμ μπουὶμ τὸ κανόνι,
μουστάκι στριμμένο μπουὶμ μπάμ τὸ τρομπόνι,
γαλόνια χρυσᾶ καὶ σπαθί. ποιοὺς βγαίνει σὲ μένα μπρο-
στά;

(B. Ρῶτα, Παιδικὰ τραγοῦδια)

Στὸ ποίημα αὐτὸ νὰ πῆτε : ποιά σύμφωνα γράφονται μὲ δυὸ γράμματα.

Εἶναι μερικὰ σύμφωνα ποὺ βγάζουν μιὰ φωνή καὶ γράφονται μὲ δυὸ γράμματα, μὲ δυὸ ψηφία· τέτοια σύμφωνα εἶναι τὰ :

μπ, ντ, γκ ἢ γγ,
τσ, τζ.

Τὰ σύμφωνα αὐτὰ τὰ λέμε *δίψηφα σύμφωνα*.

Ἀσκηση 14. Νὰ σκεφθῆτε καὶ νὰ πῆτε λέξεις μὲ δίψηφα σύμφωνα.

Ἀσκηση 15. Τίς λέξεις αὐτὲς νὰ τίς ἀντιγράψετε ἀπὸ κάτω καὶ νὰ πῆτε τὰ δίψηφα σύμφωνα ποὺ ἔχει ἢ κάθε μία :

μπάνιο, μπάμιες, ντομάτα, ντύσιμο, γκιόνης, γκρε-
μός, τσέπη, τσάπα, τζάμια, τζιτζιφα, κουμπί, κολύμπι,
παντόφλες, φοῦντες, ἀγκαλιά, ἀνάγκη, ἀγγινάρα, φεγ-
γάρι, κορίτσια, ἀγκλίτσα, παντζάρια, μαντζουράνα.

§ 10. Τὰ δίψηφα φωνήεντα

Καδι—καλοῖ | φιλι—λειρι

Χέλι — ταίρι

φορῶ — ρουφῶ

Ποιά λέξη ἔχει πιὸ πολλοὺς φθόγγους : ἡ λέξη *καδι* ἢ ἡ λέξη *καλοῖ* ;

Καὶ ποιά ἔχει πιὸ πολλὰ γράμματα ;

Ποιά λέξη ἔχει πιὸ πολλοὺς φθόγγους : ἡ λέξη *φιλι* ἢ ἡ λέξη *λειρι* ;

Καὶ ποιά ἔχει πιὸ πολλὰ γράμματα ;

Ποιά λέξη ἔχει πιὸ πολλοὺς φθόγγους : ἡ λέξη *χέλι* ἢ ἡ λέξη *ταίρι* ;

Καὶ ποιά ἔχει πιὸ πολλὰ γράμματα ;

Ποιά λέξη ἔχει πιὸ πολλοὺς φθόγγους : ἡ λέξη *φορῶ* ἢ ἡ λέξη *ρουφῶ* ;

Καὶ ποιά ἔχει πιὸ πολλὰ γράμματα ;

Ἐἶναι μερικὰ φωνήεντα ποὺ βγάζουν μιὰ φωνή
καὶ γράφονται μὲ δυὸ γράμματα, μὲ δυὸ ψηφία· τέ-
τοια φωνήεντα εἶναι τὰ :

αι, ει, οι, ου.

Τὰ φωνήεντα αὐτὰ τὰ λέμε *δίψηφα φωνήεντα*.

Ἄσκηση 16. Νὰ τὸ διαβάσετε τὸ ποιηματάκι αὐτὸ καὶ νὰ πῆτε
τις λέξεις ποὺ ἔχουν δίψηφα φωνήεντα. Κατόπι νὰ τὸ μάθετε ἀπ' ἑξο-
τὸ ποίημα.

Ξύπνημα

Ρόδισε ἡ ἀυγή,
ξύπνα τὸ παιδί !
Ξύπνα, νὰ χαρῶ,
ποῦ' ναι ζωηρό,
ποῦ' ναι σὰ λουλούδι
καὶ θὰ εἶπει τραγούδι !

Ποῦ πηδάει καὶ τρέχει
καὶ πολὺ προσέχει !
Κάνει καὶ δουλειὰ
μὲ καλὴ καρδιά
καὶ θὰ βγῆ στὴν πόλη
νὰ τὸ χαίρωνται ὅλοι !

(B. Ρῶτα, Παιδικὰ τραγούδια)

Άσκηση 17. Ἀπὸ τὸ ποιηματάκι **Ξύπνημα** ν' ἀντιγράψετε ὅλες τὶς λέξεις πού ἔχουν δίψηφα φωνήεντα. Μὴ ξεχνάτε, ὕστερα ἀπὸ κάθε λέξη νὰ βάζετε κόμμα.

Άσκηση 18. Στὶς γραμμὲς ἀπὸ κάτω νὰ γράψετε πρῶτα : τὸ δίψηφο **αι**, ὅσες φορές τὸ βρῆτε στὸ ποίημα **Ξύπνημα**· κατόπι, ἀρχίζοντας νέα σειρά, ὅσες φορές βρῆτε τὸ δίψηφο **ει**· ἔπειτα τὸ δίψηφο **ευ** καὶ τέλος τὸ δίψηφο **ει**. Ὑστερα ἀπὸ κάθε δίψηφο νὰ βάζετε κόμμα.

Άσκηση 19. Στὶς γραμμὲς ἀπὸ κάτω νὰ γράψετε, στὴν πρώτη : ὅλα τὰ **ιι** πού ξέρετε· στὴν ἄλλη : ὅλα τὰ **εεε** πού ξέρετε.

Άσκηση 20. Στο μάντεμα αυτό να σύρετε γραμμίτσα κάτω από τὰ δίψηφα φωνήεντα.

Μάντεμα

Τὸ θωρῶ, δὲ μὲ θωρεῖ,
τοῦ μιλῶ, δὲ μοῦ μιλεῖ
κι διαν τὸ καλοκοιτάξω,
μ' ἀποκρίνεται σωσιά.

Τί εἶναι ;.....

§ 11. Τὰ ζευγάρια αυ, ευ.

αὐγή—αὐτί		εὐλογία—εὐτυχία
σταυρὸς—ναύτης		φεύγω—πεῦκο

Τί φωνὴ βγάζει τὸ ὕψιλο στὴ λέξη *αὐγή* καὶ τί φωνὴ βγάζει στὴ λέξη *αὐτί* ;

Τί φωνὴ βγάζει τὸ ὕψιλο στὴ λέξη *σταυρὸς* καὶ τί φωνὴ βγάζει στὴ λέξη *ναύτης* ;

Τί φωνὴ βγάζει τὸ ὕψιλο στὴ λέξη *εὐλογία* καὶ τί φωνὴ βγάζει στὴ λέξη *εὐτυχία* ;

Τί φωνὴ βγάζει τὸ ὕψιλο στὴ λέξη *φεύγω* καὶ τί φωνὴ βγάζει στὴ λέξη *πεῦκο* ;

|| *Ὅταν τὸ ὕ ψ ι λ ο γίνεται ζευγάρι μὲ τὸ α καὶ μὲ τὸ ε, χάνει τὴ δική του φωνὴ καὶ διαβάζεται σ' ἄλλες λέξεις σὰ β καὶ σ' ἄλλες σὰ φ.* ||

Άσκηση 21. Ἀπὸ τίς παρὰ κάτω λέξεις νὰ πῆτε: σὲ ποιὸς τὸ ὕψιλο προφέρεται σὰ β καὶ σὲ ποιὸς σὰ φ.

αὔριο, αὐτοκίνητο, εὐγενικός, εὐχή, αὐλή, αὐτός, νευρικός, ἐλευθερία, αὐλάκι, αὐτάκι, χορεύω, εὐχαριστῶ, αὐγό, μαῦρος, φιλεύω, ζηλεύω.

Άσκηση 22. Τίς ἴδιες λέξεις, ἓνα παιδάκι νὰ τίς διαβάξη μιὰ μιὰ καὶ ἄλλα παιδάκια νὰ τίς γράφουν στὸν πίνακα.

Άσκηση 23. Τίς ἴδιες λέξεις νὰ τίς γράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω χωρὶ σμένες σὲ συλλαβές, ἔτσι:

αὐ-ρι-ο, _____

Άσκηση 24. Ἀπὸ τὸ διήγημα *Οἱ κόττες* νὰ βρῆτε καὶ νὰ γράψετε ὅλες τὶς λέξεις μὲ τὰ ζευγάρια *αυ* καὶ *ευ* σὲ τέσσερις σειρές : στὴν πρώτη σειρά νὰ γράψετε τὶς λέξεις μὲ τὸ ζευγάρι *αυ* ὅπου τὸ ὑψίλο προφέρεται *β*, στὴ δεύτερη τὶς λέξεις μὲ τὸ ἴδιο ζευγάρι, ὅπου τὸ ὑψίλο προφέρεται *φ*· στὴν τρίτη σειρά τὶς λέξεις μὲ τὸ ζευγάρι *ευ*, ὅπου τὸ ὑψίλο προφέρεται *β* καὶ στὴν τελευταία τὶς λέξεις μὲ τὸ ἴδιο ζευγάρι, ὅπου τὸ ὑψίλο προφέρεται *φ*.

Οἱ κόττες

Ἔχομε ἓνα ζευγάρι κόττες, δυὸ κοτούλες : τὴ Σκουφάτη καὶ τὴ Σκουλαρικήτη. Ἡ Σκουφάτη μας εἶναι ἄσπρη, ἡ Σκουλαρικήτη μαύρη.

Οἱ κόττες μας ξυπνοῦνε πολὺ νωρίς. Πρὶν ἀπὸ τὴν αὐγὴ εἶναι ὄρθιες στὸ κοιτέσι. Ὅλη μέρα γυρίζουν ἐλεύθερα στὴν αὐλή, κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πεῦκο : σκαλίξουν, ψάχνουν γιὰ σκουλήγια, κυλιοῦνται στὸ χῶμα.

Ἡ Σκουφάτη μας κάθησε κλώσσα. Ὅπως αὐτὴ γεννήθηκε ἀπὸ ἓνα αὐγό, ἔτσι καὶ ἀπὸ τ' αὐγά, πού ἔχει

στή φωλιά της, θά βγοῦνε κλωσσοπούλια πού θά γίνουν κότες.

Τί ὄμορφα πού θά εἶναι τὰ μικρούλια κίτρινα κλωσσοπούλια!

.....
.....
.....
.....

Ἄσκηση 25. Τὸν γλωσσοδέτη αὐτόν, νὰ μάθετε νὰ τὸν λέτε καὶ νὰ τὸν γράφετε ἀπ' ἔξω στὸν πίνακα :

Γλωσσοδέτης

*Πέφιη ἔκοψα τὸν πεῦκο,
Πέφιη πέφτει ὁ πεῦκος κάτω.*

§ 12. Κεφαλαῖα γράμματα

|| *Τὰ γράμματα εἶναι κεφαλαῖα καὶ μικρά.* ||
|| *Τὸ πρῶτο γράμμα τῆς προτάσεως τὸ γράφομε κεφαλαῖο.* ||

Ἄσκηση 26. Νὰ ἀντιγράψετε τὶς προτάσεις αὐτές ὅπου πρέπει, νὰ βάλετε τελεία καὶ νὰ γράψετε κεφαλαῖο γράμμα.

Φυσάει βοριάς ρίχνει ψιλὸ χιόνι τὸ κρύο χέρια καὶ μύτες ξεπαγιάζει τὰ δάση εἶναι χιονισμένα ὁ λαγὸς εἶναι στὴν τρύπα του.

Άσκηση 27. Νά αντιγράψετε τις προτάσεις αυτές' όπου πρέπει, νά βάλετε τελεία, ερωτηματικό ή θαυμαστικό και νά γράψετε κεφαλαίο γράμμα.

Πώς ἔγινες ἔτσι Μαρίκα παίζουσε χιονοπόλεμο στήν αὐλή καί τίς ἔφαγες ἐσὺ πολεμοῦσαν ὁ Μίμης καί ὁ Τάκης καθὼς περνοῦσα μὲ πῆραν τρεῖς μπάλες πωπῶ, χάλια

|| **Μὲ κεφαλαῖο γράμμα γράφομε τὸ ὄνομά μας,**
τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα μας καί τὸ ἐπίθε-
τό μας. ||

Άσκηση 28. Νά αντιγράψετε τὰ ὀνόματα αὐτὰ σὲ δυὸ στήλες' στή μιὰ στήλη νά γράψετε τὰ ὀνόματα τῶν ἀγοριῶν, στήν ἄλλη τὰ ὀνόματα τῶν κοριτσιῶν :

ἡ Ἀγγελική, ὁ Κωστάκης, ὁ Γιάννης, ὁ Δημητράκης,
ἡ Μηλιά, ὁ Δῆμος, ἡ Διαμαντούλα, ἡ Νίτσα, ὁ Γιωργάκης,
ὁ Βαγγέλης, ἡ Θούλα, ἡ Κατινίτσα, ὁ Τάσος, ἡ Στέλλα.

Άσκηση 29. Στην πρώτη γραμμή από κάτω να γράψετε τὸ ὄνομά σας, τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα σας καὶ τὸ ἐπίθετό σας· στὴ δεύτερη, τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα σας, τοῦ πατέρα του καὶ τὸ ἐπίθετό· στὴν τρίτη, τὸ ὄνομα τῆς μητέρας σας, τοῦ πατέρα τῆς καὶ τὸ ἐπίθετό τῆς.

.....

.....

.....

Άσκηση 30. Νὰ κάμετε κατάλογο μὲ τὰ ἐπίθετα καὶ τὰ ὀνόματα πέντε ἀγοριῶν καὶ πέντε χοριτσιῶν τῆς τάξης σας, μὲ τὴν ἀλφabetικὴ τους σειρά.

.....

.....

.....

.....

.....

**Μὲ κεφαλαῖο γράμμα γράφομε τὰ παρατσού-
κλια τῶν ζώων.**

Άσκηση 31. Ἀπὸ τὰ παρατσούκλια αὐτὰ νὰ πῆτε : ποιά εἶναι παρατσούκλια γιὰ ἄλογα, ποιά γιὰ βόδια, ποιά γιὰ σκύλους, ποιά γιὰ κότες, γιὰ πρόβατα, γιὰ γίδια.

Ντορῆς, Γρίβας, Καράς, Τρυγώνης, Μελίσσης, Τρα-
χήλης, Ἀράπης, Μοῦργος, Νταβέλης, Γδυτολαίμα, Σκου-
φάτη, Σκουλαρικήτη, Μπέλα, Κάλεσα, Βάκρινα, Παλιβή,
Λιάρρα, Γιόισα.

Άσκηση 32. Νὰ πῆτε, ποιά ἄλλα παρατσούκλια ξέρετε : γιὰ σκύ-
λους, γιὰ ἄλογα, γιὰ ἀγελάδες, γιὰ βόδια, γιὰ γάτες, γιὰ κότες, γιὰ
πρόβατα, γιὰ γίδια;

**Μὲ κεφαλαῖο γράμμα γράφομε τὰ ὀνόματα τῶν
χωρῶν, τῶν πόλεων, τῶν χωριῶν, τῶν θα-
λασσιῶν, τῶν ποταμῶν, τῶν βουνῶν.**

Άσκηση 33. Νά σύρετε γραμμίτσα κάτω από τὰ ὀνόματα τῶν χωρῶν, τῶν πόλεων, τῶν χωριῶν, τῶν θαλασσῶν, τῶν ποταμῶν, τῶν βουνῶν:

Ἡ Ἑλλάδα, ἡ πατρίδα μας, εἶναι ὁμορφη χώρα.

Ἡ Ἀθήνα εἶναι ἡ πρωτεύουσά μας.

Στὸν κάμπο τῆς Ἀθήνας εἶναι πολλὰ χωριά : τὸ Μαρκόπουλο, τὸ Λιόπеси, τὸ Κορωπὶ καὶ ἄλλα.

Τὸ ποτάμι τῆς Σπάρτης, ὁ Εὐρώτας, χύνεται στὴ Μεσόγειο θάλασσα.

Μεγάλα ποτάμια εἶναι : ὁ Νέστος, ὁ Ἀξιός, ὁ Πηνειός, ὁ Ἀχελῶος, ὁ Ἀλιάκμων.

Γύρω στὴν Ἀθήνα εἶναι τρία βουνά : ὁ Ὑμηττός, ἡ Πεντέλη καὶ ἡ Πάρνηθα.

|| Τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδας
καὶ τῶν μηνῶν τὰ γράφομε μὲ κεφαλαῖο γράμμα. ||

Άσκηση 34. Νά ἀντιγράψετε ἀπὸ κάτω τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδας μὲ τὴ σειρά τους :

Οἱ ἡμέρες τῆς ἐβδομάδας

Τετάρτη, Δευτέρα, Παρασκευή, Κυριακή, Σάββατο,
Πέμπτη, Τρίτη.

Άσκηση 35. Νά ἀντιγράψετε τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν μὲ τὴ σειρά τους, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ Γενάρη :

Οἱ μῆνες

Μάρης, Μάρτης, Ὀκτώβρης, Φλεβάρης, Ἰούνης, Δεκέμβρης, Ἰούλης, Ἀπρίλης, Νοέμβρης, Γενάρης, Σεπτέμβρης, Αὐγούστος.

Ἄνοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο, χειμώνας.
Πρωί, μεσημέρι, βράδυ, νύχτα, μεσάνυχτα.

Τὰ ὀνόματα γιὰ τὶς ἐποχὲς τοῦ ἔτους καὶ γιὰ τὰ
μέρη τοῦ ἡμερόνυχτου, τὰ γράφομε μὲ μ ι κ ρ ὀ γράμμα.

§ 13. Οἱ τόνοι

Διαβάστε :

Ἡ Μαρίκα φορεῖ *ποδια*, ποὺ φτάνει ὡς τὰ *ποδια*
της.

Διπλα στὴν ἔδρα εἶναι ὁ πίνακας μὲ τὰ *διπλα* χα-
ράκια.

ποδιά—*πόδια* | *δίπλα*—*διπλά*

Νὰ διαβάσετε τὶς λέξεις μὲ τὰ μαῦρα γράμματα δυὸ δυό.

Νὰ πῆτε στοὺς τί διαφέρει ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Μήπως ἔχουν διαφορετικὰ γράμματα;

Μήπως ἔχουν διαφορετικοὺς φθόγγους;

Ἄπὸ τί καταλαβαίνομε πὼς ἢ μιὰ σημαίνει ἄλλο κρᾶμα καὶ ἢ
ἄλλη ἄλλο;

Στὶς λέξεις μὲ δυό, μὲ τρεῖς ἢ μὲ περισσότερες συλ-
λαβές, μιὰ συλλαβὴ προφέρεται δυνατώτερα.

Ἡ συλλαβὴ ποὺ προφέρεται δυνατώτερα, λέμε πὼς
ἔχει τόνον.

Σὲ κάθε λέξη, γιὰ νὰ ξέρωμε σὲ ποιά συλλαβὴ
πρέπει νὰ πέσῃ ὁ τόνος, γράφομε ἕνα σημάδι, τὴν
ὀξεῖα (´) ἢ τὴν περισωμένῃ (~).

Και σὲ ποῖο τάχα φθόγγο πέφτει ὁ τόνος τῆς συλλαβῆς: στὸ σύμφωνο ἢ στὸ φωνήεντο;

|| *"Έχομε λέξεις μὲ τὰ ἴδια γράμματα, ποῦ μόνο ἀπὸ τὸν τόνο καταλαβαίνομε πὼς ἔχουν διαφορετικὴ σημασία.* ||

Ἄσκηση 36. Νὰ διαβάσετε τὰ παραδείγματα αὐτὰ καὶ νὰ πῆτε τὴ διαφορὰ ποῦ ἔχουν στὴ σημασία οἱ λέξεις οἱ γραμμένες μὲ τὰ ἴδια γράμματα:

1. **Σταῦρο**, κάθισε ἡσυχα! **Σταυρὸ** κάνομε στὴν ἐκκλησία.
2. Εἶναι **κανεῖς** στὴν αὐλή; Τί **κάνεις** ἐκεῖ Ἑλένη;
3. Ἡ **καρδιά** μας ἔκαμε πολλὰ **καρῦδια**.
4. -Εἶσαι **γέρος**, θεῖε Τάσο. -Ναί, εἶμαι **γερός, γερός!**

Ἄσκηση 37. Νὰ ἀντιγράψετε τὶς λέξεις αὐτὲς καὶ νὰ βάλετε τὴν ὀξεία ὅπου πρέπει.

Χερί, φτερο. Γράμματα, σπουδαματα. Παιχνίδια, καρδιά. Ἔργατης, ἐργασία. Ἄλογο, ἄνεμος.

Ἄσκηση 38. Νὰ ἀντιγράψετε τὶς λέξεις αὐτὲς καὶ νὰ βάλετε τὴν περισπωμένη ὅπου πρέπει.

Πηδω, σταματο. Κηπος, δωρο. Ἄπλωστε, ἀφηστε. Κλαιμε, γελουμε. Πολεμουμε, τραγουδουμε.

Ἄσκηση 39. Στὸ ποίημα «Τὸ χιόνι» νὰ βάλετε τοὺς τόνους ὅπου πρέπει. Στὶς δύο λέξεις: «βηγες», καὶ «φοβαμε» νὰ βάλετε περισπωμένη:

Το χιονι

Χιονι, βγεστε, δεστε χιονι !
Ποιος χουγιαζει, ποιος κρυωνει ;
Γω ξυλιαζω, γω παγωνω
μα το τζακι μας σβηστο,
γω ξυλιαζω, γω παγωνω
και γυρευω ένα ζεστο.

.

Μες στο χιονι τι τρεχαλες !
Παιζω, πεφτω, ριχνω μπαλες !
Βγηκες, Ήλιε, τιριλι.
Δεν κρυωνω, δε φοβαμαι
έχω γαντια άπο μαλλι.

(Π. Γρανίτης)

Άσκηση 40. Νά διαβάσετε τις λέξεις αυτές ζευγάρια ζευγάρια και νά βάλετε τόν τόνο έτσι, πού νά φαίνεται πώς ή μία λέξη σημαίνει άλλο πράγμα και ή άλλη άλλο· ρωτήστε νά σάς πούν, πού θά βάλετε περισπωμένη.

Φορα-φορα, καμαρα-καμαρα, ποτε-ποτε, γερνω-γερνω, ματια-ματια, ραφι-ραφι, παιρνω-περνω, πινω-πεινω.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Άσκηση 41. Στο ποιηματάκι αυτό να βάλετε τόνους. Κατόπι να διαλέξετε τους στίχους που ταιριάζουν και να τους γράψετε κάτω από κάθε εικόνα.

Διχως το χωριατη
θαχωμε σταρακι;
'Απ' το σταχυ βγαινει
το γλυκο τ' αλευρι,
που το παιρνει ή μανα
και ψωμι ζυμωνει.
Κι όλοι θα πεθανουν,
όλοι άπο την πεινα,
το χωραφι άν παιψη
ό σκαφτιας να όργωνη.

(Α. Ταμπακοπούλου, Κρινολούλουδα)

Άσκηση 42. Να διαβάσετε τὸ ποίημα *Παγωνιά* και να δείξετε πρώτα: τις λέξεις που έχουν τόνο στήν τελευταία συλλαβή, κατόπι: τις λέξεις που έχουν τόνο στή δεύτερη συλλαβή από τὸ τέλος· είναι και μιὰ λέξη που έχει τόνο στήν τρίτη συλλαβή από τὸ τέλος: ποιά είναι αὐτή;

Παγωνιά

Στὸ χωριὸ μὲ τ' ἄσπρα σπίτια ἤρθε χειμωνιά.	Τὰ κλαριά δὲν ἔχουν φύλλα σπόρος πουθενά.
Μαζευτήκαν τὰ σπουργίτια στὴ ζεστὴ γωνιά.	Μεσ' στὸ τζάκι ἀνάψαν ξύλα τὸ πουλί πεινᾶ.
Ἔξω ἀπ' τοῦ χωριοῦ τὰ σπίτια ἤρθε παγωνιά.	Τὰ κλαριά γυμνὰ ἀπὸ φύλλα, σπόρος πουθενά.

Τὸ καλὸ παιδί θ' ἀνοίξη
τότε, τί χαρά!
καὶ τὰ ψίχουλα θὰ ρίξη
στὰ μικρὰ πουλιά.
Τὸ θαμπὸ τζάμι θ' ἀνοίξη
τότε, τί χαρά!

(Μ. Στασινόπουλος)

Ἄσκηση 43. Ἐνα παιδάκι νὰ τις διαβάσῃ αὐτὲς τις προτάσεις, ἄλλα παιδάκια νὰ τις γράψουν στὸν πίνακα :

Τί θὲς νὰ πῆς ;
Νὰ μὴ βγῆ, νὰ μὴ τὸ δοῦν.
Νὰ πῆτε, πόσες συλλαβὲς ἔχει ἢ κάθε λέξη.
Νὰ πῆτε, ἂν ὅλες οἱ λέξεις ἔχουν τόνο.

|| *Οἱ περισσότερες μονοσύλλαβες λέξεις, παίρνουν καὶ αὐτὲς τόνο : ὀ ξ ε ί α ἦ π ε ρ ι σ π ω μ ἔ ν η .* ||

Χαίρονται — καῖνε		νηστεία — σχολεῖο
κοίτα — τοῖχοι		λουλούδι — κοιμοῦμαι
ναύτης — μαῦρος		λεύκα — πεῦκος

Στις λέξεις αὐτὲς εἶναι γραμμένα μὲ μαῦρα γράμματα τὰ δίψηφα φωνήεντα καὶ τὰ ζευγάρια αυ καὶ εν.

Νὰ παρατηρήσετε καὶ νὰ πῆτε, σὲ ποῖο γράμμα ἔχουν τὴν ὀξεῖα καὶ τὴν περισπωμένη: στὸ πρῶτο ἢ στὸ δεῦτερο;

|| *Στὰ δίψηφα φωνήεντα καὶ στὰ ζευγάρια αὐ καὶ εὐ*
τὴν ὀξεῖα καὶ τὴν περισπωμένη τὴ βάζομε πάντοτε
στὸ δ ε ὕ τ ε ρ ο φ ω ν ῆ ε ν τ ο. ||

Ἔσκησις 44. Στὶς λέξεις τῆς πρώτης στήλης, ὅπου εἶναι τὰ μαῦρα γράμματα νὰ βάλετε ὀξεῖα: στὶς λέξεις τῆς δευτέρας στήλης, ὅπου εἶναι τὰ μαῦρα γράμματα νὰ βάλετε περισπωμένη:

παιρνεῖ	ὄραιο
πεινά	πονεῖ
κοιταξε	τοιχοῖ
τραγουδι	λαλοῦν
αὔριο	μαυρα
ἐλευθεροῖ	γευμα

§ 14. Τὰ πνεύματα

ψηλά	ἀκούω	ἠρωικὰ
βουνὰ	ἐλεύθερα	ὑγιεινὰ
λαγκάδια	ὀρτύκια	ὠραῖα

Νὰ πῆτε: οἱ λέξεις τῆς πρώτης στήλης, ἀπὸ τί ἀρχίζουν: ἀπὸ φωνήεντο ἢ ἀπὸ σύμφωνο; Οἱ λέξεις τῆς δευτέρας στήλης, ἀπὸ τί ἀρχίζουν: ἀπὸ φωνήεντο ἢ ἀπὸ σύμφωνο; Οἱ λέξεις τῆς τρίτης στήλης;

Οἱ λέξεις τῆς πρώτης στήλης ποῦ ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνο, ἔχουν κανένα σημάδι στὸ πρῶτο γράμμα τους; Οἱ λέξεις τῆς δευτέρας καὶ τῆς τρίτης στήλης ποῦ ἀρχίζουν ἀπὸ φωνήεντο, ἔχουν κανένα σημάδι στὸ πρῶτο γράμμα τους;

Τὸ σημάδι τῆς δευτέρας στήλης κατὰ ποῦ εἶναι γυρισμένο: κατὰ τὸ δεξι ἢ κατὰ τὸ ἀριστερὸ χέρι; Τὸ σημάδι τῆς τρίτης στήλης κατὰ ποῦ εἶναι γυρισμένο: κατὰ τὸ ἀριστερὸ ἢ κατὰ τὸ δεξι χέρι;

Στις λέξεις που αρχίζουν από φωνήεντο, επάνω στο πρώτο τους γράμμα γράφουμε ένα σημάδι σά μισοφέγγαρο.

“Όταν είναι γυρισμένο κατά το αριστερό χέρι, τὸ λέμε ψιλὴ.

“Όταν είναι γυρισμένο κατά το δεξιὸ χέρι τὸ λέμε δασεία. Καὶ τὰ δυὸ μαζί, ψιλὴ καὶ δασεία, τὰ λέμε πνεύματα.

Ἐσκηση 45. Στὸ ποίημα Χριστούγεννα νὰ πῆτε τίς λέξεις ποὺ ἔχουν πνεύματα· ποιῆς ἀπ’ αὐτὲς ἔχουν ψιλὴ καὶ ποιῆς δασεία.

Χριστούγεννα

Εἶδα χτὲς βράδῳ στ’ ὄνειρό μου
τὸ γεννημένο μας Χριστό.
Τὰ βόδια ἐπάνω του φυσοῦσαν
ὄλο τὸ γινῶτο τους ζεστό.

Τὸ μέτωπό του ἦταν σὰν ἥλιος
καὶ μέσα ἡ φάτνη ἡ φτωχικὴ
ἄστραφτε πιὸ καλὰ ἀπὸ μέρα
μὲ κάποια λάμψη μαγικὴ.

Βοσκοὶ πολλοὶ καὶ βοσκοποῦλες
τὸν προσκυνοῦσαν ταπεινά.
Ξανθόμαλλοι ἄγγελοι στεκόνταν
κι ἔψαλλαν γύρω του: Ὁσαννά.

Στὰ πόδια του ἔσκυβαν οἱ μάγοι
κι ἔμοιαζε τ’ ἄστρο ἀπὸ ψηλά,
πὼς θὰ καθίση σὰν κορώνα
στῆς Παναγίτσας τὰ μαλλιά.

(Ἄ. Ταμπακοπούλου, Κρινολούλουδα)

Άσκηση 46. Στο διήγημα *Τὸ κουκούτσι* νὰ σύρτε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὶς λέξεις πὺ ἀρχίζου ἀπὸ φωνήεντο· νὰ ἀντιγράψετε κατόπι δέκα τέτοιες λέξεις σὲ δυὸ στήλες : στὴ μία πέντε λέξεις μὲ ψιλὴ, στὴν ἄλλη πέντε λέξεις μὲ δασεία.

Τὸ κουκούτσι

Ἡ μαμὰ ἀγόρασε δαμάσκηνα. Τὰ ἔβαλε σ' ἓνα πιάτο καὶ τ' ἄφησε στὸ τραπέζι, γιὰ νὰ τὰ μοιράσῃ στὰ παιδιὰ διὰ τὸ μεσημέρι, ὕστερα ἀπὸ τὸ φαγητό.

Ὁ Πετράκης δὲν εἶχε φάει ποτέ του δαμάσκηνα. Ἦθελε νὰ τὰ δοκιμάσῃ κι ὀλοένα στριφογύριζε γύρω στὸ πιάτο. Ὅταν εἶδε πὼς δὲν ἦταν κανένας στὸ δωμάτιο, δὲν κρατήθηκε, πῆρε ἓνα δαμάσκηνο καὶ τὸ ἔφαγε.

Σὰν ἔστρωσε τὸ τραπέζι ἡ μαμὰ καὶ πῆρε τὸ πιάτο μὲ τὰ δαμάσκηνα, εἶδε πὼς ἔλειπε ἓνα. Τὸ εἶπε τοῦ πατέρα.

Σὰν ἀπόφαγαν, λέει ὁ πατέρας :

— Παιδιά, μήπως ἔφαγε κανένας ἀπὸ σὰς ἓνα δαμάσκηνο;

— Ὁχι!

Ὁ Πετράκης κοκκίνησε σὰν παπαρούνα καὶ εἶπε κι αὐτός :

— Ὁχι, ἐγὼ δὲν ἔφαγα.

Τότε ὁ πατέρας εἶπε :

— Ὅποιος τὸ ἔφαγε ἀπὸ σὰς, δὲν ἔκαμε καλά. Τὸ κακὸ δὲν εἶναι πὺ ἔφαγε τὸ δαμάσκηνο. Τὸ κακὸ εἶναι πὺ τὰ δαμάσκηνα ἔχουν κουκούτσια καὶ ὅποιος δὲν ξέρει νὰ φάῃ τὸ δαμάσκηνο καὶ νὰ καταπιῇ τὸ κουκούτσι, αὐτὸς τὴν ἄλλη μέρα πεθαίνει. Αὐτὸ εἶναι πὺ φοβοῦμαι.

Ὁ Πετράκης κιτρίνισε καὶ εἶπε :

— Ὁχι, ἐγὼ τὸ πέταξα τὸ κουκούτσι ἀπὸ τὸ παράθυρο.

Ὅλοι γέλασαν καὶ ὁ Πετράκης ἔβαλε τὰ κλάματα.

.....
.....
.....
.....
.....

εἰρήνη	οὐρά
οἰκονομία	αὐγή

αἱματομένος
εὐρίσκω

Στὶς λέξεις αὐτὲς εἶναι γραμμένα μὲ μαῦρα γράμματα τὰ δίψηφα φωνήεντα καὶ τὰ ζευγάρια αὐ καὶ εὐ.

Νὰ παρατηρήσετε καὶ νὰ πῆτε, σὲ ποιὸ γράμμα ἔχουν τὴν ψιλὴ καὶ τὴ δασεΐα: στὸ πρῶτο ἢ στὸ δεύτερο;

||| *Στὰ δίψηφα φωνήεντα καὶ στὰ ζευγάρια αὐ καὶ εὐ, τὴν ψιλὴ καὶ τὴ δασεΐα τὴ βάζομε πάντοτε στὸ δευτέρο φωνήεντο.* |||

Ἄσκηση 47. Στὶς λέξεις τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας στήλης, ὅπου εἶναι τὰ μαῦρα γράμματα νὰ βάλετε ψιλὴ· στὶς λέξεις τῆς τρίτης στήλης, ὅπου εἶναι τὰ μαῦρα γράμματα νὰ βάλετε δασεΐα:

αίτιος	οικογένεια	αἶμα
εἴκοσι	αυγὸ	ευρετήριο

Ἄσκηση 48. Στὸ διήγημα 'Ο Ντὶκ νὰ σύρετε γραμίτσα κάτω ἀπὸ τὶς λέξεις μὲ τὰ δίψηφα φωνήεντα καὶ τὰ ζευγάρια αὐ καὶ εὐ' καὶ τότε νὰ ἀντιγράψετε ἀπὸ κάτω ὅλες αὐτὲς τὶς λέξεις.

‘Ο Ντὶκ

‘Ο Ντὶκ ἔπεσε ἄρρωστος, τοῦ πονοῦσαν τὰ πόδια. Τρεῖς μέρες πλάγιαξε νηστικὸς στὸ ὑπόστεγο.

Ὁ Νάσος ἔτρεξε κοντά του μ' ἓνα κομματάκι ψωμί. Ὁ Ντίκ ἔφαγε τὸ ψωμί καὶ κατόπι τοῦ ἔγλυφε τοῦ Νάσου τὰ χέρια. Εἶχε χαρὰ πὺν δὲν τὸν ξέχασε ὁ Νάσος. Ὁ Νάσος κάθε μέρα τοῦ πῆγαινε ψωμί.

Ἐγινε καλὰ ὁ Ντίκ, βγῆκαν μαζί μὲ τὸ Νάσο στοὺς δρόμους καὶ γαύγιζε δυνατὰ ἀπὸ τὴ χαρὰ του. Κάποιος ξένος σκύλος τὸν γαύγισε τὸ Νάσο καὶ ὁ Ντίκ γαύγισε τὸν ξένο σκύλο :

— Μὴ τὸν πειράξης, εἶναι φίλος μου. Δὲν ἀφήνω κανένα νὰ τὸν ἀγγίξη.

Γιατὶ ὁ Ντίκ ἔγινε φίλος τοῦ Νάσου ;

Νὰ διηγηθῆτε πῶς περιποιεῖστε σεῖς τὸ σκύλο σας.

*Στὰ δίψηφα φωνήεντα καὶ στὰ ζευγάρια αὐ καὶ
ευ—τόνοι καὶ πνεύματα στὸ δεύτερο φωνήεντο.*

§ 15. Τελεία, ἐρωτηματικό, θαυμαστικό.

Σύννεφα σκέπασαν τὸν οὐρανό. Φύσηξε ἀέρας. Τὰ δέντρα σάλεψαν. Ἄρχισε δυνατὴ βροχή.

Ἐδῶ ἔχομε τέσσερις προτάσεις. Ἡ 1η μᾶς μιλάει γιὰ τὰ σύννεφα, ἡ 2η γιὰ τὸν ἀέρα, ἡ 3η γιὰ τὰ δέντρα, ἡ 4η γιὰ τὴ βροχή.

*Ὅταν διηγούμαστε κάτι, στὸ τέλος τῆς κάθε πρό-
τασης βάζομε τ ε λ ε ῖ α :*

Στὸ δάσος ἔπεσε χιόνι πολὺ.

Ὁ σκαντζόχοιρος κοιμᾶται στὴν τρύπα του.

Ἄσκηση 49. Νὰ διαβάσετε τὴν ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ *Ἡ ἄλεπού* καὶ ὁ *κάβουρας* καὶ νὰ τὸ διηγηθῆτε τὸ παραμῦθι ὡς τὸ τέλος.

Ἡ ἄλεπού καὶ ὁ κάβουρας

Ἡ ἄλεπού καὶ ὁ κάβουρας ἔγιναν σύντροφοι. Βοῆ-
καν ἓνα χωράφι καὶ τὸ ἔσπειραν σιτάρι. Ἐβροξε βροχὴ καὶ
τὸ σιτάρι ἔγινε πολὺ καλὸ. Ἦρθε ἡ ἐποχὴ τοῦ θέρου...

Ἄσκηση 50. Ἀπὸ τὶς προτάσεις αὐτὲς ν' ἀντιγράψετε πρῶτα τὶς
προτάσεις γιὰ τὸ καλοκαίρι, κατόπι τὶς προτάσεις γιὰ τὸ χειμῶνα :

Στὰ βουνὰ ψηλὰ χιονίζει. Ἡ γῆ εἶναι πράσινη. Τὸ
ποταμάκι εἶναι σκεπασμένο μὲ πάγο. Οἱ θεριστὲς θερί-
ζουν στὸν κάμπο. Τὰ παιδιά μαζεύουν λουλούδια. Κά-
νουν χιονάνθρωπο. Τὰ παιδιά πῆγαν στὶς κατασκηνώ-
σεις. Οἱ ἄνθρωποι φοροῦν μάλλινα γάντια.

.....

.....

.....

.....

.....

Ἄσκηση 51. Νὰ ἀντιγράψετε πρῶτα τὶς προτάσεις γιὰ τὶς δουλειὲς
στὸ ἔργαστάσιον, κατόπι τὶς προτάσεις γιὰ τὶς δουλειὲς στὸν κάμπο :

Τὴν ἀνοιξὴ ἀρχίζουν οἱ γεωργοὶ νὰ σπέρνουν. Μεγάλες μπάλες βαμβάκι ἤρθαν στὸ ἐργοστάσιο. Πολλοὶ ὀργώνουν μὲ ξύλινο ἀλέτρι. Πρῶτα τὸ ξεσπυρίζουν τὸ βαμβάκι στὶς μηχανές. Κατόπι τὸ λαγαρίζουν. Τὸ ἀλέτρι τὸ σέρνουν τὰ βόδια, τ' ἄλογα ἢ τὰ μουλάρια. Ἄλλες μηχανές γνέθουν τὰ νήματα. Οἱ ἀργαλιοὶ ὑφαίνουν τὸ πανί. Σὲ μερικὰ χωριά ὀργώνουν μὲ τὸ τρακτέρ.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

***Άσκηση 52.** Νὰ ἀντιγράψετε τὸ διηγηματάκι αὐτό· στὸ τέλος τῆς καθὲ πρότασης νὰ βάλετε τελεία ὕστερα ἀπὸ τὴν τελεία ν' ἀρχίζετε μὲ κεφαλαῖο γράμμα.

Λαλοῦν οἱ πετεινοὶ χαράζει ἡ αὐγὴ σὲ λίγο θ' ἀνεβῆ ὁ ἥλιος πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ ὅλοι τραβοῦνε γιὰ τὶς δουλειές τους ὁ Ντικ γανγίξει ἡ Εἰρηνοῦλα τρίβει τὰ μάτια της.

.....

.....

.....

;

- Δημητράκη, τί δουλειές κάνατε σήμερα στο σχολείο;
- Διαβάσαμε, γράψαμε, ζωγραφίσαμε.
- Τί ζωγραφίσατε;
- Ζωγραφίσαμε ζωά.
- Έσὺ ποὺ ζω ζωγράφισες;
- Ἐγὼ ζωγράφισα τὴν ἀλεπού.

Πόσες ἐρωτήσεις ἔχομε ἐδῶ; Πόσες ἀπαντήσεις;
Πόσες εἶναι ὅλες ὅλες οἱ προτάσεις;

Γιαγιά και ἔγγονη

Γιαγιά, ἦσουν καὶ σὺ σὰν
καὶ μένα μικρούλα;

Καὶ ἔτρεχες καὶ μάζευες λου-
λούδια;

Θὰ γίνω κι ἐγὼ σὰν καὶ σέ-
να γριούλα;

Δὲν μπορεῖ νὰ μείνω πάντα
μικρούλα;

Πόσες ἐρωτήσεις ἔχομε ἐδῶ;
Τί ἀπαντοῦσε ἡ γιαγιά σὲ κάθε ἐρώτηση τῆς ἔγγονης;
Νὰ σκεφθῆτε καὶ ν' ἀπαντήσετε ἑσεῖς.

*Ἔχομε καὶ προτάσεις ποὺ μ' αὐτὲς ρωτοῦμε.
Στὸ τέλος τῶν προτάσεων αὐτῶν βάζομε ἔρω-
τηματικό.
Ἔστερα ἀπὸ τὸ ἐρωτηματικό ἀρχίζομε μὲ κεφα-
λαῖο γράμμα, ὅπως καὶ ἕστερα ἀπὸ τὴν τελεία.*

Ἄσκηση 53. Νὰ διαβάσετε τὶς ἐρωτήσεις αὐτὲς καὶ ν' ἀπαντήσετε.
Ἕνας νὰ ρωτᾷ, ἄλλος ν' ἀπαντᾷ:

Τί κάνει ὁ τσαγγάρης ; Τί ψήνει ὁ φούρναρης ; Τί κάνει ὁ ράφτης ; Τί κάνει ὁ ζαχαροπλάστης ; Τί πουλᾷ ὁ μανάβης ; Μὲ τί κόβει ξύλα ὁ ξυλοκόπος ; Μὲ τί ὀργώνει ὁ γεωργός ; Μὲ τί θερίζει ; Ποιὸς ἀλέθει τὸ σιτάρι ; Ποιὸς ζυμώνει ;

Ἄσκηση 54. Νὰ παίξετε τὸ παιχνίδι *Πηγες κυνήγι* ; Ἐνας νὰ ρωτᾷ, ἄλλος ν' ἀπαντᾷ :

Πηγες κυνήγι ;

— Πηγες κυνήγι ;	— Ἐφαγες ;
— Πῆγα.	— Ἐφαγα.
— Σκότωσες λαγό ;	— Ἐχεις καὶ γιὰ μένα ;
— Σκότωσα.	— Ἐχω.
— Τὸν μαγεῖρεςψες ;	— Ποῦν' τος ;
— Τὸν μαγεῖρεψα.	— Στὸ ντουλάπι.
— Κρίκ, κράκ... ἔσπασε τὸ κλειδί !	

(Εὐδ. Ἀθανασούλα, Γύρω γύρω ὄλοι)

|| *Ὅταν ρωτοῦμε σηκώνομε πῖ ὀ ψ η λ ἄ τ ῆ φωνή* ||
μας.

|| *Ὅταν ἀπαντοῦμε χα μ η λ ὶ ν ο μ ε τ ῆ φωνή* ||
μας.

Ἄσκηση 55. Νὰ διαβάσετε μιὰ ἐρώτηση, μιὰ ἀπάντηση. Ὅταν ρωτᾶτε νὰ σηκώνετε πῖ ὀ ψ η λ ἄ τ ῆ φωνή σας, ὅταν ἀπαντᾶτε νὰ τῆ χαμηλώνετε :

Ἐρωτήσεις

Ἀπαντήσεις

— Μὲ τὰ μάτια τί κάνομε ;	— Μὲ τὰ τάτια βλέπομε.
— Μὲ τί ἀκοῦμε ;	— Ἀκοῦμε μὲ τ' αὐτιά.
— Καὶ μὲ τί περπατοῦμε ;	— Περπατοῦμε μὲ τὰ πόδια.
— Πηγες στὸν Πειραιᾶ ;	— Πῆγα.
— Εἶδες κανένα μεγάλο καράβι ;	— Εἶδα.
— Μπῆκες μέσα ;	— Μπῆκα.

Άσκηση 56. Νά κάνετε ἐρωτήσεις μεταξύ σας: γιά τὸ σχολεῖο, γιά τὸν πατέρα σας καὶ τὴν μητέρα σας, γιά τὴ δουλειά ποὺ κάνουν. Ὁ ἕνας νά ρωτᾷ, καὶ ὁ ἄλλος ν' ἀπαντᾷ.

Άσκηση 57. Νά διαβάσετε φωναχτὰ τὶς ἐρωτήσεις αὐτὲς στὴν τάξη καὶ ν' ἀπαντήσετε :

Πότε λιώνουν τὰ χιόνια ; Πότε παγώνουν τὰ νερά ;
Πότε κάνει ζέστη ; Πότε ἀρχίζουν οἱ βροχές ; Ποῦ μεγα-
λώνουν τὰ δέντρα ; Ποῦ φυτρώνουν τὰ χόρτα ; Ποῦ φυ-
τρώνει τὸ σιτάρι ; Ποῦ φυτρώνουν τὰ λαχανικά ; Πόσους
μῆνες ἔχει ὁ χρόνος ; Πόσε μέρη ἔχει ἡ ἐβδομάδα ; Πόσες
ῥορὲς ἔχει τὸ ἡμερόνυχτο ;

Άσκηση 58. Νά διαβάσετε τὶς ἀπαντήσεις καὶ νά βοηθεῖτε τὶς ἐρω-
τήσεις· κατόπι νά γράψετε τὶς ἐρωτήσεις καὶ νά τὶς διαβάσετε μαζί :
ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις :

Ἐρωτήσεις

Ἀπαντήσεις

1.	1. Ζέστη ἔκανε τὸ καλοκαίρι.
2.	2. Πήγαμε στὸ δάσος.
3.	3. Μὲ τοὺς γονεῖς μας.
4.	4. Πεῦκα καὶ ἔλατα.
5.	5. Κελαηδοῦσαν τ' ἀηδόνια.

Άσκηση 59. Νά ἀντιγράψετε τὶς προτάσεις αὐτὲς· ὅπου πρέπει,
νά βάλετε ἐρωτηματικὸ ἢ τελεῖα :

Τί κάνομε γιά νά περνοῦμε τὰ ποτάμια
Τὴν ἀνοιξη τὰ ποτάμια κατεβάζουν πολλὰ νερά
Ψαρεύουν τάχα ψάρια στὸ ποτάμι τοῦ χωριοῦ σας
Στὶς ἄκρες τῶν ποταμῶν φυτρώνουν ψηλὰ δέντρα

.....
.....
.....
.....

Ὁ σκύλος σώζει τὸ παιδάκι

Ἄσκηση 60. Νὰ κοιτάξετε τὴν εἰκόνα καὶ ν' ἀπαντήσετε στὶς ἐρωτήσεις :

Γιατί καπνίζει τὸ σπίτι ;

Γιατί τρέχει ἡ γυναίκα ἀνήσυχη ; (Νὰ δώσετε ἓνα ὄνομα στὴ γυναίκα).

Τί φωνάζει ; Μὲ ποιὰ λέξη ;

Τί εἶναι τὸ αὐτοκίνητο ποὺ ἐρχεται ;

Τί λέει ὁ πυροσβέστης στὸ σκύλο ; (Νὰ δώσετε ὄνομα στὸ σκύλο).

Γιατί φώναζε τόσο ἀνήσυχη ἡ γυναίκα ;

Ποιὸς τὸ ἔσωσε τὸ παιδάκι ; (Νὰ δώσετε ὄνομα στὸ παιδάκι).

Ἄσκηση 61. Νὰ βλέπετε τὴν εἰκόνα καὶ νὰ κάμετε ἓνα διήγημα ἀπαντώντας στὶς ἐρωτήσεις :

Ὁ χιονάνθρωπος

Πότε ἐγινε αὐτό ;

Μὲ τί ἦταν σκεπασμένη τότε ἡ γῆ ;

Πόσα εἶναι τὰ παιδιά ;

Πῶς τὰ λένε τὰ παιδιά ;

Τί τοῦ ἔχουνε βάλει γιὰ μύτη τοῦ χιονάνθρωπου ;

Τί τοῦ ἔχουνε βάλει γιὰ μάτια ;

Ἐκαμαν πολλὴ ὥρα γιὰ νὰ τὸν φτιάξουν ;

Τοὺς ἄρεσε τὸ παιχνίδι αὐτό ;

Πότε γύρισαν τὰ παιδιά στὸ σπίτι ;

- Παπού, πάρε με κι έμένα στο βουνό !
— Πάρε με, παπού, να δω τὰ ἔλατα !
— Πές μου, παπού, πὼς θὰ με πάρης !
— Θὰ πιάσωμε πέρδικες, παπού !
— Εἶναι χιόνια, κάνει κρύο, περίμενε ἀκόμη λίγο !
— Καὶ τὰ ἔλατα θὰ δοῦμε καὶ πέρδικες θὰ πιάσωμε !

Μὲ ποιά λόγια παρακαλεῖ τὸ παιδί τὸν παπού ;
Τί ἀπαντᾷ ὁ παπούς στὰ παρακάλια τοῦ παιδιοῦ ;

Ἡ Ἀνθούλα ἔπαιζε στὴν αὐλή, κοντὰ στὴν ἀχυ-
ρώνα. Ἡ μαμὰ ἦταν στὴν κουζίνα. Κάποια ὥρα ἀκού-
στηκε ἓνα κριτς κριτς καὶ μεμιᾶς πετάχτηκε ἓνα ποντίκι.

Ἡ Ἀνθούλα φοβήθηκε καὶ φώναξε :

Μαμά ! Μαμά ! Ἔλα γρήγορα ! Φοβοῦμαι !

Ποιὸν φώναξε ἡ Ἀνθούλα ; Τί φώναξε ;

*Εἶναι προτάσεις πὸν μ' αὐτὲς παρακαλοῦμε ἢ ποὺ
φωνάζομε ἀπὸ φόβο, ἀπὸ χαρὰ, γιὰ νὰ θαυμάσωμε
κάτι ἄμορφο ἢ γιὰ νὰ προστάξωμεν κάποιον.*

*Ὅταν δίνωμε προσταγή, τὴν πρόταση τὴ λέμε μὲ
δυνατὴ φωνή :*

Ζήτηω ἡ πατρίδα μας ἢ Ἑλλάδα !

Ἐμπρός γιὰ τὴν πατρίδα !

Ἀσκηση 62. Νὰ διαβάσετε φωναχτὰ στὴν τάξη τὶς προτάσεις αὐ-
τές· κατόπι νὰ πῆτε τί κάνομε μὲ τὴν κάθε πρόταση : παρακαλοῦμε,
προστάζομε, χαιρόμαστε, θαυμάζομε ;

Πάρε με, μαμά, στὴν ἐξοχή ! Ὅλοι στὴ γραμμὴ,
προσοχή ! Κοιτᾷτε τί μοῦ χάρισε ὁ πατέρας γιὰ τὴ
γιορτὴ μου ! Ἄ, τί ὠραῖα λουλούδια !

Στὸ τέλος τῆς κάθε πρότασης πὸν φανερώνει παρακάλια, προσαιγή, χαρά, φόβο, θαυμασμό, βάζομε **θ α υ μ α σ τ ι κ ὸ (!)**.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ θαυμαστικὸ ἀρχίζομε μὲ κεφαλαῖο γράμμα.

Ἄσκηση 63. Νὰ ἀντιγράψετε τὶς προτάσεις αὐτές :

Κικιρικί ! Ἔφεξ' ἡ μέρα, σηκωθῆτε ὀρθοί !
Πόσο ἀγαπῶ τὴ μανούλα μου !

Ἄσκηση 64. Σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς προτάσεις αὐτές νὰ βάλετε στὸ τέλος θαυμαστικὸ :

Τί καλὰ πὸν εἶναι τὴν ἄνοιξη
Πόσο τ' ἀγαπῶ τὸ μικρὸ χωριό μου
Τ' ἀηδόνι μὲ πόση χάρη τραγουδεῖ
Τί ὑπναρὰς πὸν εἶσαι Λάκη

Ἄσκηση 65. Νὰ πῆτε δυὸ προτάσεις, προστάζοντας κάποιον νὰ κάμη κάτι ἄλλες δύο γιὰ νὰ φανερώσετε τὴ χαρὰ σας γιὰ κάτι.

. ; !

Ἄσκηση 66. Νὰ διαβάσετε τὸ διήγημα **Ἄποκριές**. Κατόπι νὰ πῆτε: ποιὲς προτάσεις ἔχουν τελεία, ποιὲς ἐρωτηματικὸ καὶ ποιὲς θαυμαστικὸ.

Ἄποκριές

Εἶναι ἡ τελευταία Κυριακὴ τῆς Ἄποκριᾶς. Ἡ κάμαρα τῶν παιδιῶν βρῖσκεται σὲ ἀναστάτωση. Στὸ κρεβάτι, στὸ τραπέζι, στὶς καρέκλες, παντοῦ εἶναι σκορπισμένες φορεσιές. Ἐνα σωρὸ φορεσιῶν χρωματιστές, τούλια, κορδέλες, κουδούνια, ψεύτικα λουλοῖδια. Τὰ παιδιὰ ἐτοιμάζονται νὰ ντυθοῦν μασκαράδες.

— Ἐσὺ θὰ γίνῃς διαβολάκι, Δημητράκη. Νά, πάρε αὐτὴ τὴ φορεσιά !

Τὴν Ἑλλη τὴν ἔντυσαν χωριατοπούλα.

— Ποῦ τὴ βρῆκες αὐτὴ τὴ φορεσιά, Λέανδρε ; Τί ἔξοχη πὸν εἶναι !

Ὁ Νίκος ντύθηκε στρατηγός.

— Ἐμπρός, παιδιά, ἐτοιμαστῆτε ! εἶπε ὁ Λέανδρος.
Ἐπάνω ἄναψε ἡ διασκέδαση.

(Ἄ. Ταμπακοπούλου, Κρινολούλουδα)

§ 16 Λήγουσα, παραλήγουσα,
προπαραλήγουσα

βροχή	βράδυ
οὐρανός	κοπάδι
μυγδαλιά	χελιδόνια
περνοῦν	κῆπος

πράσινος
καμάρωνε
χαρούμενος
ξαναγύρισαν

Νὰ διαβάσετε τὶς λέξεις τῆς πρώτης στήλης καὶ νὰ πῆτε σὲ ποιά συλλαβὴ πέφτει ὁ τόνος· ἢ συλλαβὴ αὐτὴ εἶναι ἡ **τελευταία** τῆς λέξης.

Νὰ διαβάσετε τὶς λέξεις τῆς δεύτερης στήλης καὶ νὰ πῆτε σὲ ποιά συλλαβὴ πέφτει ὁ τόνος· ἢ συλλαβὴ αὐτὴ εἶναι ἡ **δεύτερη** ἀπὸ τὸ τέλος.

Νὰ διαβάσετε τὶς λέξεις τῆς τρίτης στήλης καὶ νὰ πῆτε σὲ ποιά συλλαβὴ πέφτει ὁ τόνος· ἢ συλλαβὴ αὐτὴ εἶναι ἡ **τρίτη** ἀπὸ τὸ τέλος.

Οἱ συλλαβὲς ἔχουν ὀνόματα.

Τὴν **τελευταία** συλλαβὴ τῆς λέξης τὴ λέμε **λήγουσα**.

Τὴν **δεύτερη** συλλαβὴ ἀπὸ τὸ τέλος τὴ λέμε **παραλήγουσα**.

Τὴν **τρίτη** συλλαβὴ ἀπὸ τὸ τέλος τὴ λέμε **προπαραλήγουσα**.

Οἱ ἄλλες συλλαβὲς, ποὺ εἶναι πρὸ πρὶν ἀπὸ τὴν προπαραλήγουσα, δὲν ἔχουν ὀνόματα.

Στὶς λέξεις τῆς πρώτης στήλης οἱ λήγουσες εἶναι γραμμένες μὲ μαῦρα γράμματα· διαβάστε τὶς.

Στὶς λέξεις τῆς δεύτερης στήλης οἱ παραλήγουσες εἶναι γραμμένες μὲ μαῦρα γράμματα· διαβάστε τὶς.

Στις λέξεις τῆς τρίτης στήλης οἱ προπαραλήγουσες εἶναι γραμμένες μὲ μαῦρα γράμματα· διαβάστε τις.

Ἄσκηση 67. Νὰ διαβάσετε τὸ ποίημα *Ὁ Πετεινὸς* καὶ νὰ πῆτε γιὰ τὴν κάθε μιὰ λέξη, ἀπὸ δισύλλαβη κι ἐπάνω, ποιά εἶναι ἡ λήγουσα, ποιά ἡ παραλήγουσα, ποιά ἡ προπαραλήγουσα.

Ὁ ΠΕΤΕΙΝΟΣ

Εἶμαι ἓνα πετειναράκι πεταχτό
μ' ἓνα ψηλὸ λειρὶ νταντελωτό
καὶ κόκκινο πολὺ σὰν τὴ φωτιά.
Τὴ μάχομαι γερὰ τὴν τεμπελιά
καὶ μόλις ξημερώση, τραγουδῶ:
— Ὅρθοί, κιρικικί! κιρικικό!

(Ἄ. Ταμπακοπούλου, Κρινολούλουδα)

Ἄσκηση 68. Νὰ διαβάσετε τις λέξεις αὐτὲς καὶ νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὴ λήγουσα:

πουλιά, κλαδιά, καμαρωτός, ἐδῶ, πεταχτό,
πετειναράκι, μάχομαι, νύχια, χρυσοπράσινη.

Ἄσκηση 69. Νὰ διαβάσετε τις λέξεις αὐτὲς καὶ νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὴν παραλήγουσα:

περιβόλι, ἀνθισμένη, νυφοῦλες, ξημερώνει, βαρκοῦλες,
φωτιά, γερά, κόκκινο, τραγουδῶ, φωνές, αὐγή, αὐλή.

Ἄσκηση 70. Νὰ διαβάσετε τις λέξεις αὐτὲς καὶ νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὴν προπαραλήγουσα:

μαρτιάτικος, χόρταινε, γεννήθηκαν, χαράματα,
ἀναστατώνει, φωνάζει, προστάζει, σηκωθήτε.

Άσκηση 71. Ένα παιδάκι νὰ λήη τὸ ὄνομα ἀπὸ τὰ πράγματα
ποῦ ἔχομε στὴν τάξη, ἓνα ἄλλο νὰ λήη ποιὰ εἶναι ἡ λήγουσα τῆς λέξης,
ποιὰ ἡ παραλήγουσα, ποιὰ ἡ προπαραλήγουσα· καθὼς: θρανίο· λήγουσα
ο, παραλήγουσα ι, προπαραλήγουσα θρα.

Άσκηση 72. Ἀπὸ τὸ διήγημα *Τὰ χελιδόνια γυρίζουν* νὰ ἀντιγρά-
ψετε πέντε λέξεις μὲ τὸν τόνο στὴ λήγουσα, πέντε μὲ τὸν τόνο στὴν πα-
ραλήγουσα καὶ πέντε μὲ τὸν τόνο στὴν προπαραλήγουσα.

Τὰ χελιδόνια γυρίζουν

Ἡ Ἐλενίτσα ἔπαιζε στὸ περιβόλι. Ἡ μαρτιάτικη
βροχὴ τὸ εἶχε πλύνει τὸ βράδυ καὶ τὰ δέντρα ἦταν τώρα
μιὰ χαρὰ νὰ τὰ βλέπης. Μικρὰ φυλλαράκια ἄρχιζαν
κιόλας νὰ σκεπάζουν τὰ γυμνά τους κλαδιά. Μιὰ μυγα-
λιὰ γεμάτη ἄσπρα λουλουδάκια καμάρωνε στολισμένη
σὰ νυφούλα κι ἡ Ἐλενίτσα δὲ χόρταινε νὰ τὴν κοιτάξῃ.

Ἐξαφνα εἶδε νὰ περνᾷ ἐπάνω ἀπὸ τὸ περιβόλι ἓνα
ὀλόκληρο κοπάδι ἀπὸ πουλιά.

—Τὰ χελιδόνια ! Ἔρχονται τὰ χελιδόνια ! Φώναξε
καὶ χτυποῦσε τὰ χέρια της μὲ χαρά.

(Ἄ. Ταμπακοπούλου, Κρινολούλουδα)

.....
.....
.....
.....
.....

Ἀσκηση 73. Τὸ ἴδιο νὰ κάμετε καὶ μὲ τὸ ποίημα *Ἡ χελιδόνα*.
Τὸ ποίημα αὐτὸ νὰ μάθετε νὰ τὸ λέτε ἀπ' ἔξω.

Ἡ χελιδόνα

Ἦρθε, ἦρθε ἡ χελιδόνα	Θάλασσα ἐπέρασα
ἦρθε πάλι ἡ μελιδόνα.	καὶ στεριά δὲν ξέχασα
Κάθισε καὶ λάλησε	κύματα κι ἂν ἔσχισα
καὶ γλυκὰ κελάιδησε :	ἔσπειρα, οἰκονόμησα.
— Μάρτη, Μάρτη μου καλὲ	Ἔφυγα κι ἀφῆκα σῦκα
καὶ Φλεβάρη φοβερὲ	καὶ σταυρὸ καὶ θημωνίτσα
κι ἂν φλεβίσης κι ἂν κακίσης	κι ἦρθα τώρα κι ἦβρα φύτρα
καλοκαίρι θὰ μυρίσης.	χόρτα, σπάρτα, βλίτρα,
	βλίτρα, βλίτρα, φύτρα, φύτρα.

(Λαϊκὸ)

.....
.....
.....
.....
.....

Άσκηση 74. Νά μάθετε νά τὸ λέτε ἀπ' ἔξω τὸ τραγοῦδι τῆς δε-
κοχτούρας' νά πῆτε ὅλες τὶς λέξεις ποὺ τονίζονται στὴ λήγουσα.

Γκούγκου χτὸ	ὅσο νάρθ'
κὶ σὶ ξτό,	ἢ Πασκαλιὰ
μιὰ κουλούρα	μὲ τὸ κό-
κι ἔν' αὐγό,	κίνο τ' αὐγό.

Μάντεμα

*Ἀπὸ πάνω τηγανάκι
ἀπὸ κάτω μπαμπακάκι
κι ἀπὸ πίσω ψαλιδάκι.*

Τί εἶναι ;.....

§ 17. Ἡ προπαροκλήγουσα παίρνει ὀξεῖα.

Διαβάστε :

Ἦσυχο, ἀπαλό, ζεστό, φυσᾶ τὸ ἀεράκι. Ἡ γλόη
πρασίνισε. Τὰ ματάκια τῶν δέντρων **ἄνοιξαν** καὶ **πρό-**
βαλαν **πράσινα** φυλλαράκια. Ὑστερα ἀπὸ τὶς ἀνεμῶνες
ἄνθισαν οἱ μενεξέδες καὶ τὰ λευκὰ **ζαμπάνια**. Σὲ λίγο
μὲ τὴ σειρά τους θ' **ἀνοίξουν** καὶ τ' ἄλλα **λουλούδια**.

— Λάλα, λάλα, λά, λαρά ! **Ἀκούεται** ἡ φωνὴ τοῦ
κότσυφα. Μάρτης ἦρθε καὶ **χαρά** ! Προτοῦ νὰ **ἔρθουν**
τὰ **χελιδόνια**, θάχω χτίσει τὴ **φωλιά**.

(«Κρηνολούλουδα»)

Σὲ μερικές λέξεις ἡ προπαραλήγουσα εἶναι γραμμένη μὲ μαῦρα γράμματα· τί τόνο ἔχει;

|| *Στὴν προπαραλήγουσα βάζομε πάντοτε δέξεια.* ||

***Άσκηση 75.** Τίς λέξεις μὲ τὰ μαῦρα γράμματα στὴν προπαραλήγουσα νὰ τίς ἀντιγράψετε σὲ δυὸ στήλες:

.....

.....

.....

.....

***Άσκηση 76.** Στὶς λέξεις αὐτὲς νὰ βάλετε τὸν τόνο πού χρειάζεται:

ἀργησαν, πρασινες, κιτρινο, φωναξαν, ἀκουσε, ἀργησε, ἀρπαξε, μεγαλυτερο, δρακοντας, πετουσανε, ριχτηκα, μεγαλωναν, καταλαβαινε, περιμενε, κελαηδησαν.

***Άσκηση 77.** Ποιὸ στίχο θὰ διαλέξετε ἀπὸ τὸ ποίημα *Οἱ βαθρακοὶ* γιὰ νὰ τὸν γράψετε κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα;

Οἱ βαθρακοὶ

Τῆς δεξαμενῆς οἱ βαθρακοὶ
βράδῳ βράδῳ στήσανε χορὸ
κι ἔχουν συναυλία μουσικὴ
μὲς στὸ καταπράσινο νερό.

Ἄξαφνα, σὲ φύσημα ἔλαφρό,
βλέπουν ἓνα φύλλο πὺ εἶχε πέσει.
Τὸ τραγοῦδι ἐκόπηκε στὴ μέση,
μπλούμ ! χαθῆκαν ὅλοι στὸ νερό.

(Ζ. Παπαντωνίου)

Ποιῆς λέξεις ἔχουν τόνο στὴν προπαραλήγουσα ; τί τόνο ἔχουν ;

Ἄσκηση 78. Ἐνα παιδάκι νὰ πῆ τρεῖς λέξεις μὲ τὸν τόνο στὴν προπαραλήγουσα, ἓνα ἄλλο παιδάκι νὰ τίς γράψῃ στὸν πίνακα. Κατόπι ν' ἀλλάξετε : ὁ δεῦτερος νὰ βρῖσκη λέξεις, ὁ πρῶτος νὰ τίς γράψῃ.

Ἄσκηση 79. Στὸ διήγημα *Τὰ λουλούδια* νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τίς λέξεις πὺ ἔχουν τὸν τόνο στὴν προπαραλήγουσα.

Τὰ λουλούδια

Ἡ Κατινούλα εἶχε ἓνα φοβερὸ ἐλάττωμα : ἀγαποῦσε μὲ ἀλλόκοτο τρόπο τὰ λουλούδια : τὰ ἔκοβε, γέμιζε τὰ χέρια της, τὴν ποδιά της, τὸ καλάθι της καὶ ὕστερα τὰ σκόρπιζε κάτω καὶ μὲ χορούς, μὲ πηδήματα, μὲ γέλια καὶ χαρὲς τὰ τσαλαπατοῦσε καὶ τάκανε λιῶμα.

Μιά μέρα πὺ ἀποκοιμήθηκε στὸν κάμπο, κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πεῦκο, βρέθηκε στὸν ὕπνο της σ' ἓνα ὠραῖο κῆπο. Καθὼς ἔσκυψε νὰ κόψῃ μιὰ μαργαρίτα, ἄκουσε ξαφνικὰ μιὰ φωνή :

—Στάσου, κακὸ κορίτσι ! Ἄφησέ με νὰ ζήσω λιγάκι ἀκόμη. Ἄρκετὰ ἀδερφάκια μου ἔχεις κόψει κι ἔχεις καταστρέψει. Ἄν τὰ ἔβαζες τουλάχιστο στὸ ἀνθοδοχεῖο μὲ τὸ νερό, θὰ μπορούσαν νὰ ζήσουν καὶ δυὸ καὶ τρεῖς μέρες ἀκόμη καὶ νὰ μοσκοβολοῦν. Ἐσὺ ὅμως, ἀσυλλόγιστο κορίτσι, μᾶς κόβεις καὶ μᾶς καταστρέφεις. Θὰ σοῦ ἄρρεσε ἐσένα νὰ σὲ πετάξουν κατὰ γῆς καὶ νὰ σὲ τσαλαπατήσουν ;

Ἡ Κατινούλα ξύπνησε, συλλογίστηκε λίγο καὶ κατάλαβε πόσο σωστὰ ἦταν τὰ λόγια τῆς μαργαρίτας. Καὶ ἀπὸ τότε διορθώθηκε. Ὄταν τῆς ἄρρεσε κανένα λουλούδι, τὸ ἔκοβε μὲ προσοχή, τὸ κρατοῦσε μὲ ἀγάπη κι ὅταν ἔφτανε στὸ σπῆτι, ἔτρεχε γρήγορα νὰ τὸ βάλῃ στὸ ἀνθοδοχεῖο μὲ τὸ νερό.

(•Κρινολούουδα•)

Νὰ διηγηθῆτε : τί λέει τὸ πρῶτο κομμάτι ; τί λέει τὸ δεύτερο ;

Νὰ πῆτε : τί τῆς εἶπε τῆς Κατινούλας ἢ μαργαρίτας ; Διορθώθηκε ἢ Κατινούλα ;

Ἄσκηση 80. Τίς λέξεις ποὺ ἔχετε ὑπογραμμίσει νὰ τίς ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μάντεμα

Κοντό καρφί
φύτρωσε στη γη
καὶ βγήκε κόκκινο σκουφί.

Τί εἶναι ;

Ἐπανάληψη.

Οἱ συλλαβές ἔχουν ὀνόματα : πῶς τὴ λένε τὴν τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξης ; τὴ δεύτερη ἀπὸ τὸ τέλος ; τὴν τρίτη ;

Τί τόνο παίρνει ἡ προπαραλήγουσα ; περιπωμένη ἢ ὀξεῖα ;

§ 18. Τὰ βραχύχρονα φωνήεντα

Γλωσσοδέτης

Νερό, λινάρι νερολίναρο, νεροκαθαρολίναρο.

Νὰ πῆτε : πόσες φορὲς εἶναι γραμμένο τὸ ἔφιλο στὸ γλωσσοδέτη ; καὶ πόσες φορὲς τὸ ὄμικρο ;

|| Τὰ φωνήεντα ε καὶ ο ἔχουν δικό τους ὄνομα, λέγονται : β ρ α χ ὺ χ ρ ο ν α φ ω ν ῆ ε ν τ α . ||

***Άσκηση 81.** Στὶς προτάσεις αὐτὲς νὰ σύρτετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὸ βραχύχρονο φωνήεντο ε.

Ἄν ἡλιος ζεσταίνει. Πρασίτισε ὁ κάμπος. Ἔχουν ἀντίσει καὶ οἱ κερασιές, οἱ ἀγλαδιές, οἱ βερυκοκιές. Εἶναι ἄνοιξη.

***Άσκηση 82.** Στὸ διήγημα *Οἱ δουλειές* νὰ σύρτετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὸ βραχύχρονο φωνήεντο ο.

Οί δουλειές

Ἄρχιζουσι οἱ δουλειές τοῦ κάμπου. Νύχτα, βαθιὰ χαράματα ξυπνᾷ τὸ χωριό. Ὁ γεωργὸς φορτώνει τ' ἀλέτρι στὸ μουλάρι, παίρνει τὰ δυὸ καματερά του, τὸν Κοκκίνη καὶ τὸν Τραχήλη, καὶ τραβάει γιὰ τὸ χωράφι. Πίσω του γαβγίζει ὁ Ἀράπης. Θὰ τ' ὀργώσῃ τὸ χωράφι καὶ θὰ σπείρῃ : ἀραποσίτι, φασόλια, σουσάμι, βαμπάκι καὶ θὰ φυτέψῃ καπνό.

|| Οἱ συλλαβὲς ποὺ ἔχουσι τὰ βραχύχρονα φωνήεντα ||
|| ε καὶ ο λέγονται : β ρ α χ ύ χ ρ ο ν ε ς σ υ λ λ α β έ ς . ||

Ἄσκηση 83. Στὸ διήγημα Ὁ σιδεράς νὰ πῆτε πρώτα τίς λέξεις μὲ τίς βραχύχρονες συλλαβές, κατόπι νὰ σύρειτε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τίς βραχύχρονες συλλαβές :

Ὁ σιδεράς

Ὁ σιδεράς τοῦ χωριοῦ δουλεύει ἀδιάκοπα ἀπὸ νύχτα ὡς νύχτα. Τὸ καίει τὸ σίδηρο στὴ φωτιά ὡς ποὺ νὰ κοκκινίσῃ. Τὸ βάζει κατόπι ἐπάνω στὸ ἀμόνι καὶ τὸ

χτυπᾶ δυνατὰ μὲ τὸ βαρὺ σφυρί του. Τοιμάζει τὸ ὑνί,
τὶς τσάπες καὶ τὰ ἄλλα ἐργαλεῖα τοῦ γεωργοῦ.

Ἄσκηση 84. Τὶς λέξεις μὲ τὶς βραχύχρονες συλλαβὲς ποὺ ἔχετε ὑπογραμμίσει νὰ τὶς ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω· πρῶτα τὶς λέξεις μὲ τὸ βραχύχρονο φωνήεντο ε, κατόπι τὶς λέξεις μὲ τὸ βραχύχρονο φωνήεντο ο, ἔτσι :

Σιδεράς,

Ἀδιάκοπα,

Ἄσκηση 85. Ἐνα παιδάκι νὰ πῆ τρεῖς λέξεις, μὲ βραχύχρονες συλλαβὲς, ἓνα ἄλλο παιδάκι νὰ τὶς γράψῃ στὸν πίνακα καὶ νὰ σύρῃ γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὶς βραχύχρονες συλλαβὲς. Κατόπι ν' ἀλλάξτε : ὁ δεῦτερος νὰ λήῃ τὶς λέξεις, ὁ πρῶτος νὰ τὶς γράψῃ καὶ νὰ τὶς υπογραμμίξῃ.

§ 19. Ἡ βραχύχρονη συλλαβὴ παίρνει ὀξεῖα

δέντρα	τρέχουν
ἀμπέλια	ἔριξαν
ἀέρας	ξέρουν
πέρδικες	ἔπιασαν

Νὰ διαβάσετε τὶς λέξεις αὐτές.

Νὰ πῆτε : σὲ ποῖο φωνήεντο ἔχουν τὸν τόνο ; τί τόνο ἔχουν;

|| Σιὸ ἔπιλο βάζομε πάντοτε ὀξεῖα. ||

Ἄσκηση 86. Στὸ ποίημα Ἡ φλογέρα νὰ πῆτε ποιὲς λέξεις τονίζονται στὸ ἔπιλο καὶ τί τόνο παίρνουν. Κατόπι νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὶς βραχύχρονες συλλαβὲς μὲ τὴν ὀξεῖα στὸ ἔπιλο.

Ἡ φλογέρα

Κόπηκε ἡ ὀρμὴ τοῦ ἀγέρα
ἐγαλήνεψε ὁ καιρός.

Τοῦ βοσκοῦ λαλεῖ ἡ φλογέρα
καὶ ἕνας ἦχος γλυκερὸς
κυματίζει στὸν ἀγέρα
γύρω γύρω, πέρα πέρα.
Τοῦ βοσκοῦ λαλεῖ ἡ φλογέρα.

(Ἰ. Πολέμη)

Ἄσκηση 87. Ἀπὸ τὸ διήγημα *Τὰ γίδια* νὰ ἀντιγράψετε τὶς λέξεις ποὺ ἔχουν τὸν τόνο στὸ ἔψιλο :

Τὰ γίδια

Ἐκεῖ παρακάτω στὴν πλαγιά ἦταν τὸ μαῦρο κοπάδι ποὺ ἔβασκε καὶ προχωροῦσε. Ὁ Λάμπρος εἶχε μείνει πίσω καὶ τ' ὀδηγοῦσε μὲ τὸ σφύριγμα.

Σφύριζε τόσο ὠραῖα ! Νόμιζες πὼς ἀκοῦς χαρούμενη γαλιάντρα.

Τὰ γίδια ἄκουαν τὸ σφύριγμά του κι ἐπειδὴ καταλάβαιναν πὼς τοὺς ἔλεγε νὰ πᾶνε μπροστά, προχωροῦσαν εὐχαριστημένα.

(Ζ. Παπαντωνίου, Τὰ ψηλά βουνά).

Ἄσκηση 88. Στὸ ποίημα *Ὁ Γκιόνης* νὰ βάλετε τὸν τόνο ποὺ χρειάζεται στὶς βραχύχρονες συλλαβές μὲ τὸ ἔψιλο, ποὺ ἔχουν μείνει χωρὶς τόνο.

Ὁ Γκιόνης

Ἦταν δυὸ ἀδερφια πάντ' ἀγαπημένα
πρόβατα βοσκοῦσαν σ' ἄρχοντα μεγάλο·
Γκιόνη λεν τὸν ἕνα,
Δῆμο λεν τὸν ἄλλο.

Κάποια μερα ὁ Γκιόνης δυὸ ἀρνάδες χάνει·
ψάχνει, δεν τὶς βρίσκει, τριγυρνᾷ καὶ κλαίει.

Ἔρχεται στὴ στάνη,
τ' ἀδερφοῦ τὸ λεει.

(Γ. Δροσίνη)

Νὰ τὸ διηγηθῆτε ὄλο τὸ παραμῦθι τοῦ Γκιόνη.

βουνὸ	χωριὸ
κυνηγὸς	μοσκοβόλησε
ἀηδόνη	φτεροὸ
ἄμορφα	πετροβόλησε

Νὰ διαβάσετε τὶς λέξεις αὐτές.

Νὰ πῆτε : σὲ ποιὸ φωνήεντο ἔχουν τὸν τόνο ; τί τόνο ἔχουν ;

|| **Στὸ ὄμικρο βάζομε πάντοτε ὀξεῖα.** ||

Ἔσκηση 89. Στὸ ποίημα *Τὸ κατσικάκι* νὰ πῆτε ποιὲς λέξεις το-
νίζονται στὸ ὄμικρο καὶ τί τόνο παίρνουν. Κατόπι νὰ σύρετε γραμμίτσα
κάτω ἀπὸ τὶς βραχύχρονες συλλαβὲς μὲ τὸ ὄμικρο.

Τὸ κατσικάκι

Ξέρω κάποιο κατσικάκι,
ποὺ εἶναι πεταχτὸ
καὶ ἔχει στὸ λαιμὸ στολίδια
καὶ ἓνα φυλαχτὸ.

... Ξέρω κάποιο κατσικάκι
μὰ πολὺ ξωηρό,
ποὺ ἔμαθε τρελὰ παιχνίδια
καὶ τρελὸ χορό.

Ζ. Παπαντωνίου

Άσκηση 90. Από τὸ διήγημα *Οἱ πελαργοὶ* νὰ ἀντιγράψετε τὶς λέξεις ποὺ ἔχουν τὸν τόνο στὸ ὄμικρο :

Οἱ πελαργοὶ

Ξαναναγύρισαν καὶ οἱ πελαργοὶ. Νάτος ὁ κὺρ πελαργὸς καὶ ἡ κυρὰ πελαργίνα.

Ὅλο τὸ χειμῶνα ἔλειπαν. Εἶχαν φύγει μαζὶ μὲ τὰ χελιδόνια καὶ τώρα τὴν ἄνοιξη ἦρθαν πάλι μὲ τὰ χελιδόνια.

— Ντρὸ ντρὸ ντρὸ, ἔκαμε ὁ πελαργὸς χτυπώντας τὰ σαγόνια του καὶ κίνησε κατὰ τὸ λιβάδι. Τὸν εἶδαν οἱ βάρτραχοι καὶ μπλοῦμ στὸ νερὸ χάθηκαν στὴ λάσπη,

.....

.....

.....

Άσκηση 91. Νὰ τὶς ἀντιγράψετε τὶς λέξεις αὐτὲς καὶ νὰ βάλετε τὸν τόνο ποὺ χρειάζεται στὶς βραχύχρονες συλλαβὲς μὲ τὸ ὄμικρο :

Ξεχωριστος, οὐρανος, κομποι, μικροτεροι, βελονες, κροσια, ὄλο, χωριο, σκορπισαν, βλαχοπουλα, ἀποψε.

.....

.....

.....

Άσκηση 92. Στὸ ποίημα *Ὁ γριπὸς* νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὶς βραχύχρονες συλλαβὲς μὲ τὸ ἔψιλο καὶ τὸ ὄμικρο ποὺ ἔχουν τὸν τί τόνο ἔχουν;

Ὁ γριῖπος

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα ! Καίει ὁ ἥλιος τὸ κεφάλι,
ὄλοι πιάστε μὲ καρδιά. τρώει ἡ ἄριμη τὸ κορμί·
Ἔχει ὁ γριῖπος ψάρια μέσα σὰν κι ἐμᾶς στὸν κόσμον ἄλλοι
νὰ γεμίση ἡ ἀμμουδιά. δὲν κερδίζουν τὸ ψωμί.

(Γ. Δροσίνη)

Νὰ θυμᾶστε :

Στὸ ἔ ψ ι λ ο καὶ στὸ ὄ μ ι κ ρ ο βάζομε πάντοτε
ὄ ξ ε ί α.

Μάντεμα

Χιλιότρυπο, χιλιόκομπο,
χίλια νὰ τὸ πῆς,
νὰ μὴ τὸ βρῆς.

Τί εἶναι ;

§ 20. Τὰ μακρόχρονα φωνήεντα.

Μὴν ἀφήνης γι' ἄλλη ὥρα
ὄ,τι μπορεῖς νὰ κάμης τώρα.

Νὰ πῆτε : πόσες φορὲς εἶναι γραμμένο τὸ ἦτα ; καὶ πόσες
φορὲς τὸ ὠμέγα ;

Τὰ φωνήεντα η καὶ ω ἔχουν κι αὐτὰ δικό τους
ὄνομα, λέγονται : μα κ ρ ὄ χ ρ ο ν α φ ω ν ῆ ε ν τ α,

Ἄσκηση 93. Στις προτάσεις αὐτὲς νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ
τὸ μακρόχρονο φωνήεντο η.

Ὁ ἥλιος ζεσταίνει πιὸ πολὺ τώρα. Στὴν ἐξοχὴ ὄλα
εἶναι ἀνθισμένα. Τὸ ἀηδόνι κελαηδεῖ στοὺς λόγγους.

Ἄσκηση 64. Στὸ διήγημα Ἡ ἀλεποῦν νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω
ἀπὸ τὸ μακρόχρονο φωνήεντο ω.

Ἡ ἄλεπού

Εἶπε ἡ ἄλεπού στὰ μικρά της :

Ἴσαμε τώρα κυνηγούσαμε στὸ δάσος τὰ ποντίκια, τὰ σκαθάρια, τὰ πουλιά. Σήμερα θὰ σᾶς πάρω σὲ μιὰ πολιτεία. Νὰ προσέχετε μήπως χαθῆτε, γιατί ἔχει ὄχτῶ σπίτια. Πρώτη φορά θὰ ἰδῆτε τόσο μεγάλη πρωτεύουσα.

Ὅταν φτάσωμε κεῖ νὰ μὴν κάθεστε νὰ χαζεύετε· θὰ πᾶμε ἴσια στὸ κοτέτσι.

(«Τὰ ψηλά βουνά»).

|| Οἱ συλλαβὲς ποὺ ἔχουν τὰ μακρόχρονα φωνήεντα ||
|| ἡ καὶ ὠ λέγονται : μα κ ρ ό χ ρ ο ν ε ς σ υ λ λ α β ἔ ς . ||

Ἄσκηση 95. Στὸ ποίημα *Καρδερίνα* νὰ πῆτε πρώτα τὶς λέξεις μὲ τὶς μακρόχρονες συλλαβές, κατόπι νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὶς μακρόχρονες συλλαβές :

Καρδερίνα

Πὰ σὲ φουντωτὸ κλωνὶ
καρδερίνα κελαηδεῖ

Βουνὰ καὶ κάμποι
σὰν οὐρανός.

κι ἄλλη μὲς στὴ φυλλωσιά «Τί χαρά μας, τί χαρά !
συγυρίζει τὴ φωλιά. Βρέχει φῶς ἀπὸ ψηλά
Κι ἡ πλάση λάμπει. κι ἀνθοβόλησεν ἡ γῆ
Μὰ τί καὶ πῶς ; κι ἔχει μπόλικη τροφή !»

(B. Ρῶτα, Παιδιάτικα τραγούδια)

Ἄσκηση 96. Ἀπὸ τίς λέξεις μὲ τίς μακρόχρονες συλλαβές ποῦ ἔχετε ὑπογραμμίσει, νὰ ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω σὲ δυὸ στήλες: ἔξι λέξεις μὲ τὸ μακρόχρονο φωνήεντο η καὶ ἔξι μὲ τὸ μακρόχρονο φωνήεντο ω, ἔτσι :

κελαηδεῖ.....

φουντωτὸ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ἄσκηση 97. Τίς ἴδιες αὐτὲς λέξεις, ἓνα παιδάκι νὰ τίς διαβάσει δυὸ δυὸ—μιὰ ἀπὸ τὴ μιὰ στήλη, μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη—κι ἄλλα παιδάκια νὰ τίς γράφουν στὸν πίνακα.

§ 21. Ὁξεῖα στὴν παραλήγουσα

βρούση

ἐπάνω

ἄνθη

γύρω

λίγη

παίρνω

μυρωδάτη

γεμίζω

Νὰ τίς διαβάσετε τίς λέξεις αὐτές.

Νὰ σκεφθῆτε καὶ νὰ πῆτε : τί λογιά εἶναι ἡ λήγουσα ὅλων αὐτῶν τῶν λέξεων: βραχύχρονη ἢ μακρόχρονη ; Καὶ τί τόνο παίρνει ἡ παραλήγουσα ;

|| Στὴν παραλήγουσα βάζομε ὀξεῖα, ||
|| δταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρόχρονη. ||

Άσκηση 98. Στις προτάσεις αυτές ή μακρόχρονη λήγουσα είναι γραμμένη με μαύρα γράμματα· να πητε : τί τόνο έχει ή παραλήγουσα ;

‘Ο *ξευγολάτης* λέει : *ὀργώνω*, *σπέρνω*, *φωμί* να φυτρώση. ‘Ο *ἀγωγιάτης* κατέβηκε από τὸ μούλαρι του να δροσιστή στη βρούση. Ένας *σπουργίτης* ἦταν ἐπάνω στο δέντρο.

Άσκηση 99. Τις ίδιες αυτές λέξεις να τις αντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω :

.....
.....
.....

Άσκηση 100. Στις λέξεις αυτές να σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὴν παραλήγουσα· κατόπι να πητε, τί λογιά είναι ή λήγουσα και τί τόνο πρέπει να βάλομε στην παραλήγουσα.

νυφη, *μοναχη*, *παπουλη*, *πιανω*, *διχως*, *ζωνη*, *ξεσταινω*, *νομιζω*, *καρφωνω*, *ζυμωνω*, *φουσκωνω*.

Άσκηση 101. Τις ίδιες αυτές λέξεις να τις αντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω με τὸν τόνο πὸυ χρειάζεται.

.....
.....
.....

Μάντεμα

Σπάω τὴν πέτρα
βρίσκω ἀσήμι,
σπάω τ' ἀσήμι
βρίσκω μάλαμα.

Τί είναι ;

Ἐπανάληψη

Πῶς λέγονται τὰ φωνήεντα ε καὶ ο ;

Πῶς λέγονται οἱ συλλαβὲς ποῦ ἔχουν βραχύχρονα φωνήεντα ;

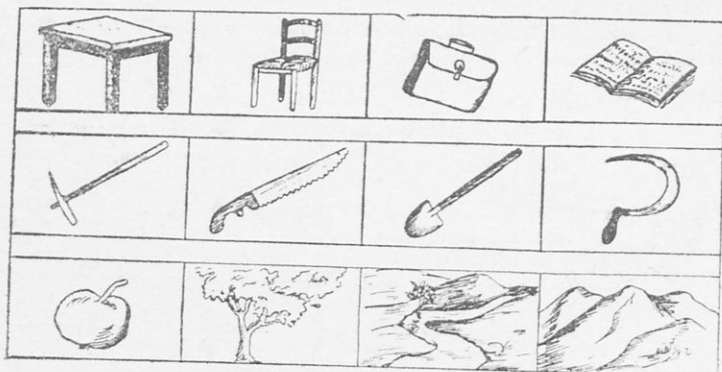
Τί τόνο βάζομε στὸ ε καὶ στὸ ο ;

Πῶς λέγονται τὰ φωνήεντα η καὶ ω ;

Πῶς λέγονται οἱ συλλαβὲς ποῦ ἔχουν μακρόχρονα φωνήεντα ;

Πότε βάζομε ὀξεῖα στὴν παραλήγουσα ;

§ 22. Τὰ ὀνόματα.

Ἀσκηση 102. Νὰ πῆτε τὰ πράγματα ποῦ βλέπετε στὶς εἰκόνες.

|| Κάθε πρᾶγμα ἔχει τὸ ὄνομά του. ||

Ἀσκηση 103. Νὰ πῆτε τὰ πράγματα ποῦ ἔχομε στὴν τάξη. Κατόπι νὰ τὰ γράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω ἔτσι :

Πράγματα ποῦ ἔχομε στὴν τάξη : τραπέζι, καρέκλα,

Άσκηση 104. Νά πῆτε :

- Τὰ πράγματα πού ἔχομε στήν αὐλή.
- Τὰ πράγματα πού ἔχετε στό δωμάτιό σας στό σπίτι.
- Τὰ πράγματα πού ἔχετε ἰδεῖ στόν κῆπο.
- Τὰ πράγματα πού ἔχετε ἰδεῖ στό χωράφι.
- Τὰ πράγματα πού ἔχετε ἰδεῖ στό δάσος.
- Τὰ πράγματα πού ἔχετε ἰδεῖ στό παντοπωλεῖο.
- Τὰ πράγματα πού ἔχει ἰδεῖ στό σιδεράδικο.
- Τὰ πράγματα πού ἔχετε ἰδεῖ στό τσαγγαράδικο.
- Τὰ πράγματα πού ἔχετε ἰδεῖ στό μαραγγούδικο.

Τραπέξι, καρέκλα, αὐλή, δωμάτιο, κρεβάτι, δέντρα, λουλούδια, σιτάρι, ζάχαρη, μαχαίρι, πριόνι, ποτάμι, βουνό, χωριό, πόλη—εἶναι ὅλα π ρ ά γ μ α τ α.

Άσκηση 105. Νά γράψετε πέντε πράγματα ἀπό τὸ παντοπωλεῖο:

.....

.....

Άσκηση 106. Νά γράψετε τὰ ὀνόματα κάτω ἀπό τίς εἰκόνες :

Ποῖο εἶναι πιδό γρήγορο ἀπό τὰ τὰ τρία ;

Άσκηση 107. Νά ζωγραφίσετε τρία πράγματα, ὅποια θέλετε κι ἀπό κάτω νά γράψετε τὰ ὀνόματά τους.

.....

.....

Άσκηση 108. Νά πῆτε :

Τί πράγματα χρειάζομαστε γιά νά γράψωμε τὸ μάθημα.

Τί πράγματα χρειάζομαστε γιά νά ράψωμε τὸ φόρεμα τῆς κούκλας.

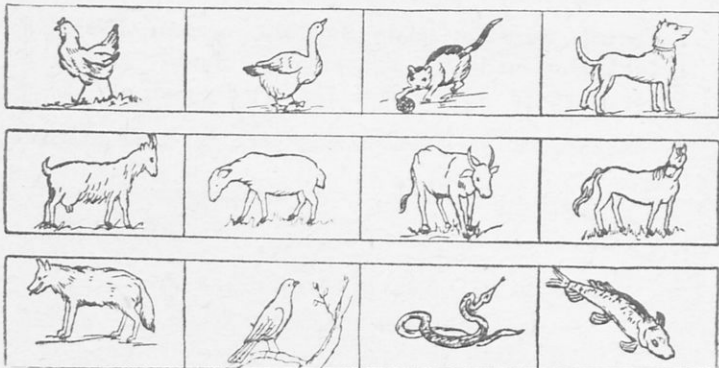
Τί πράγματα χρειάζομαστε γιά νά φυτέψωμε λουλούδια στὴ γλάστρα.

Τί πράγματα χρειάζεται ἡ μαμὰ γιά νά ζυμώσῃ κουλούρια.

Τί ρούχα φοροῦμε ; (παλτό, σακάκι,...).

Τί παπούτσια φοροῦμε ; (πέδιλα, μποτίντσες,...).

Τί καπέλα φοροῦμε ; (κασκέτο...)

Άσκηση 109. Νά πῆτε τὰ ζῶα ποὺ βλέπετε στὶς εἰκόνας.

|| Κάθε ζῶο ἔχει τὸ ὄνομά του. ||

Ἐγὼ θὰ ρωτῶ, ἐσεῖς ν' ἀπαντᾶτε :

Ποιά ζῶα ἔχετε στὸ σπίτι ;

Στὸ σπίτι ἔχομε : γάτα, κότες, ... (ποιά ἄλλα ;)

Ποιά ζῶα ἔχει ὁ κῆπος ;

Ποιά ζῶα ἔχει ὁ κάμπος ;

Ποιά ζῶα ἔχει τὸ δάσος ;

Ποιά ζῶα ἔχει τὸ ποτάμι ;

Ποιά ζῶα ἔχει ἡ λίμνη ;

Ποιά ζῶα ἔχει ἡ θάλασσα ;

Άσκηση 110. Νά γράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω τὰ ὀνόματα ἀπὸ τὰ ζῶα ποὺ βλέπετε στὴν τελευταία σειρὰ τῆς εἰκόνας.

Άσκηση 111. Νά θυμηθῆτε καὶ νά πῆτε τραγούδια καὶ στίχους πού ξέρετε : γιά πουλιά, γιά ζῶα, γιά πεταλοῦδες, γιά φίδια, γιά τὰ σαλιγκάρια.

Γιά τὸ μικρούτσικο πουλάκι, τὸν *τσιμπογιάννη* ἢ κοκκινολαίμη, λένε περιγελαστικά αὐτοὺς τοὺς στίχους :

Τσιμπογιάννης εἶμ' ἐγώ,
τσιμπους ἔχω στὸ λαιμό·
τὸ γλερί μου κάνει γάμο
καὶ τ' ἀστήθι μου τραπέζι
καὶ τὰ λιανοκόκκαλά μου
πέγτε κάκαβους γεμίζει.

Γιά τὰ φαρμακερά τὰ φίδια, λένε αὐτοὺς τοὺς στίχους :

Ἄν σὲ φάω γὼ ἢ ὀχιά,
ἀλειφίτσες καὶ πανιὰ
καὶ κοντὰ στὰ πρόβατα.
Ἄν σὲ φάη ὁ γιός μου ὁ ἀστρίτης,
δὲ θὰ προκάμης νὰ πᾶς στὸ σπίτι.
Κι ἂν σὲ φάη τ' ἀκονάκι,
ξιναράκι καὶ φκυαράκι
καὶ κοντὰ στὸ χωματάκι.

Νά θυμηθῆτε τοὺς στίχους πού λένε γιά τὴ σουσουράδα, γιά τὸ σαλιγκάρι καὶ γιά ἄλλα.

Άσκηση 112. Νά θυμηθῆτε καὶ νά πῆτε τὰ ζῶα, τὰ πουλιά, τὰ φίδια, πού ἔχετε ἰδεῖ στὸ δάσος.

Νά θυμηθῆτε καὶ νά πῆτε τὰ ζῶα καὶ τὰ πουλιά πού ἔχετε ἰδεῖ στὸν κῆπο.

Νά θυμηθῆτε καὶ νά πῆτε τὰ ψάρια καὶ ὅποιο ἄλλο ζῶο ἔχετε ἰδεῖ στὸ ποτάμι ἢ στὴ λίμνη ἢ στὴ θάλασσα.

Άσκηση 113. Νά θυμηθῆτε καὶ νά πῆτε ἓνα παραμῦθι γιά τὴν ἀλεπού καὶ τὸ λελέκι.

Νά θυμηθῆτε καὶ νά πῆτε ἓνα παραμῦθι γιά τὸ λύκο καὶ τὴν ἀλεπού.

Νά θυμηθῆτε καὶ νά πῆτε τὸ παραμῦθι γιά τὸν κάβουρα καὶ τὸ φίδι.

Άσκηση 114. Νά ζωγραφίσετε τρία ζῶα, ὅποια θέλετε, κι ἀπὸ κάτω νά γράψετε τὰ ὀνόματά τους :

Άσκηση 115. Ποιανών πουλιών του δάσους ξέρετε τις φωνές ;
Θυμηθήτε τὸ τραγούδι τῆς δεκοχτούρας ;

Πῶς φωνάζει τὸ χελιδόνι ; μπορείτε νὰ γράψετε τὴ φωνή του ;

Πῶς φωνάζει ὁ κόκορας ; οἱ κότες ; οἱ πάπιες ; οἱ χῆνες ; οἱ γάλοι ;

Μπορείτε νὰ γράψετε τὴ φωνὴ τοῦ βατράχου ;

Άσκηση 116. Νὰ γράψετε τὰ ὀνόματα τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ζῶων μὲ τὴ σειρὰ πού εἶναι στὶς εἰκόνες.

Αἰτός, ἀλεπού, κοῦκος, κουνάβι, ἀηδόνι, γεράκι
ἀρκούδα, βερβερίτσα.

.....

.....

Άσκηση 117. Νὰ διαβάσετε καὶ νὰ ἀπαντήσετε στὴν ἐρώτηση τῆς ἐπικεφαλίδας :

Ξέρετε ποιά εἶμαι ;

.....

Τὸ σπιτάκι μου τὸ φτιάνω
στοὺς κορμούς τῶν δέντρων.
Τρώγω καρύδια, κάστανα, βαλα-
νίδια. Ἡ γούνα μου εἶναι ξε-
στή, ἡ οὐρά μου φουντωτή.

Άσκηση 118. Νὰ ἀντιγράψετε πρῶτα : ποιά ζοῦνε στὸ δάσος,
κατόπι : ποιά φυτρῶνουν στὸ δάσος.

Τσακάλι, κουμαριά, άγριογούρουνο, σκαντζόχοιρος, όξιά, βάτος, γκιόνης, βαλανιδιά, δεντρογαλιά, σμυριά, όρτύκι, μπεκάτσα, πουρνάρι, συκοφάγος, ρεικιά, άγριόγατος, έλατο, νυφίτσα, πεῦκο, κερατιά.

Ύπόδειγμα :

Στὸ δάσος ζῆ τὸ τσακάλι, τὸ

Στὸ δάσος φυτρώνει ἢ κουμαριά, ἢ

Άσκηση 119. Ἀπὸ τίς λέξεις αὐτὲς νὰ ἀντιγράψετε μόνο τὰ ὀνόματα γιὰ τὰ φρούτα :

Λαχανικὰ καὶ φρούτα.

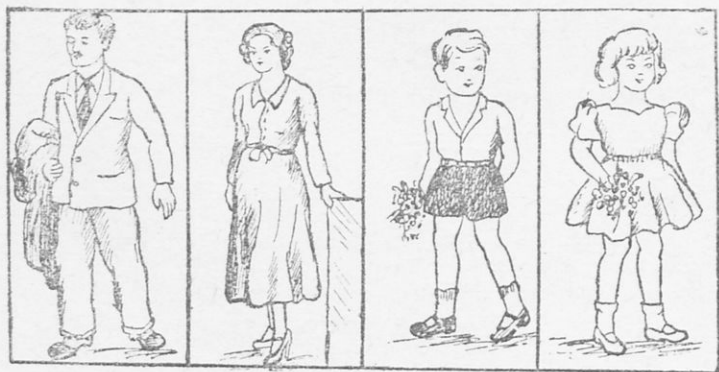
Σπανάκι, σέσκουλα, μῆλα, λάχανο, ἀχλάδια, κρεμύδι, κυδώνια, σκόρδο, σταφύλια, πράσα, μούσμουλα, ραδίκια, κεράσια, πατάτες, βερούκοκα, κουνουπίδι, ροδάκινα.

Άσκηση 120. Ἀπὸ τίς λέξεις αὐτὲς νὰ ἀντιγράψετε μόνο τὰ ὀνόματα γιὰ τὰ ἔπιπλα :

Σακάκι, τραπέζι, κάλτσες, καρέκλα, παλτό, κασκέτο, πολυθρόνα, ντουλάπα, παπούτσια, κομοδίνο, καπέλο.

Άσκηση 121. Ὅπου εἶναι οἱ τελίτσες, νὰ γράψετε πῶς λέμε μὲ ἓνα ὄνομα τὰ πράγματα αὐτά :

- Βόδι, άλογο, σκύλος, γάτα.....
Χελιδόνι, άηδόνι, περιστέρι.....
Κερασιά, μηλιά, καστανιά.....
Μήλα, πορτοκάλια, κυδώνια.....
Σπανάκι, κουνουπίδια, πράσα.....
Τραπέζι, καρέκλα, πολυθρόνα.....
Παλτό, σακάκι, πουκάμισο, παντελόνι.....

Άσκηση 122. Νά πητε τούς ανθρώπους, που βλέπετε στην εικόνα.

Και οι άνθρωποι έχομε όνοματα : πατέρας, μητέρα, παπούς, γιαγιά, παιδί, άγόρι, κορίτσι κ.ά.

Άσκηση 123. Νά πητε : έχετε άδερφό ; άδερφή ; έξάδερφο ; έξάδερφή ; θείο ; θεία ; 'Η γιαγιά σας έχει έγγονια ; 'Η θεία σας έχει άνιψιούς ;

Μαντέματα.

*'Από τή μιά πετσι,
άπό τήν άλλη πετσι,
μέσα μέλι και κεχρί.*

Τί είναι ;

Κολοκύνθι εφιάτρυπο, κάθε τρύπα κι όνομα.

Τί είναι ;

Αυό παράθυρα άνοιγοκλείουν και κρότος δέν άκουεται.

Τί είναι ;

Ἐπανάληψη.

- Τί δέντρα ἔχετε στὸν τόπο σας ;
Τί φρούτα ἔχετε στὸν τόπο σας ;
Τί λαχανικά ἔχετε στὸν τόπο σας ;
Τί ζῶα ἔχετε στὸν τόπο σας ; (σπιτικά, ἄγρια),
Τί πουλιά ἔχετε στὸν τόπο σας ; (ποιά μένουν πάντα ; ποιά
φεύγουν καὶ ξανάρχονται ;).
Τί ἔντομα ἔχετε στὸν τόπο σας ;
Τί φίδια ἔχετε στὸν τόπο σας ;
Τί ἔπιπλα ἔχετε στὸ σπίτι σας ;
Τί σκεύη ἔχετε στὴν κουζίνα σας ;
Μὲ τί ἐργαλεῖα ἐργάζεται ὁ πατέρας σας ; ἡ μητέρα σας ;
Τί ρούχα ντύνεστε τὸ χειμῶνα ; τὸ καλοκαίρι ;
Τί πράγματα ἔχομε στὸ κεφάλι μας ;
Τί συγγενεῖς ἔχετε ;

§ 23. Ὄνόματα ἀρσενικά, ὀνόματα
θηλυκά.

Τὸ μερμήγκι.

Ὁ πατέρας, ἡ μητέρα, ἡ ἀδελφή μου καὶ ἐγὼ καθή-
σαμε κάτω ἀπὸ τὸ δέντρο, πλάι στὸ ρυάκι.

Ἐνα μερμήγκι ζύγωσε στὸ ρυάκι νὰ πιῇ νερό. Τὸ
κῦμα τὸ ἔσπρωξε καὶ παρ' ὀλίγο νὰ πνιγῇ. Τὸ περιστέρι
εἶδε, πὼς τὸ μερμήγκι κοντεύει νὰ πνιγῇ καὶ τοῦ ἔριξε
ἓνα κλαράκι. Τὸ μερμήγκι κάθισε στὸ κλαράκι καὶ γλύ-
τώσε.

Ἔστερα ὁ κυνηγὸς σημάδεψε νὰ σκοτώσῃ τὸ περι-
στέρι. Τὸ μερμήγκι σύρθηκε κοντὰ στὸν κυνηγὸ καὶ τὸν
δάγκωσε στὸ πόδι. Ὁ κυνηγὸς φώναξε ἀπὸ τὸν πόνο
καὶ τὸ περιστέρι πέταξε καὶ γλύτώσε.

Νὰ διηγῆτε : τί λέει τὸ πρῶτο κομμάτι ; τί λέει τὸ δεύτερο

κομμάτι για τὸ περιστέρι ; τί λέει τὸ τρίτο κομμάτι για τὸ μερμήγκι ; Πῶς τὸ ἓνα βοήθησε τὸ ἄλλο για νὰ γλυτώσουν ;

ὁ πατέρας		ἡ μητέρα
ὁ κυνηγὸς		ἡ ἀδελφή

τὸ δέντρο
τὸ ρυάκι.

Νὰ πῆτε : ποιά ἀπὸ τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἶναι ἀρσενικά καὶ ποιά θηλυκά ; Ποιά μικρὴ λεξούλα ἔχουν μπροστά τους τὰ ἀρσενικά ὀνόματα ; Ποιά μικρὴ λεξούλα ἔχουν μπροστά τους τὰ θηλυκά ὀνόματα ;

Μπροστά ἀπὸ τὰ ἀρσενικά ὀνόματα ἔχομε τὴ μικρὴ λεξούλα ὁ.

Μπροστά ἀπὸ τὰ θηλυκά ὀνόματα ἔχομε τὴ μικρὴ λεξούλα ἡ.

Εἶναι καὶ ὀνόματα ποὺ δὲν εἶναι οὔτε ἀρσενικά οὔτε θηλυκά· αὐτὰ ἔχουν μπροστά τους τὴ μικρὴ λεξούλα τὸ καὶ λέγονται οὐδέτερα.

Ἄσκηση 124. Νὰ πῆτε : ποιά ἀπὸ τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἶναι ἀρσενικά, ποιά θηλυκά καὶ ποιά οὐδέτερα :

Ἡ παπαρούνα, ὁ βάτραχος, τὸ κῦμα.

Ὁ βράχος, τὸ περιστέρι, ἡ πέρδικα.

Τὸ κλαράκι, ἡ ἑξαδέλφη, ὁ ἀδελφός.

Ἡ θεία, τὸ πόδι, ὁ ἄνεμος.

Ἄσκηση 125. Μπροστά ἀπὸ τὰ ἀρσενικά ὀνόματα νὰ γράψετε τὴ λεξούλα ὁ, μπροστά ἀπὸ τὰ θηλυκά τὴ λεξούλα ἡ, μπροστά ἀπὸ τὰ οὐδέτερα τὴ λεξούλα τὸ.

...πίνακας, ... κιμωλία, ... βιβλίο.

...πόρτα, ... μολύβι, ... δάσκαλος.

...θρανίο, ... δασκάλα, ... μαθητής.

...μαθήτρια, ... παράθυρο, ... χάρακας.

Ἄσκηση 126. Ἐνα παιδάκι νὰ πῆ τρία ἀρσενικά ὀνόματα. Ἐνα

ἄλλο παιδάκι νὰ πῆ τρία θηλυκὰ ὀνόματα. Ἄλλο νὰ πῆ τρία οὐδέτερα ὀνόματα.

Ἄσκηση 127. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ νὰ τὰ ἀντιγράψετε σὲ τρεῖς στήλες : στὴν πρώτη τὰ ἀρσενικά, στὴ δεύτερη τὰ θηλυκὰ, στὴν τρίτη τὰ οὐδέτερα.

Τὸ ποτάμι, ὁ σκύλος, ἡ ἑλιά, ἡ θεία, τὸ καράβι, ὁ ἥλιος, ὁ οὐρανός, τὸ σύννεφο, ἡ βροχή, τὸ πουλί, ὁ αἰτός, ἡ γιαγιά.

ὁ σκύλος	ἡ ἑλιά.....	τὸ ποτάμι.....
.....
.....
.....

Ἄσκηση 128. Στις τελίτσες νὰ γράψετε τὸ ὄνομα ποῦ ταιριάζει ἀπὸ τὴ στήλη ποῦ εἶναι στὰ δεξιὰ :

Ζεσταίνει καλὰ ὁ		παιδὶ
Ἦσυχη εἶναι ἡ.....		κερασιά
Πηδάει καὶ τρέχει τὸ.....		ἀέρας
Ἄνθισε καὶ ἡ.....		θάλασσα
Φυσάει δροσερὸς ὁ.....		βιβλίο
Κλεῖστε τὸ.....		ἥλιος

§ 24. Τὸ -ος στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.

Χωρὶς σύννεφα ἦταν ὁ οὐρανός. Ὁ ἥλιος ἔκαιγε. Εἶχαμε καθήσει στὸν ἴσκιο ποῦ ἔριχνε ὁ πεῦκος. Ἐνας λαγὸς πετάχτηκε ἀπὸ τὰ δέντρα.

οὐρανός	πεῦκος
ἥλιος	λαγός

Σὲ τί τελειώνουν τὰ ὀνόματα αὐτά ;
Μὲ τί τὸ ἔχουν γραμμένο τὸ -ος ;

|| Τὸ -ος στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ||
|| ὄ μικρο. ||

Ἄσκηση 129. Ἀπὸ τὶς προτάσεις αὐτὲς νὰ ἀντιγράψετε τὰ ὀνόματα πού τελειώνουν σὲ -ος καὶ νὰ ὑπογραμμίσετε τὸ -ος.

Ἄου εἶναι ὁ μεγάλος βράχος, ἐκεῖ ἦταν ἀνεβασμένα τὰ γίδια. Ὁ βοσκὸς τὰ σφύριξε κι ἐκεῖνα σκόρπισαν. Μέσα ἀπὸ τὴ φυλλωσιά τῶν δέντρων ἔβλεπε πόσο ἦταν καθαρὸς ὁ γαλάζιος οὐρανός.

Ἄσκηση 130. Στὶς προτάσεις αὐτὲς ἔχω ἀφήσει ἄγραφο τὸ -ος στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων· προσέξτε νὰ τὸ γράψετε σωστά.

Ὁ βοσκὸς τὰ σύμασε ὄλα τὰ γίδια. Μόνο ὁ
μεγάλ μαῦρο τράγ δὲν φαίνονταν πουθενά. Τὸ
ἔμαθε ὁ παπούς καὶ τὸν ἔπιασε μεγάλ θυμ .

Ἄσκηση 131. Ἀπὸ τὰ ὀνόματα πού εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν ἄσκηση, νὰ γράψετε στὶς τελίτσες τὸ ὄνομα πού ταιριάζει.

Πήγαμε γιὰ κλαριά στὸ

Ἄεν ἀκούσαμε νὰ λαλῆ ὁ

Μακριὰ φαίνονταν ὁ

Ἀπὸ τὰ δέντρα πήδησε ἕνας

Ἐπαιξε τὴ φλογέρα ὁ

Στὴν τρύπα του ἦταν ὁ

Ὁ νόματα γιὰ ἀντιγραφή: **λαγός, κάμπος, βοσκός, λύκος, δάσος, κοῦκος.**

Ἄσκηση 132. Ἐνα παιδάκι νὰ λήη ὀνόματα πού τελειώνουν σὲ -ος, ἄλλο παιδάκι νὰ τὰ γράφῃ στὸν πίνακα.

Ἄσκηση 133. Νὰ σκεφθῆτε καὶ νὰ διηγηθῆτε ἕνα διήγημα «Ὁ ψεύτης βοσκός» μὲ τὰ ὀνόματα αὐτά :

μικρός, βοσκός, ψεύτης, λύκος, πρόβατα, χωριανοί.

§ 25. Τὸ -ο στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.

νερὸ		ξύλο
μυαλὸ		τὸν ἄνθρωπο

Σὲ τί τελειώνουν τὰ ὀνόματα αὐτά ;

Μὲ τί τὸ ἔχουν γραμμένο τὸ -ο ;

|| Τὸ οοο στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ||
ῶ μ ι κ ρ ο .

***Άσκηση 134.** Μὲ τὰ ἴδια ὀνόματα ἔγιναν αὐτὲς οἱ προτάσεις.
Νὰ τίς διαβάσετε καὶ νὰ ὑπογραμμίσετε τὸ -ο στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.

Βοῦίξε καὶ κυλοῦσε μὲ ὄρμη τὸ νερό. Σκέφθηκε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ μυαλό, δούλεψε μὲ τὸ χέρι κι ἔκαμε τὰ γεφύρια. Τὰ ἔκαμε πρῶτα ἀπὸ ξύλο, κατόπι ἀπὸ πέτρα. Δὲν τὸν τρομάζουν πιά τὸν ἄνθρωπο τὰ ποτάμια —τὰ νίκησε.

***Άσκηση 135.** Ἀπὸ τὸ ποιηματάκι αὐτὸ νὰ πῆτε τὰ ὀνόματα ποῦ τελειώνουν σὲ -ο. Πῶς τὸ ἔχουν γραμμένο τὸ -ο ;

Ἄπὸ ποῦ τὸ ἔχομε τὸ γάλα ;

—Τὸ δίνει τὸ πρόβατο.

Ἄπὸ ποῦ τ' αὐγὸ ;

Τὸ γεννάει ἡ κοτούλα.

Τί τρώει ἡ κοτούλα ;

—Σπόρο τσιμπάει.

Τί τρώει τὸ πρόβατο ;

—Χόρτο μασάει.

Ἄπὸ ποῦ τὰ χορτάρια ;

- Ἐπὶ τὰ σποράκια.
Ἐπὶ ποῦ τὰ σποράκια ;
— Τὰ χορτάρια ἀνθίζου
οἱ βροχῆς τὰ ποτίζου.
Ἐπὶ ποῦ οἱ βροχῆς ;
— Ἐπὶ τὸ σύννεφο.

Ἐσκηση 136. Τὰ ἴδια ὀνόματα νὰ τὰ ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω:

Πρόβατο,

Ἐσκηση 137. Ἐπὶ τὰ ὀνόματα ποῦ εἶναι στὸ πλάι, νὰ συμπληρώσετε τὶς προτάσεις :

<i>βουνὸ</i>	Ὁ λύκος ἤρθε νὰ φάη τὸ
<i>πεῦνο</i>	Ὁ μοῦργος κυνηγάει τὸ
<i>πρόβατο</i>	Τὰ παιδιὰ θὰ πᾶνε στὸ
<i>ἄνεμο</i>	Θὰ στήσουν τὸ
<i>λύκο</i>	κάτω ἀπὸ τὸν
<i>ἀντίσκηνο</i>	Θ' ἀκοῦνε τὸν

Ἐσκηση 138. Ἐνα παιδάκι νὰ πῆ τρία ὀνόματα ποῦ τελειώνου
σὲ -ο, ἕνα ἄλλο νὰ τὰ γράψη στὸν πίνακα.

Ἐσκηση 139. Ἐπὶ τὰ ὀνόματα αὐτὰ νὰ κάμετε προτάσεις :

Σύννεφο - ἥλιος, ζῶα - χορτο, ρυάκι - νερό, ἔπιπλα -
δέντρο, χορίτσια - χορό, παιδιὰ - κυνηγητό, ποτάμι -
βότσαλο.

Διαβᾶστε :

Ἐγγέλω Βασίλω Διαμάντω Μαριγῶ Ἐφροδῶ
Βαγγελιῶ Κανέλλω Φρόσω.

Τί ὀνόματα εἶναι αὐτὰ ;

Σὲ τί τελειώνου ; Ἐρετε ἄλλα ὀνόματα γυναικῶν ποῦ
τελειώνου σὲ οοο ;

|| Μὲ ὦ μ ἔ γ α γ ρ ά φ ο μ ε μ ό ν ο τ ά δ ο νό μ α τ α τ ῶ ν γ υ ν α ι -
κ ῶ ν . ||

§ 26. Τὸ -ης στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.

Διαβᾶστε τὶς προτάσεις αὐτές :

Ὁ Βασιλάκης διάβασε καλὰ σήμερα. Ὁ Δημητρά-
κης θὰ γίνῃ ναύτης. Ὅλα τὰ λαχανικὰ μᾶς τὰ φέρνει
ὁ περιβολάρης. Ὁ θεριστής θερίζει μὲ τὸ δρεπάνι. Ὁ
Ἰούνης εἶναι ζεστὸς μῆνας.

Διαβᾶστε τὰ ὀνόματα :

Βασιλάκης	ναύτης
Δημητράκης	θεριστής
περιβολάρης	Ἰούνης

Σὲ τὶ τελειώνουν τὰ ὀνόματα αὐτά :

Μὲ τὶ τὸ ἔχουν γραμμένο τὸ -ης :

|| Τὸ -ης στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ
ἦ τ α . ||

*Ασκηση 140. Ἐνα παιδάκι νὰ πῆ τρία ὀνόματα ποὺ τελειώνουν
σὲ -ης, ἓνα ἄλλο νὰ τὰ γράψῃ στὸν πίνακα. Κατόπι ν' ἀλλάξετε : ὁ
δεύτερος νὰ πῆ τρία ὀνόματα, ὁ πρῶτος νὰ τὰ γράψῃ.

*Ασκηση 141. Ἀπὸ τοὺς στίχους αὐτοὺς γιὰ τοὺς μῆνες, νὰ ἀντι-
γράψετε τὰ ὀνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ -ης καὶ νὰ τὸ ὑπογραμμίσετε
τὸ ης :

Μάρτης γδάρτης Ἀπρίλης μὲ τὰ λούλουδα
καὶ κακὸς παλουκοκαύτης καὶ Μᾶης μὲ τὰ ρόδα.

Μᾶης μὲ λουλούδια
μὲ χαρὸς καὶ μὲ τραγούδια.

Άσκηση 142. Στους στίχους αυτούς για τους μήνες, να γράψετε σωστά τὸ -ης στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.

Φλεβάρ... κι ἂν φλεβίση, Μάρτ... εἶναι χάρδια κάνει,
καλοκαίρι θὰ μυρίση. πότε κλαίει, πότε γελάει.

Ἄν βρέξη Ἀπρίλ... δυὸ νερὰ
κι ὁ Μά... ἄλλο ἓνα,
χαρὰ σὲ κείνο τὸ ζευγὰ
πόχει πολλὰ σπαρμένα.

Άσκηση 143. Μὲ τὰ ὀνόματα αὐτὰ νὰ κάμετε προτάσεις καὶ νὰ τις γράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω :

ράφτης, τσαγγάρης, φούρναρης, πεταλωτής.
Ὁ ράφτης ράβει τὰ φορέματά μας.
.....
.....
.....

Άσκηση 144. Μὲ τὰ ὀνόματα ποὺ εἶναι στὸ πλάι, νὰ συμπληρώσετε τις προτάσεις.

ἐργάτης	Ὁ	πολεμáει στὸ μέτωπῶ.
θεριστῆς	Ὁ	πουλάει βιβλία.
γκιόνης	Ὁ	γράφει τὸ μάθημά του.
βιβλιοπώλης	Ὁ	δουλεύει στὸ ἐργοστάσιῶ.
στρατιωτῆς	Ὁ	κελαηδεῖ λυπητερά.
μαθητῆς	Ὁ	θερίζει καὶ τραγουδάει.

§ 27. Τὸ -η στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων

ἡ Ἑλένη	ἡ Ἀγγελικῆ
ἡ ἀδελφῆ	ἡ κόρη
ἡ ἀγάπη	ἡ νύφη
	ἡ βροχῆ
	ἡ πηγῆ
	ἡ βρύση

Νά διαβάσετε τὸ ὄνόματα αὐτὰ καὶ νά πῆτε, ἂν εἶναι ὀνόματα ἄρσενικά ἢ θηλυκά.

Σὲ τὶ τελειώνουν τὰ θηλυκὰ αὐτὰ ὀνόματα ;

Πῶς τὸ ἔχουν γραμμένο τὸ -η ;

Τί σκέψη κάνετε γιὰ τὸ -η στὸ τέλος ὄλων τῶν θηλυκῶν ὀνομάτων ; πῶς τὸ γράφομε ;

|| Τὸ μὲ στὸ τέλος τῶν θ η λ υ κ ῶ ν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ἦ τ α . ||

*Άσκηση 145. Νά γράψετε πέντε γυναικεῖα ὀνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ -η.

Ἐλένη,

*Άσκηση 146. Νά γράψετε πέντε ὀνόματα πόλεων ποὺ τελειώνουν σὲ -η.

Σπάρτη,

*Άσκηση 147. Νά γράψετε τὸ ὄνόματα τῆς ἑβδομάδας ποὺ τελειώνουν σὲ -η.

.....
.....
*Άσκηση 148. Στις προτάσεις αὐτὲς νά σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὰ θηλυκὰ ὀνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ -η. Κατόπι νά τὰ ἀντιγράψετε σὲ δύο στήλες.

*Ἀπὸ τὴν αὐγὴ ἦταν σύννεφα στὸν οὐρανό. *Ἄστραψε ἡ ἀστραπή, βρόντησε ἡ βροντὴ καὶ ἄρχισε νά πέφτει βροχὴ. Στὴν ἀρχὴ ἦταν ψιλὴ καὶ σιγανή. Κατόπι ἔγινε γογγύση καὶ δυνατὴ. Χοντρὲς στάλες ἔπεφταν στὴ γῆ.

.....
.....
.....
.....

Άσκηση 149. Νά κάμετε προτάσεις με τὰ θηλυκά αὐτὰ ὀνόματα :
τάξι, δύναμη, μύτη, γνώμη, τέχνη, ὑπομονή.

Άσκηση 150. Ἐνα παιδάκι νά λήη τέτοια ὀνόματα, ἕνα ἄλλο νά τὰ γράφῃ στὸν πίνακα.

Άσκηση 151. Μὲ τις λέξεις πού εἶναι ἀπὸ κάτω, νά συμπληρώσετε τις προτάσεις αὐτές :

Ἔλα τὰ παιδιά ἦταν στή τους.

Ἀνεβήκαμε ὡς τὴ τοῦ βουνοῦ.

Ὁλη ἡ γύρω ἦταν πράσινη.

Ὁ Νίκος εἶπε μιὰ καὶ συνεννοηθήκαμε.

Ἀπὸ κάτω ἦταν μιὰ φύλλα.

Ὅλοι στή κατεβαίναμε τὸν κατήφορο.
φύση, γραμμὴ, θέση, στρώση, ράχη, λέξη.

§ 28. Τὸ -ες στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.

Διαβᾶστε :

Οἱ χῆνες

Μέσα στὴν αὐλή μου μιὰ χαρὰ
ζευγαρωτὲς δυὸ χῆνες ζοῦνε.
Σταχτιά φοροῦνε τὰ φτερὰ
καὶ κολυμπώντας στὰ νερὰ
βουτιές νά κάνουν ἀγαποῦνε.
(Ἄ Πάλλης)

ζευγαρωτές χήνες
βουτιές

Σε τι τελειώνουν τα όνόματα αυτά ;

Πώς τὸ ἔχουν γραμμένο τὸ -ες ;

Τὶ σκέψη κάνετε γιὰ τὸ -ες στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων ; πῶς
τὸ γράφομε ;

|| Τὸ -ες στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ ἔψιλο. ||

Άσκηση 152. Ἐνα παιδάκι νὰ πῆ τρία ὀνόματα ποὺ τελειώνουν
σὲ -ες, ἓνα ἄλλο νὰ τὰ γράψῃ στὸν πίνακα.

Άσκηση 153. Στους στίχους αὐτοὺς, νὰ συμπληρώσετε τὶς λέξεις
ποὺ δὲν εἶναι ὀλόκληρες γραμμένες :

Ἄφουκραστῆτε μου νὰ δῆτε,
ὄλοι τὸ χορὸ κρατεῖτε,
νὰ σᾶς πῶ γιὰ τὶς κουνιάδ . . .
τὶς παλι . . . μου συνυφάδ . . .

Άσκηση 154. Νὰ ἀπαντήσετε γραπτῶς :

Ὁ χρόνος ἀπὸ τὶ γίνεται ;

Οἱ μῆνες ;

Οἱ ἐβδομάδες ;

Οἱ μέρες ;

Άσκηση 155. Ἀπέναντι ἀπὸ τὰ ὀνόματα αὐτά, νὰ γράψετε ἄλλα,
ποὺ νὰ φανερώουν πολλὰ ζῶα ἢ λουλούδια ἔτσι :

ἀγελάδα

ἀγελάδες

κότα

πάπια

χήνα

παπαρούνα

πεταλούδα

Άσκηση 156. Τις λέξεις αυτές να τις αντιγράψετε από κάτω σε δύο στήλες. Στην πρώτη στήλη να αντιγράψετε τις λέξεις που φανερώνουν ένα πράμα, στη δεύτερη εκείνες που φανερώνουν πολλά πράγματα :

καφές, καραμέλες, τενεκές, ζωγραφίες, φιδές, βρούσες, μενεξές, πέτρες, κατιφές, πόρτες.

.....
.....
.....
.....

Γλωσσοδέτης.

Κ α ρ α κ ά ξ α
μ έ τ ά κ α ρ α κ α ξ ό π ο υ λ α .

Μάντεμα.

Β α ρ έ λ ι δ ω δ ε κ ά σ φ η ν ο ,
κ ά θ ε σ φ ή ν α κ ι ό ν ο μ α .

Τι είναι ;

Ε π α ν ά λ η ψ η .

Νά πῆτε ὀνόματα πού φανερώνουν πρόσωπα, ἀνθρώπους.

Νά πῆτε ὀνόματα πού φανερώνουν ζῶα, πουλιά, ἔντομα.

Νά πῆτε ὀνόματα πού φανερώνουν πράγματα : λαχανικά, ἐπιπλα, ἐργαλεῖα, ροῦχα.

- Νὰ πῆτε ὀνόματα ἄρσενικά, θηλυκά, οὐδέτερα.
Νὰ πῆτε ὀνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ -ος· πῶς τὸ γράφομε
τὸ -ος ;
Νὰ πῆτε ὀνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ -ο· πῶς τὸ γράφομε τὸ
-ο ; πῶς γράφομε τὸ -ω στὰ ὀνόματα τῶν γυναικῶν ;
Νὰ πῆτε ὀνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ -ης· πῶς τὸ γράφομε
τὸ -ης ;
Νὰ πῆτε ὀνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ -η· πῶς τὸ γράφομε
τὸ -η ;
Νὰ πῆτε ὀνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ -ες· πῶς τὸ γράφομε
τὸ -ες ;

§ 29. Τὰ ἄρθρα.

ὁ γεωργὸς ὀργώνει

ἡ θερίστρα θερίζει

οἱ γυναῖκες μαζεύουν στάχυα.

Νά πῆτε : ποιὲς εἶναι οἱ μικρὲς λεξοῦλες μπροστά ἀπὸ τὰ ὀνόματα.

Οἱ μικρὲς λεξοῦλες ὁ, ἡ, οἱ λέγονται ἄ ρ θ ρ α.
Τὰ ἄρθρα δὲ βρίσκονται μόνα τους, πάνε πάντοτε μαζί με τὰ ὀνόματα.
Τὰ ἄρθρα ὁ, ἡ, οἱ δὲν παίρνουν τόνο, παίρνουν μόνο δασεῖα.

Ἄσκηση 157. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ νά τὰ πῆτε με τὰ ἄρθρα τους.

Γιῶργος	Λυγερή
μαθητῆς	μαθήτρια
δάσκαλος	δασκάλα
πατέρας	μητέρα
ἄνθρωποι	
μαθητὲς	
γυναῖκες	
δασκάλες	

Ἄσκηση 158. Τὰ ἴδια ὀνόματα, νά τὰ ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω μαζί με τὰ ἄρθρα τους :

ὁ Γιῶργος,

ἡ Λυγερή,

οἱ ἄνθρωποι,

Τὸ ἄρθρο ὁ τὸ λέμε μαζί με τὰ ἀρσενικά ὀνόματα, διὰν εἶναι ἓνα πρόσωπο.

Τὸ ἄρθρο ἡ τὸ λέμε μαζί με τὰ θηλυκὰ ὀνόματα, διὰν εἶναι ἓνα πρόσωπο.

Τὸ ἄρθρο οἱ τὸ λέμε καὶ με τὰ ἀρσενικά καὶ με τὰ θηλυκὰ ὀνόματα, διὰν εἶναι πολλὰ πρόσωπα.

Ἄσκηση 159. Νά γράψετε τὴν ἀπάντησιν στὶς ἐρωτήσεις αὐτές :

Τὶ φυλάγει ὁ σκύλος ;

Τι κυνηγάει ἡ γάτα ;

Ποῦ ζοῦνε οἱ λύκοι ;

Ποῦ ζοῦνε οἱ ἀλεποῦδες ;

Ἄρθρα: ὁ, ἡ, οἱ

Μόνος του τιμωρήθηκε.

Περνοῦσε ὁ Γιωργάκης ἀπὸ τὸ δάσος καὶ εἶδε σὲ ἓνα δένδρο τῆ βερβερίτσα.

Θέλησε νὰ τὴν κυνηγήσῃ. Ἐβγαλε τὸν σκοῦφο του καὶ τὸν πέταξε στὸ δέντρο.

Ἡ βερβερίτσα πήδησε ἀπὸ τοὺς κλώνους τοῦ δέντρου σὲ ἄλλο δέντρο καὶ ὁ σκοῦφος του κρεμάστηκε ἀπὸ τὰ κλαδιά.

Κατάλαβε ὁ Γιωργάκης πὼς τιμωρήθηκε, ἐπειδὴ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ κυνηγοῦμε τὶς βερβερίτσες.

Ἀπὸ τὸ διήγημα αὐτὸ νὰ ζωγραφίσετε στὸ τετράδιο τῆς ἰχνογραφίας μερικὲς εἰκόνες.

Πόσες εἰκόνες μπορεῖτε νὰ ζωγραφίσετε ; Ποιές ;

Τὶ θὰ γράψετε κάτω ἀπὸ τὴν πρώτη εἰκόνα ; τί θὰ γράψετε κάτω ἀπὸ τὴ δεύτερη ; κάτω ἀπὸ τὴν τρίτη ;

Στὸ διήγημα «Μόνος του τιμωρήθηκε», εἶναι καὶ αὐτὲς οἱ μικρὲς λεξοῦλες :

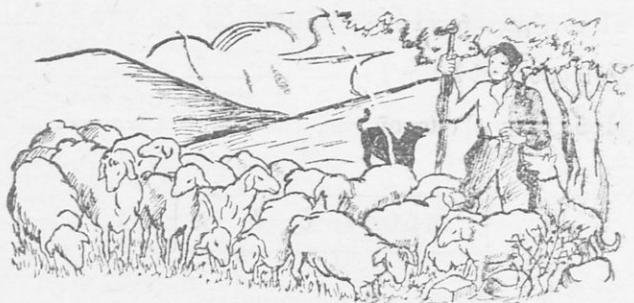
τόν, τήν, τό, τά, τούς, τίς

Καὶ αὐτὲς εἶναι ἄρθρα.

Τὶ τόνο παίρνουν τὰ ἄρθρα αὐτά ;

|| *Τὰ ἄρθρα τόν, τήν, τό, τά, τούς, τίς παίρνουν ὀξεῖα.* ||

Ἄσκηση 160. Στὶς προτάσεις αὐτὲς νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὰ ἄρθρα :

Τὰ παιδιά ἀνέβηκαν στὸ βουνό. Ὁ βοσκὸς σαλα-
γοῦσε τὸ κοπάδι. Οἱ δυὸ σκύλοι πήγαιναν πίσω του. Ὁ
Δημητράκης εἶδε τοὺς σκύλους καὶ φοβήθηκε : ἦταν με-
γάλα μουργόσκυλα. Εἶδαν καὶ τὶς γυναῖκες νὰ πλένουν
στὸ ρέμα. Ἡ μιὰ ἦταν ξιπόλυτη στὰ νερά. Βλέπουν καὶ
τὸν μεγάλο βράχο. Σὲ μιὰ πέτρα εἶδαν τὴν σουσουράδα
νὰ κουνάη τὴν οὐρά της. Τὸ βουνὸ ἦταν καταπράσινο.

Ἄσκηση 161. Στὸ τραγούδι «Ντίλι, ντίλι, ντίλι», ὅπου εἶναι οἱ
τελίτσες νὰ γράψετε τὰ ἄρθρα πού χρειάζονται :

Ντίλι, ντίλι, ντίλι.

Ἦρθε . . . ποντικὸς
καὶ πῆρε . . . φυτίλι
ἴπὸ μέσα ἀπ' . . . καντήλι,
πού ἔφεγγε καὶ κένταγε
. . . κόρη . . . μαντήλι
ντίλι, ντίλι, ντίλι.
Ἦρθε κι . . . γάτα
καὶ ἔφαγε . . . ποντικό.

Νὰ τὸ τραγουδήσετε ὅλο τὸ τραγούδι ὡς τὸ τέλος.

Ἄσκηση 162. Νὰ συμπληρώσετε τὶς προτάσεις αὐτὲς μὲ τὰ ἄρ-
θρα πού χρειάζεται :

. . . δασκάλα έβαλε . . . μαθήτριες νά χορέψουν.
Τ' άγόρια καθάριζαν . . . πεῦκα άπό . . . κάμπιες.
. . . μεγάλοι είχαν καθίσει στόν ίσκιό. . . κυνηγός
άνέβαινε . . . άνήφορο. . . παιδιά άκουσαν . . .
σκύλους νά γαβγίζουν κι έτρεχαν κατόπι τους. Κατά
. . . βράδυ γυρίσαμε άπό . . . έκδρομή.

Άσκηση 163. Νά διαβάσετε τά μαντέματα αυτά και νά άπαν-
τήσετε :

Μαντέματα

*Πηδάω σαν τó ψύλλο
και δαγκώνω σαν τó σκύλο.*

Τί είναι ;

*Τήν ήμέρα ντάπα - ντάπα
και τή νύχτα χάσκα - χάσκα.*

Τί είναι ;

Πόσα άρθρα έχουν τά δυό αυτά μαντέματα ; ποιά ;

Άρθρα : τόν, τήν - τούς, τές - τό, τά

Νά διαβάσετε αυτές τις προτάσεις :

Τό έξώφυλλο **του** βιβλίου μας έχει ζωγραφιά. Τό κλωνάρι αυτό **της** έλιάς έχει πολλές έλιές. Η σάκα **του** Νίκου είναι δερμάτινη. Ο πατέρας **της** Νίτσας είναι άξιωματικός. Τά βιβλία **των** παιδιών έχουν ώραίες ιστορίες. Τό τραγούδι **των** γυναικών άρεσε σ' όλους.

Στις προτάσεις αυτές είναι και τούτες οι μικρές λεξούλες :

τ ο ὺ, τ ῆ ς, τ ῶ ν.

Και αυτές είναι άρθρα.

Τι τόνο παίρνουν τὰ ἄρθρα αὐτά :

|| **Τὰ ἄρθρα τοῦ, τῆς, τῶν παίρνουν περισπωμένη.** ||

Ἄσκηση 164. Στις προτάσεις αὐτές νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὰ ἄρθρα: τοῦ, τῆς, τῶν :

Τὸ παιδιὰ παίζου στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου. Οἱ φωνές τῶν κοριτσιῶν ἀκούγονται περισσότερο. Αὐτὴ ποὺ χορεύει εἶναι ἡ ἀδερφή τοῦ Νίκου. Ὁ ἀδερφὸς τῆς Ἐλενίτσας εἶναι πρῶτος στὸ πῆδημα. Ἡ μεγάλη μπάλα εἶναι τῶν παιδιῶν τῆς ἕκτης τάξης.

Ἄσκηση 165. Στις προτάσεις αὐτές, ὅπου εἶναι οἱ τελίτσες, νὰ γράψετε τὰ ἄρθρα ποὺ χρειάζεται :

Τὰ λουλούδια . . . κήπου μας εἶναι ἄσπρα, κόκκινα, κίτρινα. Τὰ παιδιά . . . πέμπτης καὶ . . . ἕκτης τάξης φροντίζουν γιὰ τὸ σκάλισμα καὶ τὸ πότισμα. Τὰ παιδιά . . . μικρῶν τάξεων καθαρίζουν τὶς βραγιές ἀπὸ τὶς πέτρες. Ἔχομε καὶ λαχανικά· ἡ βραγιὰ . . . λαχανικῶν εἶναι ἡ μεγαλύτερη.

Ἄσκηση 166. Ἐνα παιδάκι νὰ πῆ προτάσεις μὲ τὰ ἄρθρα αὐτὰ ἕνα ἄλλο νὰ τὶς γράψῃ στὸν πίνακα.

"Ἄρθρα: τοῦ, τῆς, τῶν"

Ἄσκηση 167. Ὅλα τὰ ἄρθρα νὰ μάθετε νὰ τὰ λέτε ὅπ' ἔξω καὶ νὰ τὰ γράφετε στὸν πίνακα μὲ τὴ σειρά: πρῶτα ἔκεινα ποὺ παίρνουν μόνον δασεῖα, κατόπι ὅσα παίρνουν ὀξεῖα καὶ ἔπειτα ἔκεινα ποὺ παίρνουν περισπωμένη. Ἔτσι :

ὁ, ἡ, οἱ.

τόν, τὴν — τοῦς, τῆς — τό, τά.

τοῦ, τῆς, τῶν.

§ 30. Τὸ υ στὴν ἀρχὴ παίρνει δασεῖα.

Άσκηση 168. Τις τρεις αυτές προτάσεις να τις γράψετε κάτω από τις εικόνες, την κάθε μιὰ στη θέση της :

1. Τὸ ἔλατο ἔχει μεγάλο ὕψος.
2. Ὕπνος γλυκὸς τοῦ σφαλνᾶ τὰ μάτια.
3. Αὐτὸ τὸ βουνὸ εἶναι ὁ Ὑμηττός.

Νὰ προσέξετε τίς λέξεις :

ὕψος, ὕπνος, Ὑμηττός.

Τὶ γράμμα ἔχουν στὴν ἀρχή ;

Τὶ πνεῦμα ἔχει τὸ ὕψιλο ;

Ὅπως τὰ ἄρθρα—ὀ, ἦ, οἶ—ἔτσι κι αὐτὲς παίρνουν δασεῖα.

|| Τὸ ὕψιλο στὴν ἀρχὴ τῆς λέξης παίρνει δασεῖα ||

Άσκηση 169. Τις λέξεις αὐτὲς νὰ τις ἀντιγράψετε καὶ νὰ βάλετε τὸ πνεῦμα ποὺ χρειάζεται :

ὕστερα, υγεία, υπναράς, υπόγειο, υγρασία, υφάντρα, υπηρεσία, Ὑδρα, Ὑδραῖος, υπόθεση, υποχρέωση.

Άσκηση 170. Στὸ διηγηματάκι αὐτὸ νὰ βάλετε τὸ πνεῦμα ποὺ χρειάζεται στὶς λέξεις ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ ὕψιλο :

Ἡ υφάντρα.

Ἡ κυρὰ Μέλπω, ἡ μητέρα τῆς Μαρίκας, εἶναι υφάντρα. Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ κάθεται στὸν ἀργαλεῖο.

καὶ υφάινει. Τῆς μεγάλης νύχτες τοῦ χειμῶνα ὕπνος δὲν τὴν πιάνει. Τὸ τάκου - τάκου τοῦ ἀργαλειοῦ τῆς ἀκούεται σ' ὅλη τὴ γειτονιά. Υφάινει χράμια, σεντόνια καὶ ἄμορφα χρωματιστὰ ταγάρια. Ἔχει υποσχεθεῖ νὰ υφάνῃ καὶ τῆς Θούλας ἄμορφη χρωματιστὴ σάκα γιὰ τὰ βιβλία τῆς.

Ἐπανάληψη

Νὰ πῆτε ἀρσενικὰ ὀνόματα μὲ τὸ ἄρθρο *δ* στὴν ἀρχή.

Νὰ πῆτε θηλυκὰ ὀνόματα μὲ τὸ ἄρθρο *ή* στὴν ἀρχή.

Νὰ πῆτε ὀνόματα μὲ τὸ ἄρθρο *τὸ* στὴν ἀρχή.

Νὰ πῆτε ὀνόματα μὲ τὸ ἄρθρο *οἱ* στὴν ἀρχή γιὰ πολλὰ πρόσωπα, πολλὰ ζῶα, πολλὰ πράγματα.

Τὶ πνεῦμα παίρνουν τὰ ἄρθρα *ὁ, ἡ, οἱ* ;

Τὶ πνεῦμα παίρνει τὸ ὑψίλο στὴν ἀρχὴ τῆς λέξης ;

Τὶ τόνο παίρνουν τὰ ἄρθρα : *τόν, τήν, τό, τά, τούς, τίς*.

Τὶ τόνο παίρνουν τὰ ἄρθρα : *τοῦ, τῆς, τῶν* ;

Νὰ τὰ πῆτε ὅλα τὰ ἄρθρα μὲ τὴ σειρά : *ποιὰ παίρνουν δασεία ; ποια παίρνουν ὀξεῖα ; ποια παίρνουν περισπωμένη ;*

§ 31. Τὰ ρήματα.

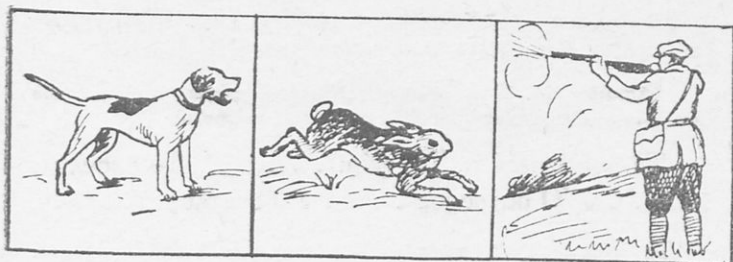
Ἡ χήνα.

Ἡ χήνα μας κολυμπάει στὰ νερά. Βουτάει μέσα μὲ τὸ κεφάλι. Τρώει τὰ ψωμάκια πού τῆς ρίχνω. Βγαίνει κατόπι καὶ τινάζει τὰ φτερά.

Ἔστερα τσιμπάει χορτάρι.

Λογαριᾶστε, πόσες δουλειᾶς κάνει ἡ χήνα.

Άσκηση 171. Τι βλέπετε ζωγραφισμένο στην κάθε εικόνα ;

Τι κάνει τὸ λαγωνικό ; Τι κάνει ὁ λαγός ; Τι κάνει ὁ κυνηγός ;

Κολυμπάει, βουτάει, τρώει, βγαίνει, τινάζει, τιμπάει, γαβγίζει, φεύγει, πυροβολεῖ — όλες αυτές οἱ λέξεις φανερώνουν τὴ δουλειὰ πὺ κάνουν τὰ δνόματα.

Οἱ λέξεις πὺ φανερώνουν τὴ δουλειὰ πὺ κάνουν τὰ δνόματα λέγονται ρήματα.

Άσκηση 172. Νὰ ἀντιγράψετε τῖς προτάσεις αὐτὲς καὶ νὰ ὑπογραμμίσετε τῖς λέξεις πὺ φανερώνουν τῖς δουλειὲς πὺ κάνουν τὰ δνόματα

Ἡ χίνα κολυμπάει. Ὁ κυνηγὸς πυροβολεῖ.
Τὸ ἀεροπλάνο πετάει. Τὸ πουλὶ κελαηδεῖ.

Άσκηση 173. Νὰ ἀπαντήσετε στῖς ἐρωτήσεις αὐτὲς :

Τι κάνει ὁ ζωγράφος ; — Ὁ ζωγράφος ζωγραφίζει.

Τι κάνει ὁ ράφτης ; Τι κάνει ὁ γιατρός ;

Τι κάνει ὁ σκύλος ; Τι κάνει τὸ πουλί ;

Άσκηση 174. Ὃπου εἶναι οἱ τελίτσες, νὰ γράψετε τῖς φωνὲς πὺ βγάξουν τὰ ζῶα καὶ τὰ πουλιὰ ῥὰ τῖς βοῆτε κάτω ἀπὸ τὴν ἄσκηση :

Τὸ βόδι μουγγανίζει. Ὁ σκύλος Ὁ λύκος Τὸ κοράκι Ὁ κόκορας Ἡ γάτα Τὸ πρόβατο Ἡ ἀρκούδα Τὸ ἄλογο Ὁ γάιδαρος

Τὰ ρήματα: *βελάζει, σφουλιάζει, χρεμετίζει, γαβγίζει, κράζει, νιαουρίζει, μουγγρίζει, γκαρίζει, λαλεῖ.*

Άσκηση 175. Όπου είναι οἱ τελίτσες νὰ γράψετε τὰ ρήματα ποὺ φανερώναυ πὼς κινουῦνται τὰ ζῶα, τὰ ψάρια, τὰ πουλιά :

Τὸ πουλὶ πετάει. Τὸ ψάρι Τὸ σκουλήκι
. Ὁ βάτραχος Ὁ σκύλος

Τὰ ρήματα: *πηδάει, σέρνεται, κολυμπάει, τρέχει.*

Καὶ ὁ ἄνθρωπος ;

Άσκηση 176. Όπου είναι οἱ τελίτσες νὰ γράψετε τὰ ρήματα ποὺ χρειάζεται :

Ὁ ἥλιος φωτίζει. Ἡ φωτιά Τὸ χόρτο
. Ὁ ἀέρας Τὸ χιόνι
Τὸ ρυάκι Τὸ δένδρο Ἡ ἀστραπή
. Ὁ κεραυνός

Τὰ ρήματα: *βουίζει, πρασινίζει, ξεσταίνει, λυώνει, ἀστράφτει, κελαρίζει, ἀνθίζει, βροντᾷ.*

Άσκηση 177. Νὰ γράψετε τὰ ρήματα ποὺ φανερώναυ τὶς φωνές ποὺ βγάζουν τὰ πουλιά :

Τὸ χελιδόνι τιτιβίζει. Τὸ ἀηδόνι

Ὁ σπουργίτης _____ Τὸ περιστέρι _____

Τὸ κοράκι _____ Ἡ κότα _____ Ἡ κουκου-

βάγια _____ Ὁ κοῦκος _____

Τὰ ρήματα: *σκούζει, χουχοντίζει, κράζει, τσιρίζει, κελαηδεῖ, κακαρίζει.*

Άσκηση 178. Νὰ πῆτε τὰ ὀνόματα ποὺ ταιριάζουν στὰ ρήματα αὐτά :

γράφει, κάθεται, διαβάξει, κελαηδεῖ, κακαρίζει, καίει, ξεσταίνει, κολυμπάει, ράβει, βουίζει, μιλάει, τρέχει, φυ-

σάει, πετάει, μουγγανίζει, περπατάει, βελάζει, γαβγίζει, λαλεῖ, νιαουρίζει.

Π α ρ á δ ε ι γ μ α : Ὁ μαθητὴς γράφει.

Διήγημα μὲ εἰκόνα

Ἀσκηση 179. Τί βλέπετε στὴν εἰκόνα; Πόσα εἶναι τὰ παιδιὰ ;
Νὰ δώσετε ὀνόματα στὰ παιδιὰ.

Νὰ γράψετε τὶς ἀπαντήσεις :

Τί κάνει ἡ Εἰρηνούλα ;

Τί κάνει ἡ Ἐλενίτσα ;

Τί κάνει ὁ Νικάκης ;

Τί κάνει ὁ Γιωργάκης ;

Τί κάνει ἡ Μερούλα ;

Ἀσκηση 180. Νὰ διηγηθῆτε τὶς δουλειές πού κάνετε τὸ πρωὶ γιὰ
νὰ τοιμασθῆτε νὰ πάτε στὸ σχολεῖο.

Ἀσκηση 181. Νὰ διηγηθῆτε μὲ λεπτομέρειες, ἀπαντώντας στὶς πα-
ρακάτω ἐρωτήσεις :

Τί ἐργασίες κάνουν οἱ δικοὶ σας ;

Πῶς τὸν λένε τὸν πατέρα σου ; Ποῦ ἐργάζεται ; Τί
δουλειὰ κάνει ; Ἄν εἶναι γεωργός : τί δουλειές ἔχει τὴν

ἄνοιξη ; Τί δουλειές ἔχει τὸ καλοκαίρι ; Τί δουλειές ἔχει τὸ φθινόπωρο ; Τί δουλειές ἔχει τὸ χειμῶνα ;

Ποῦ ἐργάζεται ἡ μητέρα σου ; Τί δουλειὰ κάνει ;

Ἔχεις ἀδέρφια ; Πῶς τὰ λένε ; Πόσο χρονῶν εἶναι ; Τί δουλειὰ κάνουν ;

Ἔχεις ἀδερφές ; Τί δουλειές κάνουν ;

Εἶναι καὶ ἄλλα πρόσωπα στὴν οἰκογένειά σας ; Ποῦ ἐργάζεται ὁ καθένας ; Τί δουλειὰ κάνει ;

§ 32. Τὸ -ω στὸ τέλος τῶν ρημάτων

γράφω	πηδῶ
διαβάζω	περπατῶ
τρέχω	τραγουδῶ
παίζω	γελῶ
τρώγω	ξυπνῶ

Νὰ τὰ διαβάσετε τὰ ρήματα αὐτὰ. Νὰ πῆτε σὲ τί τελιώνουν. Μὲ τί τὸ ἔχουν γραμμένο τὸ οοο ;

|| Τὸ οοο στὸ τέλος τῶν ρημάτων τὸ γράφομε μὲ ὦ μ έ γ α. ||

Ἄσκηση 182. Ἀπὸ τίς προτάσεις αὐτές νὰ πῆτε τὰ ρήματα ποὺ τελειῶνουν σὲ -ω.

Ξυπνῶ πρωί. Πλένω τὰ χέρια, τὸ πρόσωπο καὶ τὸ στόμα μου καὶ ντύνομαι. Κάνω τὴν προσευχή μου. Τρώγω, παίρνω τὴ σάκα, ἀποχαιρετῶ τὴ μαμά μου καὶ πηγαίνω στὸ σχολεῖο. Στὴν τάξη διαβάζω καὶ γράφω. Στὴν αὐλὴ τρέχω μαζὶ μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ, παίζω, τραγουδῶ.

Ἄσκηση 183. Ὅπου εἶναι οἱ τελίτσες νὰ γράψετε τὰ ρήματα ποὺ χρειάζεται.

Στὴν ὥρα μου στὴν τάξη μὲ προσοχὴ

τὰ μαθήματά μου καθαρὰ τὰ τετράδιά μου
 καθαρὰ καὶ τὰ φορέματά μου νὰ εἶμαι ὁ
 πρῶτος στὴν τάξη. Λίγα,, παλλά.

Τὰ ρήματα: **μπαίνω, γράφω, κρατῶ, φυλάγω, θέλω, μιλῶ, ἀκούω.**

Άσκηση 184. Ὅπου εἶναι οἱ τελίτσες νὰ γράψης τὸ ρῆμα, σὰ νὰ
 κάνης ἐσὺ τὴ δουλειά :

ἀρχίζομε-, μιλοῦμε-, ρωτοῦμε-
, πιάνομε-, γελοῦμε-, δίνομε-
, κάνομε-, ἀπλώνομε-, μα-
 ζεύομε-, παίζομε-

Π α ρ ἄ δ ε ι γ μ α : ἀρχίζομε - ἀρχίζω, . . .

Άσκηση 185. Νὰ πῆτε ἀπὸ δυὸ ρήματα ὁ καθένας σας, ὅποια θέ-
 λετε, καὶ νὰ τὰ γράψετε στὸν πίνακα.

Άσκηση 186. Νὰ συμπληρώσετε τὶς προτάσεις μὲ τὰ ρήματα ποὺ
 εἶναι στὸ πλάγι :

..... τὴν πόρτα	λέγω κλειδώνω μασῶ χτυπῶ γυρίζω ἀνοίγω
Στὸ σπίτι μου	
..... τὴ σάκα μου.	
* Ἀργά, ἀργά τὴν τροφή μου.	
Ποτέ μου δὲ ψέματα.	
Ποτέ μου δὲ τὰ ζῶα.	

Άσκηση 187. Νὰ συμπληρώσετε τὶς προτάσεις μὲ τὰ ρήματα ποὺ
 εἶναι ἀπὸ κάτω :

Πρῶτὶ πρῶτὶ στὸ χωράφι

Μὲ ἀστραφτερὸ δρεπάνι σιτάρι

Τὰ χερόβολα δεμάτια τὰ

Μὲ τὸ ἀμάξι στ' ἄλώνι τὰ

Μὲ τ' ἄλογα τ'

Σωρὸ τὸ σιτάρι

Τὰ ρήματα: δένω, μαζεύω, πηγαίνω, θερίζω, άλ-
νίζω, κουβαλώ.

Μάντεμα

Σκύπτω, κόπτω τὸ δέντρο,
βρίσκω νύφη καὶ γαμπρὸ
πεθερὰ καὶ πεθερό.

Τί εἶναι ;

§ 33. Τὸ -εις καὶ τὸ -ει στὸ τέλος
τῶν ρημάτων

παίζεις		παίζει
τρέχεις		τρέχει
διαβάζεις		διαβάζει
γράφεις		γράφει

Νὰ τὰ διαβάσετε τὰ ρήματα αὐτά. Νὰ πῆτε σὲ τί τελειώ-
νουν τὰ ρήματα πού εἶναι ἀριστερὰ καὶ σὲ τί τελειώνουν τὰ ρή-
ματα πού εἶναι δεξιὰ.

Πῶς τὸ ἔχετε γραμμένο τὸ ις καὶ τὸ ιι ;

|| Τὸ εις καὶ τὸ ει στὸ τέλος τῶν ρημάτων τὰ γρά-
φομε μὲ ἔ ψ ι λ ο γ ι ὶ ὶ τ α . ||

***Άσκηση 188.** Ἀπὸ τίς προτάσεις αὐτὲς νὰ πῆτε πρῶτα τὰ ρήματα
πού τελειώνουν σὲ -εις καὶ κατόπι ἐκεῖνα πού τελειώνουν σὲ -ει.

Ἐσὺ σκάβεις τὸν κῆπο. Ἐπειτα φυτεύεις λουλούδια
καὶ σπόρους. Βάζεις τὸ φουσκὶ ἐπάνω. Στὸ τέλος τὰ πο-
τίζεις μὲ τὸ ποτιστήρι. Περιμένεις ν' ἀνθίσουν τὰ λου-
λούδια, νὰ φυτρώσουν οἱ σπόροι καὶ εἶσαι ὄλο χαρά.

Ὁ περιβολάρης ὀργώνει τὸ περιβόλι. Σπέρνει καὶ
φυτεύει λαχανικά. Σκαλίζει, ποτίζει, βοτανίζει. Στὸ τέ-
λος στέλνει τὰ λαχανικά στὴν ἀγορὰ καὶ λογαριάζει τὰ
χρήματα πού παίρνει.

***Άσκηση 189.** Στὸ παιχνίδι αὐτό, ὅπου εἶναι οἱ τελίτσες νὰ γρά-
ψετε σωστά τὸ -εις καὶ τὸ -ει.

—Ποιὸς εἶναι, ποιὸς χτυπά... | --Ἐγὼ εἶμαι, ἐγὼ χτυπῶ.
τὴν πόρτα, ποιὸς βροντά... | ὁ Γιάννης, ὁ Γιαννάκης.

—Τί θέλ . . . , τί θέλ . . .

τί θέλ . . . , τί γυρεύ . . .

Ἄσκηση 190. Ὅπου εἶναι οἱ τελίτσες νὰ γράψετε τὰ ῥήματα πού
χρειάζεται.

Ὅταν σὲ κυνηγοῦσε Στὸ περιβόλι πα-
τάτες Τὰ χόρτα Ἐσὺ γράμ-
ματα Ὁ Νικάκης Αὐτὸς ἐκεῖ.....
..... Ἐκεῖνος Ἡ
Νίτσα.....

Τὰ ῥήματα : φεύγεις, φυτεύεις, ξεριζώνεις, μαθαί-
νεις, γράφει, διαβάζει, λογαριάζει, τραγουδάει.

Ἄσκηση 191. Νὰ πῆτε τὴ δουλειά πού κάνει ὁ γεωργός, ὁ χρι-
στης, ἡ μοδίστρα, ὁ τσαγγάρης, ὁ μαθητής, ὁ ζωγράφος.

Παράδειγμα : Ὁ γεωργὸς ὀργώνει τὸ χωράφι.

Ἄσκηση 192. Δυὸ ἀπὸ τὶς προτάσεις αὐτὲς νὰ τὶς ἀντιγράψετε
ἔδω ἀπὸ κάτω.

.....
.....
Ἄσκηση 193. Νὰ συμπληρώσετε τὶς προτάσεις μὲ τὰ ῥήματα πού
εἶναι στὸ πλάγι :

Ὁ ψαράς	τὰ δίχτυα	θερίζει
Ὁ θεριστής		ὀδηγεῖ
Ὁ σωφὲρ	τὸ αὐτοκίνητο	ρίχνει
Ἐσὺ	πολύ.	διαβάζει
Δὲ	γρήγορα.	γράφεις
Στρογγυλὰ γράμματα		τρέχεις.

Ἐγὼ διαβάξω
ἐσὺ διαβάξεις
αὐτὸς διαβάξει.

Τὰ ρήματα πού ἔχουν μπροστά τή λέξη *ἐγώ* τελειώνουν σέ *οοο* καί τὸ *οοο* τὸ γράφομε μὲ *ὦ μέγα*.

Τὰ ρήματα πού ἔχουν μπροστά τή λέξη *ἐσύ* τελειώνουν σέ *ις* καί τὸ *ις* τὸ γράφομε μὲ *ἔψιλο γιώτα*.

Τὰ ρήματα πού ἔχουν μπροστά τή λέξη *αὐτός* τελειώνουν σέ *ι* καί τὸ *ι* τὸ γράφομε μὲ *ἔψιλο γιώτα*.

* **Άσκηση 194.** Νά πῆτε ἀπὸ δύο ρήματα μὲ τή λέξη *ἐγώ* μπροστά, δύο μὲ τή λέξη *ἐσύ* καί δύο μὲ τή λέξη *αὐτός*.

* **Άσκηση 195.** Νά γράψετε τρεῖς προτάσεις: μιὰ μὲ ρῆμα μὲ τὸ *ἐγώ* μπροστά, ἄλλη μὲ τὸ *ἐσύ* μπροστά καί ἄλλη μὲ τὸ *αὐτός*.

Μαντέματα.

*Κλειδώνεις μανταλώνεις
κι ὁ κλέφτης πάλι μέσα.*

Τί εἶναι ;

*Τρέχει πάει πάει
καί στὰ πίσω δὲν κοιτάει.*

Τί εἶναι ;

§ 34. Ἡ λήγουσα στὰ ρήματα παίρνει περισπωμένη.

Τραγουδῶ	καλλιερῶ
τραγουδᾶς	καλλιεργεῖς
τραγουδᾷ	καλλιεργεῖ
τραγουδοῦν	καλλιεργοῦν.

Σὲ ποιά συλλαβὴ τονίζονται ὅλα αὐτὰ τὰ ρήματα ;
Τί τόνο παίρνουν ;

Τί σκέψη κάνετε για τόν τόνο πού παίρνουν τὰ ρήματα
στη λήγουσα ;

|| Ἡ λήγουσα στὰ ρήματα παίρνει περισπω-
μένη. ||

Ἐσκηση 196. Στὸ ποίημα *Χορὸς* νὰ πῆτε ποιὰ εἶναι τὰ ρήματα
πού τονίζονται στὴ λήγουσα καὶ τί τόνο παίρνουν :

Χορὸς.

Νὰ χαρῶ τὸ χορὸ
μὲ τὸ βῆμα ζωηρό !
Τὸ παιδί τραγουδεῖ
καὶ παπούτσια δὲ φορεῖ.
Ποῖος *μπορεῖ* ποῖος θαρρῆ
νὰ χορέψουμε μαζὶ
ταχιρὶ ταχιρὶ
κι ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.

Μὴ μιλάς, μὴ γελάς
ἴσια, μὴν παραπατάς !
Μπρός, παιδιά, μὲ καρδιά
κάντε μιὰ γυροβολιά !
Μὲ χαρὰ, ζωηρὰ
πάρτε τὸ ρυθμὸ παιδιά,
ταχιρὶ ταχιρὶ
κι ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.
(B. Ρῶτα, Παιδικὰ τραγούδια).

Τὸ ποίημα αὐτὸ νὰ μάθετε νὰ τὸ λέτε ἀπ' ἔξω.

Ἐσκηση 197. Στὶς προτάσεις αὐτὲς νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω
ἀπὸ τὰ ρήματα πού τονίζονται στὴ λήγουσα καὶ νὰ πῆτε τί τόνο
παίρνουν.

Ὁ Δημητράκης πάντα ἀργεῖ νὰ ρθῆ στὸ σχολεῖο. Ἐυπνᾶ ἀργά, κρεμᾶ τῆ σάκα του καὶ ἀγάλια ἀγάλια τραβᾶ γιὰ τὴν τάξη του. Στὸ δρόμο βλέπει τὶς πάπιες νὰ κολυμποῦν στὰ νερά. Σταματᾶ καὶ τὶς χαζεύει πῶς βουτοῦν μὲ τὸ κεφάλι. Ὁ δάσκαλος πάντα τὸν μαλώνει : — Πολὺ ἀργεῖς, Δημητράκη. Γιατὶ δὲν ξυπνᾶς νωρὶς ;

Ἀσκηση 198. Νὰ συμπληρώσετε τὶς προτάσεις αὐτὲς μὲ τὰ ρήματα ποὺ εἶναι στὸ πλάγι :

Ποιὸς σ' ἔδειρε καὶ	;	κολλοῦν
Ἐγὼ πάντα παίζω καὶ		κυνηγᾶ
Τὰ παιδιὰ	γραμματόσημα.	κλαῖς
Ὁ κυνηγὸς λαγοῦς		ἀργεῖς
Νὰ μὴ	, Δημητράκη.	καλλιεργεῖ
Ὁ γεωργὸς	τὸ χωράφι του.	γελῶ.

Ἀσκηση 199. Ὅπου εἶναι οἱ τελίτσες, νὰ γράψετε τὰ ρήματα ποὺ χρειάζεται :

Τὰ πουλιὰ Τὰ ψάρια Ὁλοένα τὸ τόπι σου Ὁ ἥλιος νὰ βασιλέψη. Ἄπ' ὅλους περισσότερο Καινούριο φόρεμα Στὰ χέρια σου τί ;

Τὰ ρήματα : *πετοῦν, κολυμποῦν, πετᾶς, ἀργεῖ, πηδῶ, φορεῖς, κρατᾶς.*

Ἀσκηση 200. Ἀπὸ τὰ ρήματα αὐτά, νὰ ἀντιγράψετε ἀπὸ κάτω μόνο ὅσα τονίζονται στὴ λήγουσα.

Πηδῶ, τρέχω, παίζω, γελῶ, θέλεις, ἀργεῖς, χωρίζει, πονεῖ, διαβάζει, θωρεῖ, διψᾶ, γράφουν, βουτοῦν, πέφτει, κλαῖς, ἀνάβεις, πετᾶς, λέγω, χτυπῶ, ξεχνοῦν, τραγουδοῦν.

Άσκηση 201. Ένα παιδάκι να λήη ρήματα που τονίζονται στη λήγουσα, ένα άλλο να τὰ γράφη στον πίνακα.

Μάντεμα.

*Άνοιγοκλειούη σί κάμαρες
καί κρότος δὲ γροικιέται.*

Τί εἶναι ;

Έπανάληψη

Νά πῆτε ρήματα που φανερόηουν τις δουλειές που κάνουν τὰ ὀνόματα ὅπως : ὁ γεωργός ὀργώνει.

Νά πῆτε ρήματα με τῆ λέξη *εγὼ* μπροστά.

Νά πῆτε ρήματα με τῆ λέξη *εσὺ* μπροστά.

Νά πῆτε ρήματα με τῆ λέξη *αὐτός* μπροστά.

Πῶς τὸ γράφομε τὸ οοο στὸ τέλος τῶη ρημάτων ;

Πῶς τὸ γράφομε τὸ ιις στὸ τέλος τῶη ρημάτων ;

Πῶς τὸ γράφομε τὸ ιι στὸ τέλος τῶη ρημάτων ;

Νά πῆτε ρήματα που τονίζονται στη λήγουσα ἑί τόηο παίρουν ;

§ 33. Πῶς γράφονται μερικὲς λέξεις.

(Ἐντωνυμίες)

Νά διαβάσετε τις προτάσεις αὐτές :

Ἐγὼ τραγουδῶ καλά.

Ἐμεῖς γράφομε.

Ἐμένα με λέηε Γιάννη.

Ἐμᾶς με τὸ Νίκο μᾶς

Ἡ δασκάλα μῶ ἔδωσε
ἕνα τόπι.

ἔβαλαν στὸ ἴδιο θρανίο.

Νά πῆτε : ποιὲς λέξεις πρέπει να προσέξετε ἔδῶ.

Νά πῆτε : πῶς εἶναι γραμμένη ἡ κάθε λέξη ἀπ' αὐτές και τί τόηο παίρνει.

Άσκηση 202. Τις λέξεις αυτές να τις αντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω :
Στὴν πρώτη γραμμὴ ἐκείνες ποὺ παίρνουν ὄξεια, στὴν ἄλλη ὅσες παίρ-
νουν περισπωμένη.

Άσκηση 203. Ἐνα παιδάκι νὰ τις διαβάξῃ τις λέξεις αυτές, ἕνα
ἄλλο νὰ τις γράφῃ στὸν πίνακα.

Νὰ διαβάσετε αὐτὲς τις προτάσεις :

Ἐσὺ χορεύεις καλά. **Ἔσεῖς** χορεύετε καλά.
Ἐσένα σοῦ πᾶνε οἱ πλεξίδες. **Σεῖς** ζωγραφίζετε ὁμορφα.
Σὺ δὲν τόθελος νὰ **σέ** βάλουν **Ἐσᾶς**, ποὺ διαβάσατε κα-
στὸ χορό. λά, **σᾶς** εἶπε μπράβο ἢ
κυρία.

Αὐτὸς διαβάζει.

Αὐτὴ γράφει.

Αὐτὸ παίζει.

Νὰ πῆτε : ποιὲς λέξεις πρέπει νὰ προσέξετε ἐδῶ.

Νὰ πῆτε : πῶς εἶναι γραμμὲν ἢ κάθε λέξη καὶ τὶ τόνο
παίρνει.

Άσκηση 204. Νὰ αντιγράψετε πρώτα τις λέξεις ποὺ παίρνουν
ὄξεια, κατόπι ἐκείνες ποὺ ἔχουν περισπωμένη.

Άσκηση 205. Ἐνα παιδάκι νὰ τις διαβάξῃ τις λέξεις αυτές, ἕνα
ἄλλο νὰ τις γράφῃ στὸν πίνακα.

§ 36. Πῶς γράφονται μερικὲς ἄλλες λέξεις.

(Π ρ ο θ έ σ ε ι ς)

Νὰ διαβάσετε αὐτὲς τις προτάσεις :

Ἐγὼ γράφω **μὲ** χρωματιστὸ μολύβι. **Χωρὶς** κιμωλία

δὲν μποροῦμε νὰ γράφωμε στὸν πίνακα. Δὲς το σὲ μένα τὸ κόκκινο μολύβι. Μοιραστήκαμε ἀπὸ πέντε βώλους. **Πὰ** νὰ πάω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα **ὡς** τὸν Πειραιᾶ, ξοδεύω **ἀντὶ** τρία, ὅπως νόμιζα, ἐφ' ἂν ἑκατοστάρικα.

Νὰ πῆτε : ποιὲς λέξεις πρέπει νὰ προσέξετε σις προτάσεις αὐτές.

Νὰ πῆτε : πῶς εἶναι γραμμένη ἡ κάθε λέξη καὶ τί τόνο παίρνει.

Ἄσκηση 206. Τίς λέξεις αὐτὲς νὰ τις ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω.

Ἄσκηση 207. Ἐνα παιδάκι νὰ τις διαβάξῃ τις λέξεις αὐτές, ἕνα ἄλλο νὰ τις γράφῃ στὸν πίνακα.

§ 37. Πῶς γράφονται μερικὲς ἄλλες λέξεις.

(Ἐπιρρηματα)

Νὰ διαβάσετε αὐτὲς τις προτάσεις :

Ἔλα κοντά μου. **Ἔξω** καὶ **πίσω** ἀπὸ τὸ σχολ-
Μαζὶ θὰ πᾶμε περίπατο. λεῖτο ἔχομε φυτέψει πολλὰ
Ἀπὸ ἐδῶ ἔσοια μὲ **ἐκεῖ** δέντρα.
πηδᾷ ὁ Τάκης. Στὸ διάλειμμα τρέχαμε **ἐπά-
νω κάτω** καὶ παίζομε **γύρω**
ὄχι τὸ φρέσκο ψωμί ; **στὴν ἐκκλησία.**
—Ναί, μάλιστα, μὰ νὰ **μὴ**
εἶναι ζεστό, ἐπειδὴ βλέπτει στὰ δόντια καὶ στὸ στομάχι.

Ποιὲς λέξεις πρέπει νὰ προσέξετε ἐδῶ ;

Νὰ πῆτε πῶς εἶναι γραμμένη ἡ κάθε λέξη.

Ἄσκηση 208. Τίς λέξεις αὐτὲς νὰ τις ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω :

Ἄσκηση 209. Ἐνα παιδάκι νὰ τις διαβάξῃ τις λέξεις αὐτές, ἕνα ἄλλο νὰ τις γράφῃ στὸν πίνακα.

Νὰ διαβάσετε αὐτὲς τὶς προτάσεις :

Γράφομε **τώρα** στὸν πί- **Σήμερα** κάνει καλὸ καιρὸ.
νακα. **Χιτὲς** καὶ **προχιτὲς** φυ-

Ἔστερα θὰ βγοῦμε νὰ παί- **σοῦσε.**

ξωμε. **Τότε** θὰ χορέψουν τὰ **Ἄθριο** καὶ **μεθαῦριο** εἶναι
κορίτσια. **Πότε** θὰ ἔρθῃς στὸν σκόλη· **παιχνίδι** ποὺ θὰ
κῆπο; **Κάποτε** παίζαμε πατίνι. **κάνουμε!**

Ποιὲς λέξεις πρέπει νὰ προσέξετε ἐδῶ ;

Νὰ πῆτε πῶς εἶναι γραμμένη ἡ κάθε λέξη.

Ἄσκηση 210. Τὶς λέξεις αὐτὲς νὰ τὶς ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω :

Ἄσκηση 211. Ἐνα παιδάκι νὰ τὶς διαβάξῃ, ἓνα ἄλλο νὰ τὶς
γράψῃ στὸν πίνακα.

Νὰ διαβάσετε αὐτὲς τὶς προτάσεις :

Νὰ συνηθίσετε νὰ γρά- **Ἔτσι** δὲν κάθεσαι **διόλου**
φετε **γρήγορα.** **καλά,** Ἄριστείδη. **Ὅσο**

Μεταξούλα, **ἀκόμα** νὰ τοι- **πὸ** ὀρθὸ κρατᾷς τὸ κορμί
μαστιῆς ; **Νὰ** ξυπνᾷτε **πρωῖ.** **σου,** **τόσο** καλύτερα στὴν

Ἄντωνία, **πῶς** εἶναι ἡ μα- **ὕγεια** σου θὰ εἶσαι. **Πόσο**

μά σου ; **Εἶναι** **λίγο** καλύ- **χρονῶν** εἶσαι, **Γιῶργο ;**

τερα. **Πολὺ** μικρὸς εἶσαι **ἀκόμη.**

Ποιὲς λέξεις πρέπει νὰ προσέξετε ἐδῶ ;

Νὰ πῆτε πῶς εἶναι γραμμένη ἡ κάθε λέξη.

Ἄσκηση 212. Τὶς λέξεις αὐτὲς νὰ τὶς ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω :

Άσκηση 213. Ένα παιδάκι να τις διαβάξη τις λέξεις αυτές, ένα άλλο να τις γράφη στον πίνακα.

§ 38. Πώς γράφονται μερικές άλλες λέξεις.

(Σύνοδοι)

Να διαβάσετε αυτές τις προτάσεις :

Και έμεις **κι** άλλα παιδιά θα πάμε έκδρομή. **Άλλα** **δταν** κάμη καλό καιρό, **γιατί** άλλέως δέ θα μπορέσωμε να παίξωμε στην έξοχή.

Ποιές λέξεις πρέπει να προσέξετε στις προτάσεις αυτές ;

Να πητε πώς είναι γραμμένη ή κάθε λέξη.

Άσκηση 214. Τις λέξεις αυτές να τις αντιγράψετε εδώ από κάτω :

Άσκηση 215. Ένα παιδάκι να τις διαβάξη τις λέξεις αυτές, ένα άλλο να τις γράφη στον πίνακα.

§ 39. Οι αριθμοί ένα έως δέκα.

1 ένα	6 έξι
2 δύο	7 επτά
3 τρία	8 οκτώ
4 τέσσερα	9 εννέα
5 πέντε	10 δέκα.

|| Νά θυμάσσι : οι αριθμοί ένα, έξι, επτά, ||
παίρνουν δασεία.

Άσκηση 216. Να αντιγράψετε τους αριθμούς 1 — 10 εδώ από κάτω :

Άσκηση 217. Ένα παιδάκι να λήη τους αριθμούς, ένα άλλο να τους γράφη με γράμματα στον πίνακα.

§ 40. Οί δεκάδες.

10 δέκα	60 εξήντα
20 είκοσι	70 εβδομήντα
30 τριάντα	80 ογδόντα
40 σαράντα	90 ενενήντα
50 πενήντα	100 εκατό.

Νά θυμᾶστε : οί δεκάδες *εξήντα*, *εβδομήντα*, *εκατό* παίρνουν *δασεία*.

Οί δεκάδες πού τελειώνουν σέ —ήντα γράφονται *μέ ήτα*.

Άσκηση 218. Τις δεκάδες από τὸ 10—100 νά τις ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω :

Άσκηση 219. Ένα παιδάκι νά λήη τις δεκάδες, ἕνα ἄλλο νά τις γράφῃ *μέ γράμματα* στὸν πίνακα.

Δασεία παίρνουν οί ἀριθμοί : ἕνα, ἕξι, ἑπτὰ — εξήντα, εβδομήντα, εκατό.

§ 41. Λέξεις *μέ τὸ ιά*.

Παιδιά	χέρια
φωτιά	πιάνω
βαθιά	βιάζομαι.

Όλες αὐτὲς οί λέξεις ἔχουν στὴν ἀρχὴ ἢ στὸ τέλος τὸ *ιά*. Πῶς τὸ γράφουν τὸ *ιά* ;

Τὸ *ιά* στὶς λέξεις τὸ γράφομε *μέ γι ὦ τ α καὶ ἄ λ φ α*.

Άσκηση 220. Ἀπέναντι ἀπὸ τὰ φρούτα νὰ γράψετε τὰ δέντρα:
ἔτσι : καρύδι — καρυδιά.

Καρύδι	βερούκοκο
σύκο	ροδάκινο
μῆλο	κεράσι
ἀχλάδι	φουντούκι
κάστανο	μύγδαλο
μούσμουλο	μοῦρο

Άσκηση 221. Ἀπέναντι ἀπὸ τὶς λέξεις πὺ φανερώνουν ἕνα πρᾶγμα, νὰ γράψετε τὶς λέξεις πὺ φανερώνουν πολλὰ πρᾶγματα ἔτσι:
ἄρνι — ἀρνιά.

Ἄρνι	γατὶ
πανὶ	τραπέξι
παπὶ	μαντήλι
σκυλὶ	δόντι

§ 42. "Ὅλες οἱ λέξεις γράφονται χωριστά.

Ὁ πατέρας μου, οἱ γάτες, το φαγίτης, δῶσε του, οἱ συγγενεῖσ της.

Εἶναι καλὰ γραμμένες οἱ λέξεις αὐτές :

Ποιὸ εἶναι τὸ λάθος τους :

Ἐνα παιδάκι νὰ τὶς γράψῃ σωστὰ στὸν πίνακα ἔτσι :

Ὁ πατέρας μου, οἱ γάτες, τὸ φαγί της, δῶσε του, οἱ συγγενεῖς της.

<p><i>Νὰ μὴ ξεχνᾶτε : τὴν κάθε λέξη στὴν πρό- ταση τὴ γράφομε χωριστά.</i></p>
--

§ 43. Ασκήσεις για επανάληψη

Άσκηση 222. Να διαβάσετε τις προτάσεις αυτές και να πείτε για ποιόν, είτε για τί μας μιλάει ή κάθε πρόταση.

Σήμερα πέφτει βροχή όλη μέρα. Τα παιδιά κάθονται στο σπίτι. Ο Γιαννάκης ζωγραφίζει. Η Έλενίτσα πλέκει. Ο Γιωργάκης φτιάχνει ανεμόμυλο. Ο μικρός ό Μίμης κοιμάται στην κούνια του. Η μαμά μαγειρεύει στην κουζίνα.

Άσκηση 223. Να λέτε προτάσεις απαντώντας στις ερωτήσεις αυτές :

Με τί σκοπίζομε ; Με τί καθαρίζομε τόν πίνακα ;
Με τί γράφομε τó μάθημα στό τετράδιο ; Με τί γράφομε στόν πίνακα ; Με τί ποτίζομε τὰ λουλούδια ; Με τί θερίζομε τὰ σιτάρια ; Με τί τὰ άλωνίζομε ;

Άσκηση 224. Όπου είναι οι τελίτσες, να γράψετε τις λέξεις που είναι από κάτω, για να συμπληρωθούν οι προτάσεις αυτές :

Τó μάθημά σου διάβαζε. Τis εικόνες
Τὰ λουλούδια Καθαρό άέρα Τis δουλειές σου όλες Τὰ ζώα να τὰ Τὰ πουλιά να μην τὰ Τους μεγαλύτερους σου να Στους γονείς σου ποτέ να μην

Οι λέξεις : *ανάπνεε, πόμισε, ζωγράφισε, τιμάς, αγαπάς, τελείωνε, αντιμειλάς, κυνηγάς.*

Άσκηση 225. Με τις λέξεις αυτές να κάμετε προτάσεις :

1. Έξοχή, δέντρο, φωλιά, πουλάκια.
2. Ποταμάκι, παιδιά, ψάρια.
3. Νάσος, σιδηρόδρομος, καπνός, τραίνο, ταξίδι.

Άσκηση 226. Τις προτάσεις από τις λέξεις της δεύτερης σειράς να τις γράψετε εδώ από κάτω :

Άσκηση 227. Στο ποιήμα *Τὸ καλοκαίρι* νὰ σφύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὰ ὀνόματα.

Τὸ καλοκαίρι

Ὁ κόσμος λάμπει
σὰν ἓνα ἀστέρι,
βουνὰ καὶ κάμποι
δέντρα, νερὰ
γορτιάζουν πάλι
καθὼς προβάλλει
τὸ καλοκαίρι
Θεοῦ χαρὰ !

Φωνοῦλες, γέλια
φέρνει τ' ἀγέρι
μεσ' ἀπ' τ' ἀμπέλια
τὰ καρπερά.
Παιδιά, ἀγγελούδια,
ψέλνουν τραγούδια
στὸ καλοκαίρι
Θεοῦ χαρὰ !

Ἡ φύση ὅλη
σὰν περιβόλι
τὸ καλοκαίρι
Θεοῦ χαρὰ !

(Κ. Παλαμάς)

Άσκηση 228. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ νὰ τὰ ἀντιγράψετε ἀπὸ κάτω σὲ δύο στήλες : στὴ μιὰ τὰ ὀνόματα ποὺ φανερώνουν σπιτικά ζῶα, στὴν ἄλλη ὅσα φανερώνουν ζῶα τοῦ δάσους.

ἀρκοῦδα, ἀγελάδα, ἀλεπού, ἄλογο, πρόβατο, λύκοι, γου-
ρούνι, γίδα, ἀγριογούρουνο, σκύλος, βερβερίτσα, λαγός.

Άσκηση 229. Τὸ ἴδιο νὰ κάμετε μὲ τὰ ὀνόματα τῶν πουλιῶν.
κοράκι, κότα, γεράκι, καναρίνι, πέρδικα, πετεινό, ὄρ-
τύκι, χήνα, πάπια, ἀετός, περιστέρι, τρυποκλάδι.

Άσκηση 230. Τὸ ἴδιο νὰ κάμετε μὲ τὰ ὀνόματα αὐτὰ ποὺ φαγε-
ρώνουν δέντρα τοῦ δάσους καὶ τοῦ περιβολιοῦ :

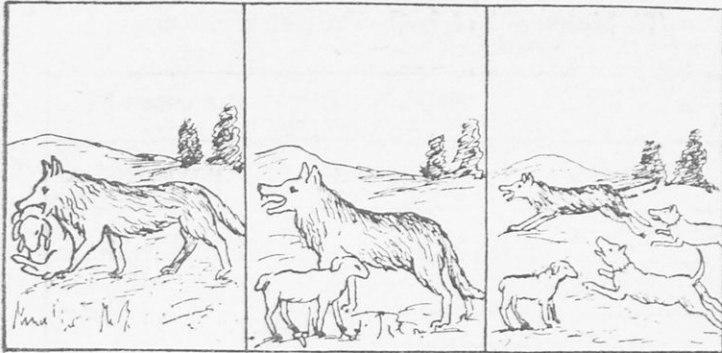
ἔλατο, μηλιά, πεῦκο, ἀγλαδιά, πορτοκαλιά, ὄξιά,
βελανιδιά, μουσμουλιά, φουντουκιά, κερασιά,
καστανιά, βερυκοκιά.

Άσκηση 231. Νὰ πῆτε :

Τὶ πρᾶγμα εἶναι τὸ παλτό ; Ἡ καρδιά ; Τὸ ἀηδόνι ;
Τὸ χέλι ; Τὸ τριαντάφυλλο ; Τὸ κρεβάτι ; Τὸ σφυρί ; Τὸ
κανόνι ; Ἡ σβούρα ; Τὰ μῆλα ; Τὸ περιστέρι ; Τὸ σα-
κάκι ; Ὁ βασιλικός ; Τὸ τραπέξι ; Τὸ πριόνι ; Τὸ σπαθί ;
Τὸ τόπι ; Τὸ σταφύλι ; Ἡ λεμονιά ;

Ἄ π ά ν τ η σ η : ψάρι, δέντρο, λουλούδι, ροῦχο, ἐπι-
πλο, ἐργαλεῖο, πουλί, ὄπλο, παιχνίδι, φραῦτο.

‘Ο λύκος και τὸ ἀρνάκι.

Νὰ κοιτάξετε τὶς εἰκόνες καὶ νὰ ἀπαντήσετε στὶς ἐρωτήσεις :

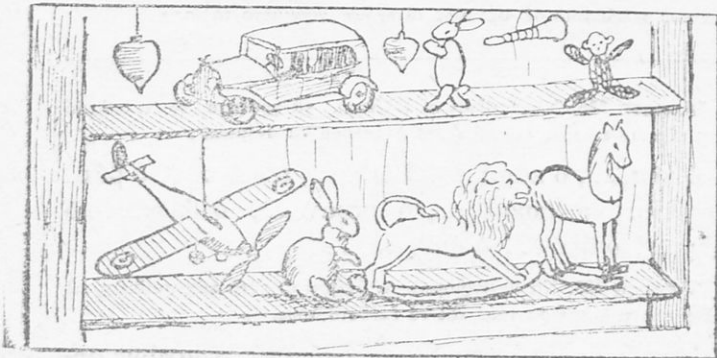
Τὶ κρατᾷ στὸ στόμα του ὁ λύκος ;

Ἐξέρετε γιὰτί ἄφησε γιὰ μιὰ στιγμή κάτω τὸ ἀρνάκι ; (Τὸ ἀρνάκι παρακάλεσε τὸ λύκο νὰ τοῦ τραγουδήσῃ προτοῦ τὸ φάῃ).

Ποιοὶ ἄκουσαν τὸ τραγούδι τοῦ λύκου ;

Τὶ ἐγίνε κατόπι ;

Ἄσκηση 232. Νὰ τὸ διηγηθῆτε ὅλο τὸ παραμῦθι : «Μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ ἦταν ἓνας λύκος . . . ».

Ἄσκηση 233. Νὰ κοιτάξετε τὴν εἰκόνα καὶ νὰ πῆτε τὰ ὀνόματα τῶν παιχνιδιῶν ποὺ ἔχουν στὴ βιτρίνα τοῦ καταστήματος. Νὰ κάμετε προτάσεις μὲ τὰ ὀνόματα αὐτά.

Άσκηση 234. Νά συμπληρώσετε τὸν κατάλογο αὐτὸν μὲ τὰ ὀνόματα τῶν ξέντρων τῆς πατρίδας σας, τῶν φρούτων καὶ τῶν λουλουδιῶν.

Τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια τοῦ τύπου μας :

Δέντρα	Φρούτα	Λουλούδια
καρυδιά	καρύδια	μαντζουράνα
.....
.....
.....
.....
.....

Ἔνας πεῦκος μεσ' στὸν κάμπο
γέρασε ὁ φτωχός,
στέκει ἐκεῖ πρωὶ καὶ βράδου
βράδου μοναχός.

Άσκηση 235. Ἀπὸ τοὺς στίχους αὐτοὺς νά ἀντιγράψετε τὰ ὀνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ -ος' πῶς τὸ ἔχουν γραμμένο τὸ -ος ;

Άσκηση 236. Ὅπου εἶναι οἱ τελίτσες, νά γράψετε τὸ τελευταῖο μέρος τῆς κάθε λέξης γιὰ νά ἔχετε ὁλόκληρα τὰ ὀνόματα :

ὁ κῆπ. . . , ὁ κάμπ. . . , ὁ ἀετ. . . , ὁ κοῦκ. . . , ὁ βάτ. . .
ὁ σκύλ. . . , ὁ δάσκαλ. . . , ὁ οὐραν. . . , ὁ βοσκ. . . , ὁ
βράχ. . . , ὁ ἥλι. . . , ὁ ἄνθρωπ. . . ,

Άσκηση 237. Νά ἀντιγράψετε τὰ ὀνόματα αὐτὰ τῶν παιδιῶν, μὲ τὰ ὀνόματα τοῦ πατέρα τους καὶ τὰ ἐπίθετά τους.

Ἀντώνιος Ἰωάννου Σταματοπούλος, Ἀθανάσις Δημητρίου Γιαννακόπουλος, Νικηφόρος Θεοδώρου Σταθάτος, Γεώργιος Πέτρου Ποταμιάνος.

Άσκηση 238. Από τους στίχους αυτούς να αντιγράψετε τα όνόματα που τελειώνουν σε -ο' πώς το έχουν γραμμένο το -ο ;

Σκόλασμα

Το κουδούνι σήμανε
κλειστε το βιβλίο,
βγατε, βγατε γρήγορα
έξω από το σχολείο.

Άστε πιά τα γράμματα
και τις άλλες, άστε,
πήδους και τρεχάματα
και παιχνίδια πιάστε.

(B. Ράτα, Παιδικά τραγούδια)

Άσκηση 239. Να το συμπληρώσετε τα όνόματα αυτά. Τα δεύτερα είναι όνόματα γυναικών' θυμηθήτε πώς γράφομε το -οοο στα γυναικεία όνόματα.

Το δέντρο. , το αύγ. , το χόρτ. , το βουν. , το πρόβατ. , το σύννεφ. , το ξύλ. , το νερ. , τον άνθρωπ. , τον άνεμ. .

Μαριγ. , Βασίλ. , Φρόσ. , Δέσπ. , Μέλπ. , Χρύσ.
Κλει. , Άργυρ. , Λενι. , Καλυψ. .

Παροιμία

Ό Θεριστής θερίζει
ό Άλωνάρης άλωνίζει.

Άσκηση 240. Στην παροιμία αυτή, ποιά είναι τα όνόματα που τελειώνουν σε -ης ; πώς το έχουν γραμμένο το -ης ;

Άσκηση 241. Όπου είναι οι τελίτσες, να γράψετε το τελευταίο μέρος της λέξης για να συμπληρωθούν οι προτάσεις αυτές :

Ό ναύτ. . . ταξιδεύει στη θάλασσα. Ό περιβολάρ. . . ποτίζει το περιβόλι. Ό Δημητράκ. . . διαβάζει. Ό Νι-

κάκ. . . ζωγραφίζει. Ὁ τσαγγάρο. . . μπαλώνει τὰ παπούτσια. Ὁ φούρναρο. . . ψήνει ψωμί.

Ἡ σκιά μου

Ἔχω μιὰ μικρὴ σκιά,
ποῦ παντοῦ μ' ἀκολουθᾷ.
Κοίτα την, πῶς με κοιτάζει,
πῶς τῆς μοιάζω καὶ μοῦ μοιάζει!
Ἀπ' τὰ νύχια ὡς τὴν κορφὴν
εἴμαστ' ἓνα ἐγὼ κι' αὐτή.
Σὰν πηδάω στὸ κρεβάτι,
μ' ἀκολουθαίει κι' αὐτὴ τρεχάτη.

(Α. Ταμπακοπούλου, Κρινολούλουδα)

Ἀσκηση 242. Ἀπὸ τὸ ποίημα *Ἡ σκιά μου* νὰ ἀντιγράψετε πῶς τρία θηλυκὰ ὀνόματα ποῦ τελειώνουν σὲ -η· πῶς τὸ ἔχουν γραμμμένο τὸ -η;

Ἀσκηση 243. Νὰ συμπληρώσετε τὰ θηλυκὰ αὐτὰ ὀνόματα γυναικῶν καὶ πόλεων :

Ἑλλ. , Κικ. , Πηνελόπ. , Εἰρήν. , Περσεφόν. ,
Τρίπολ. , Κομοτην. , Θεσσαλονίκ. , Ξάνθ. ,
Κοζάν. .

Ἀσκηση 244. Ἀπὸ τὸ ποίημα *Σύναξη πουλιῶν* (βλ. σ.) νὰ ἀντιγράψετε τὰ ὀνόματα ποῦ τελειώνουν σὲ -ες· πῶς ἔχουν γραμμμένο τὸ -ες;

Σύναξη πουλιῶν

Ἔξω εἶναι ὅλες οἱ γλυκάδες
περιβόλια, πρασινάδες,
καλαμιῶνες, κρύα νερά,
σπόροι, ἀκρίδες, σεραπετὰ
καὶ σκουλήκια καὶ μαμούνια
πεταλοῦδες καὶ ζουζούνια!

Κὰ-κὰ-κὰ οἱ κότες κὰ-κὰ-κὰ,
πὰ-πὰ-πὰ οἱ πάπιες πὰ-πὰ-πὰ,
κρὰ-κρὰ-κρὰ οἱ χῆνες κρὰ- κρὰ-κρὰ,
γλοῦ-γλοῦ-γλοῦ οἱ γάλοι γλοῦ-γλοῦ-γλοῦ,
ὅλη ἀνάστατη εἶναι ἡ πλάση
λὲς ὁ κόσμος θὰ χαλάση.

(B. Ρῶτα, Παιδ. Τραγούδια)

Ἄσκηση 245. Ἀπὸ τίς προτάσεις αὐτὲς νὰ ἀντιγράψετε τὰ ἄρθρα
ἐν τρεῖς σειρὰς : στὴν πρώτη ὅσα παίρνουν δασεῖα, στὴ δεύτερη ὅσα
παίρνουν περισπωμένη καὶ στὴν τρίτη ὅσα παίρνουν ὀξεῖα :

Βλέπω τὸν Ἄντρεά νὰ παίξει στὴν αὐλή. Ἡ σάκα
τοῦ Τάκη ἔχει κλειδάκι. Τὰ χέρια τῶν παιδιῶν πρέπει
νὰ εἶναι πάντοτε καθαρά. Ὁ πατέρας τῆς Ἐλένης εἶναι
μηχανικός. Ἡ δασκάλα ἔβαλε τίς μαθήτριες νὰ χορέ-
ψουν. Οἱ μαθητὲς ἔπαιξαν τόπι. Τὸ ἀρνὶ βελάζει. Τὰ
μαντρόσκυλα διώχνουν τοὺς λύκους. Ὁ μάρμαρα Θύ-
μιος ἔπιασε τὴν ἄλεπού στὸ δόκανο.

Ἄσκηση 246. Στις λέξεις αὐτὲς ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ υ νὰ βάλετε
τὸ πνεῦμα ποὺ χρειάζεται :

υπόγειο, υγρός, υγρασία, υγεία, ὕψος, υφάντρα,
υφαίνω, ύφασμα, ὕπνος υπναράς, υπόθεση.

Τὸ καράβι

Γλιστρᾶς καραβάκι,
γλιστρᾶς στὸν ἀφρὸ
καὶ τ' ἄσπρο πανάκι
φουσκώνει ἐλαφρό.

Γλιστρᾶς καὶ θὰ φτάσης
στὰ ξένα ταχειά,
ὦ! μὴ μᾶς ξεχάσης
ἐκεῖ στὰ μακρῶνά.

(Ἄ. Ταμπακοπούλου, Κρινολούλουδα)

Ἄσκηση 247. Στὸ ποίημα *Τὸ καράβι*, στὴν πρώτη στροφή του, νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὴ λήγουσα ποῦ ἔχει τόνο· στὴ δεύτερη στροφή του, κάτω ἀπὸ τὴν παραλήγουσα ποῦ ἔχει τόνο.

Τὸ ρολόγι

Ἔχει τὸ ρολόγι
πάνω ἀπὸ τὴν πλάκα
μιὰ μικρὴ βελόνα
κι ἄλλη πιὸ μεγάλη.
Κι ὅσο ἀργὰ πηγαίνει
πάντοτε ἢ μικροῦλα
τόσο τριγυρίζει
βιαστικὰ ἢ μεγάλη.

Μόλις ξημερώση
κι οἱ ἐφτὰ σημάνουν
στὴ στιγμή πετιέμαι
κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι.
Πλένομαι κι ἀμέσως
σὰ ντυθῶ, μοῦ φέρνουν
τὸ ζεστό μου γάλα
μὲ φραντζόλα ἀφράτη.

Στὶς ἐννιά καὶ κάτι
βρίσκομαι στὴν τάξη
καὶ τὸ μάθημά μας
καθὼς πάντα ἀρχίζει.
Τὶ γοργὰ στ' ἀλήθεια
ποῦ περνᾷ ἡ ὥρα!
Δέκα. Ὅλ' ἢ τάξη
μονομιᾶς σκορπίζει.

Κι οἱ βελόνες τίκι - τάκα
τριγυρίζουνε στὴν πλάκα.

(Ἄ. Ταμπακοπούλου, Κρινολούλουδα).

Ἄσκηση 248. Στὸ ποίημα *Τὸ ρολόγι* νὰ σύρετε γραμμίτσα

κάτω από την προπαραλήγουσα που έχει τόνο· τις λέξεις που τονίζονται στην προπαραλήγουσα να τις γράψετε ἐδῶ από κάτω και να πῆτε τι τόνο παίρνουν.

Άσκηση 249. Ἀπὸ τὸ ποίημα Τὸ ρολόγι νὰ ἀντιγράψετε τις λέξεις που τονίζονται στὸ ε και νὰ πῆτε τι τόνο παίρνουν.

Άσκηση 250. Ἀπὸ τὸ ποίημα Τὸ ρολόγι νὰ ἀντιγράψετε τις λέξεις που τονίζονται στὸ ο και νὰ πῆτε τι τόνο παίρνουν.

Άσκηση 251. Νὰ γράψετε τις λέξεις (ρήματα) που φανερώνουν τις δουλειές που κάνουν τὰ ὀνόματα αὐτὰ (ἀπαντώντας στὴν ἐρώτηση : *τι κάνει;*) :

Ὁ σκύλος. Τὸ πουλί. Ἡ μέλισσα. Τὸ παιδί. Ὁ γεωργός.

Άσκηση 252. Νὰ συμπληρώσετε τις προτάσεις αὐτὲς μὲ τὰ ῥήματα που εἶναι ἀπὸ κάτω :

Τὶ κάνει ; Ὁ ζωγράφος Ὁ δάσκαλος
Ὁ δικαστὴς Τὸ ἀηδόνι
Ὁ μουσικὸς Ὁ μαθητὴς
Ὁ ράφτης Ὁ θεριστὴς
Ὁ ψαρὰς Ὁ κυνηγὸς

Τὰ ῥήματα : *δικάζει, μαθαίνει, ζωγραφίζει, κυνηγᾷ, κελαηδεῖ, ψαρεύει, θερίζει, παίζει, διδάσκει, ράβει.*

Άσκηση 253. Τὰ ἴδια ῥήματα νὰ τὰ γράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω μὲ τὴ λέξη ἐγὼ μπροστά· πῶς τὸ ἔχουν γραμμμένο τὸ ω ;

Ἐγὼ ζωγραφίζω,

.....

.....

.....

Ἄσκηση 254. Τὸν ἐθνικὸν μας ὕμνον νὰ μάθετε νὰ τὸν τραγουδάτε ὅλοι μαζί στὴν τάξην καὶ νὰ τὸν γράφετε ἀπ' ἔξω στὸν πίνακα :

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψην
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερήν,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψην
ποῦ μὲ βιά μετρᾶει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε ἐλευθεριά !

Ἄσκηση 255. Νὰ σύρετε γραμμίτσα κάτω ἀπὸ τὰ ῥήματα ποὺ τελειώνουν σὲ -ει' νὰ πῆτε πῶς τὸ ἔχουν γραμμμένο τὸ -ει :

Τὸ ποταμάκι.

Κάτω ἀπὸ τὸ χωριὸν μας τρέχει τὸ ποταμάκι. Κυλάει ἤσυχα τὰ νερά του. Πολὺ μοῦ ἀρέσει νὰ παίξω πλάϊ του. Ἀκουμπῶ τὸ μύλον μου σὲ δυὸ πέτρες κι αὐτὸς γυρίζει, γυρίζει γρήγορα. Πότε πότε καμιά μέλισσα βουίζει γύρω μου. Τὸ ἀηδόνι κελαηδεῖ στὸ δέντρο ποῦ γέρνει τὰ κλαδιά του ἐπάνω στὸ ποταμάκι.

Ἄσκηση 256. Τὰ ῥήματα ποὺ ἔχετε ὑπογραμμίσει νὰ τὰ ἀντιγράψετε μὲ τὴ λέξιν ἐσὺν μπροστά· πῶς θὰ τὸ γράψετε τὸ -εις ;

Ἐσὺν τρέχεις,

.....

Άσκηση 257. Από τις προτάσεις αυτές να αντιγράψετε από κάτω τὰ ρήματα πού τονίζονται στή λήγουσα· να πητε : Τί τόνο παίρνουν τὰ ρήματα στή λήγουσα ;

Ἐγὼ τραγουδῶ. Νὰ μὴ σταματᾶς στὸ δρόμο. Πολὺ ἄργεῖς νὰ ρθῆς στὸ μάθημα. Τὰ πουλιὰ πετοῦν καὶ κελαηδοῦν. Τὰ παιδιά κολυμποῦν στὸ ποτάμι. Ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τὰ χωράφια μὲ τὰ δυὸ καματερά του. Μὴ πετᾶς τὸ τόπι σου στὰ παράθυρα.

Άσκηση 258. Ἀπὸ τὸ ποιῆμα *Φουντοῦκος* νὰ αντιγράψετε πρῶτα τὶς δισύλλαβες καὶ κατόπι τὶς τρισύλλαβες λέξεις, χωρισμένες σὲ συλλαβές.

ΦΟΥΝΤΟΥΚΟΣ

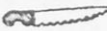

«Φουντοῦκο, ὡς πότε δὰ θὰ τρῶς
καὶ πάντα θὰ χαζεύης ;
Ἦρθε καὶ γιὰ σκολεῖδ καιρός,
τί ὡς δυὸ χρονῶν κοντεύεις».
Κι αὐτός, νὰ δείξῃ τὴ χαρὰ του,
δῶσ' του καὶ παίξει τὴν γρά του.

«Στὰ γόνατά μου κάτσε ἐδῶ
καὶ στὸ βιβλίό κοίτα.
Πί ἦτα δελτα ω ; Πηδῶ.
Λέγε κι ἐσύ· πί ἦτα...
Κι αὐτὸς ἀπάντησε, ἂν δὲ σφάλλω,
μ' ἓνα χασμουρητὸ μεγάλο.

(Λ. Πόλλη)

Άσκηση 259. Νὰ διαβάσετε τοὺς γρίφους αὐτοὺς καὶ νὰ ἀντιγράψετε ὁλόκληρες τὶς λέξεις.

Άρν...	Γαρ.....	Τουφ...	Βαρ...
Μερ 	Πρι 	Δέν 	Σπί
Κερ (φρούω)	Χελ (πουλί)	Δρε (εργαλεῖο)	Γά (τροφή)
Παράδειγμα : Κερ ἄσι			

Άσκηση 260. Από τις προτάσεις αυτές να αντιγράψετε πρώτα όσες δείχνουν τό καλό πού μᾶς κάνει ὁ ἀέρας, κατόπι ἐκείνες πού μιλοῦνε γιά τίς ζημίες πού μᾶς φέρνει ὁ ἀέρας.

Ὁ ἀέρας φουσκώνει τὰ πανιά τῆς βάρκας. Ὁ ἀέρας ξεριζώνει τὰ δέντρα. Ὁ ἀέρας ἀρπάζει τὰ κεραμίδια ἀπὸ τίς σκεπές. Ὁ ἀέρας γυρίζει τίς φτεροῦγες τοῦ ἀνεμομύλου. Ὁ ἀέρας συνδουλίζει τὴ φωτιά στὴ σόμπα. Ὁ ἀέρας στεγνώνει τὰ χόρτα. Ὁ ἀέρας λιχνίζει τὸ σιτάρι στ' ἀλώνια. Ὁ ἀέρας μᾶς δροσιζει στὴν κάψα τοῦ καλοκαιριοῦ.

Άσκηση 261. Οἱ προτάσεις σὺτὲς εἶναι ἐρωτηματικές. Νὰ ἀπαντήσετε πρώτα προφορικά, κατόπι ἕνα παιδάκι νὰ γράψῃ τίς ἀπαντήσεις στὸν πίνακα καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι στὸ βιβλίό σας.

Ποιὰ εἶναι ἡ πιὸ ζεστὴ ἐποχὴ τοῦ ἔτους ; Ποιὸς εἶναι ὁ πρῶτος καλοκαιρινὸς μῆνας ; Ποιὸς εἶναι ὁ τελευταῖος καλοκαιρινὸς μῆνας ; Ποῦ θὰ πᾶς τὸ καλοκαίρι ; Τί δουλειὲς κάνουν οἱ δικοί σας τὸ καλοκαίρι ; Θὰ τοὺς βοηθήσης κι ἐσύ ; Τί δέντρα ἔχετε στὸ δάσος σας ; Τί ἄλλο θὰ δῆς στὸ δάσος ; Ποῦ ζῆ ὁ λύκος ; Ποῦ ἔχει τὴ φωλιά της ἡ βερβερίτσα ; Τί θὰ μαζέψῃς ἀπὸ τὸ δάσος !

Άσκηση 262. Νὰ φτιάξετε μόνοι σας καὶ νὰ τὸ διηγηθῆτε στὴν τάξη ἕνα διήγημα : γιὰ τὸ πῶς ὁ Δημητράκης, πού εἶχε πάει τὴν ἀνοιξὴ στὸ δάσος μὲ τὸν πατέρα του, βρῆκε ἕνα λαγουδάκι, τὸ πήρε στὸ σπίτι, τοῦ ἔκαμε φωλίτσα. Πῶς τὸ φρόντιζε, τὸ τάιζε. Πῶς μεγάλωσε τὸ λαγουδάκι καὶ ὁ Δημητράκης τὸ φθινόπωρο τὸ πήγε πίσω στὸ δάσος.

Άσκηση 263. Ἀπὸ τὶς προτάσεις αὐτὲς νὰ ἀντιγράψετε τὶς λέξεις μὲ τὰ μαῦρα γράμματα ; πρῶτα ὅσες παίρνουν ὀξεῖα, κατόπι ἐκεῖνες ποὺ παίρνουν περισπωμένη καὶ ὕστερα ὅσες ἔχουν ὀσσεῖα.

Ἐγὼ θὰ πάω τὸ καλοκαίρι στὴ θάλασσα. Τὰ ψάρια φορὲς φορὲς πετιοῦνται **ἔξω** ἀπὸ τὰ νερά. **Ἐδῶ** κάνει ζέστη, **ἐκεῖ** ψηλὰ ἔχει δροσιά. **Ἐπειτα** ἀπὸ τὸ μάθημα θ' ἀνεβοῦμε **ὡς** τὴν κορυφὴ τοῦ λόφου. **Ἐμεῖς** θὰ πᾶμε **αὔριο** στὸ διπλανὸ χωριό **ἐμᾶς** μᾶς κάλεσαν στὸ πανηγύρι· θὰ πᾶτε κι **ἐσεῖς** ; σᾶς κάλεσαν κι **ἐσᾶς** ; — Πηγες **ἐσὺ** ποτέ σου στὴν Ἀθήνα ; — **Ναί.** Ἀπὸ ἐδῶ **ἴσα** μὲ τὴν Ἀθήνα εἶναι 22 χιλιόμετρα. Ἡ Ἐλενίτσα εἶναι μικρὴ καὶ δὲν ξέρει νὰ μετρήῃ, λέει : **ἕνα**, δύο, τρία, **ἔξι**, **ἑπτά**, **ἐκατό**.

Άσκηση 264. Νὰ διαβάσετε τὸ διήγημα **Οἱ ἀλεποῦδες** καὶ νὰ ἀπαντήσετε στὶς ἐρωτήσεις ποὺ εἶναι στὸ τέλος τοῦ διηγήματος.

Οἱ ἀλεποῦδες

1. Ἐνας γεωργὸς ἄφηνε τὸ βράδυ στὴν αὐλὴ τὰ λουριά ἀπὸ τ' ἀμάξι του. Κάτι ἀλεποῦδες τὸ μυρίστηκαν καὶ πήγαιναν τὴ νύχτα καὶ τοῦ τὰ ἔπαιρναν. Ὁ γεωργὸς ἦταν πολὺ στενοχωρημένος.

2. Τὸ γαιδουράκι του τὸν ἔβλεπε ἔτσι στενοχωρημένο καὶ τὸν ρώτησε τί ἔχει. Ὁ γεωργὸς τοῦ διηγήθηκε τὸ κακὸ ποὺ πάθαινε καὶ τὸ γαιδουράκι τοῦ εἶπε :

— Μὴ στενοχωριέσαι, ἀφεντικό, ἐγὼ θὰ σοῦ φέρω τὰ χαμένα λουριά σου.

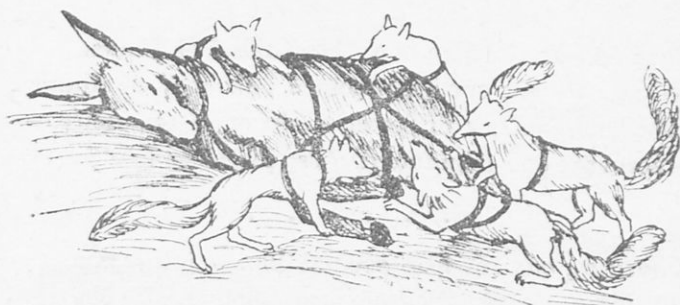
3. Πῆγε λοιπὸν τὸ γαιδουράκι καὶ ξαπλώθηκε μπροστὰ στὴ σπηλιά, ποὺ ἦταν οἱ ἀλεποῦδες. Αὐτὲς τὸ νόμισαν γιὰ ψόφιο καὶ ἀποφάσισαν νὰ δεθοῦν ὅλες μὲ τὰ λουριά τοῦ γεωργοῦ, νὰ τὸ δέσουν τὸ γαιδουράκι καὶ νὰ τὸ τραβήξουν μέσα νὰ τὸ φᾶνε.

4. Μόλις όμως δεθήκανε καλά, τὸ γαϊδουράκι πετιέται ὀρθὸ καὶ χοροπηδώντας ἔφτασε στὸ σπίτι τοῦ γεωργοῦ μὲ ὄλες τὶς ἀλεπουῖδες.

5. Ὁ γεωργός, γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ γαϊδουράκι, τὸ πῆγε στὸ γρασίδι καὶ τὸ ἄφησε νὰ βόσκη ὅλη μέρα. Ἐγδαρε κατόπι τὶς κυράδες καὶ πῆγε τὰ τομάρια τους νὰ τὰ πουλήσῃ στὴν ἀγορά.

Νὰ διηγηθῆτε τί μᾶς λέει τὸ κάθε κομμάτι τοῦ διηγήματος.

Ἄσκηση 265. Νὰ κοιτάξετε τὴν εἰκόνα αὐτὴ καὶ νὰ πῆτε ποῖο κομμάτι τοῦ διηγήματος εἶναι ζωγραφισμένο.

Ἄσκηση 266. Στὴ γραμμὴ κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα, νὰ γράψετε μιὰ πρόταση ποὺ νὰ φανερώσῃ τὸ τί εἶναι ζωγραφισμένο στὴν εἰκόνα.

Ἄσκηση 267. Νὰ κοιτάξετε καὶ αὐτὴ τὴν εἰκόνα καὶ νὰ πῆτε ποῖο κομμάτι τοῦ διηγήματος εἶναι ζωγραφισμένο.

Άσκηση 268. Στη γραμμή κάτω από την εικόνα, να γράψετε μια πρόταση που να φανερώνει τὸ τί είναι ζωγραφισμένο στὴν εικόνα.

Άσκηση 269. Νὰ σκεφθῆτε καὶ νὰ πῆτε :

Γιὰ ποιά κομμάτια τοῦ διηγήματος δὲν ἔχει τὸ βιβλίο σας εἰκόνες ;

Ποιὸ κομμάτι τοῦ διηγήματος θὰ μπορούσατε νὰ τὸ ζωγραφίσετε ἑσεῖς ;

Τί θὰ γράφατε κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα ;

Άσκηση 270 Τὸ ποιῆμα *Εἰς τὸν ἥλιο τῆς Ἑλλάδος* νὰ τὸ ἀντιγράψετε ἐδῶ ἀπὸ κάτω. Κατόπι νὰ τὸ μάθετε νὰ τὸ λέτε καὶ νὰ τὸ γράψετε ἀπ' ἔξω στὸν πίνακα.

Εἰς τὸν ἥλιο τῆς Ἑλλάδος

Πατρίδα σὰν τὸν ἥλιο σου, ἥλιος ἄλλοῦ δὲ λάμπει.
Πῶς εἰς τὸ φῶς σου λαχταροῦν ἡ θάλασσα, οἱ κάμποι !
Πῶς λουλουδιζοῦν τὰ βουνά, τὰ δάση, οἱ λαγκαδιές,
στέλνοντάς σου θυμίαμα χιλιάδες μυρωδιές !

.

Φαντάξεις σὰν τὸν ἥλιο σου καὶ Σὺ καλὴ Πατρίδα
καὶ μάγια σὰν τὰ μάγια σου στὸν κόσμον ἄλλοῦ δὲν εἶδα.
Ἡ γῆ σου εἶναι παράδεισος, κι αἰώνια γαλανὸς
γύρω σου καθρεφτίζεται στὸ πέλαγο ὁ οὐρανός..

(Α. Μαβίλης)

Τὰ μαντέματα

Στὴ σελίδα	23	— τὸ ρολόγι
» »	52	— τὸ χελιδόνι
» »	56	— ἡ παπαρούνα
» »	62	— τὸ δίχτυ
» »	65	— τὸ αὐγὸ
» »	72	— τὸ κεφάλι μας μὲ τὰ : μάτια, αὐτιά, μύτη, στόμα.
» »	72	— τὰ μάτια
» »	84	— ὁ χρόνος μὲ τοὺς μῆνες.
» »	89	— ἡ σπίθα τῆς φωτιᾶς
» »	89	— τὰ παπούτσια
» »	98	— τὸ καρῦδι
» »	100	— ὁ ἥλιος
» »	100	— τὸ ποταμάκι
» »	103	— τὰ μάτια

Περιεχόμενα

1. Ἡ ὁμιλία μας.
2. Συζήτηση με εικόνα.
3. Διήγημα με εικόνα.
4. Προτάσεις.
5. Προτάσεις και λέξεις.
6. Συλλαβές.
7. Συλλαβισμός.
8. Φθόγγοι και γράμματα.
9. Τὰ δίψηφα σύμφωνα.
10. Τὰ δίψηφα φωνήεντα.
11. Τὰ ζευγάρια αυ, ευ.
12. Κεφαλαία γράμματα.
13. Οἱ τόνοι.
14. Τὰ πνεύματα.
15. Τελεία, ἐρωτηματικό, θαυμαστικό.
16. Λήγουσα, παραλήγουσα, προπαράγουσα.
17. Ἡ προπαράληγουσα παίρνει ὀξεῖα.
18. Τὰ βραχύχρονα φωνήεντα.
19. Ἡ βραχύχρονη συλλαβὴ παίρνει ὀξεῖα.
20. Τὰ μακρόχρονα φωνήεντα.
21. Ὄξεῖα στὴν παραλήγουσα.
22. Τὰ ὀνόματα.
23. Ὄνόματα ἀρσενικά καὶ θηλυκά.
24. Τὸ -ος στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.
25. Τὸ -ο στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.
26. Τὸ -ης στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.
27. Τὸ -η στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.
28. Τὸ -ες στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων.
29. Τὰ ἄρθρα.
30. Τὸ ὑψίλο παίρνει δασεία.
31. Τὰ ῥήματα.
32. Τὸ -ω στὸ τέλος τῶν ῥημάτων.
33. Τὸ -εις καὶ τὸ -ει στὸ τέλος τῶν ῥημάτων.
34. Ἡ λήγουσα στὰ ῥήματα παίρνει περισπωμένη.
35. Πῶς γράφονται μερικὲς λέξεις (ἀντωνυμίες).
36. Πῶς γράφονται μερικὲς ἄλλες λέξεις (προθέσεις).
37. Πῶς γράφονται μερικὲς ἄλλες λέξεις (ἐπιρρήματα).
38. Πῶς γράφονται μερικὲς ἄλλες λέξεις (σύνδεσμοι).
39. Οἱ ἀριθμοὶ ἓνα - δέκα.
40. Οἱ δεκάδες.
41. Λέξεις μὲ τὸ ἰά.
42. Ὅλες οἱ λέξεις γράφονται χωριστά.
43. Ἀσκήσεις γιὰ ἐπανάληψη.

Ἡ εἰκονογράφηση τοῦ βιβλίου εἶναι ἐργασία
τοῦ νέου καλλιτέχνη Ἀντώνη Φωτίου.

**ΖΗΤΗΣΑΤΕ
ΤΗΝ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΝ — ΧΑΡΤΟΥΦΑΝΤΙΚΗΝ**

ΤΕΤΡΑΔΙΟΝ

ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

№ 1 — 2 — 3 — 4 — 5

ΤΕΤΡΑΔΙΟΝ

ΧΑΡΤΟΚΟΛΛΥΤΙΚΗΣ

ΤΟ

ΚΙΝΗΤΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ

ΕΙΣΑΧΘΕΝ ΕΙΣ ΤΑ

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

ΑΡΣΑΚΕΙΟΝ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΟΝ

ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΝ

ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΝ ΟΙΚΩ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ

ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ